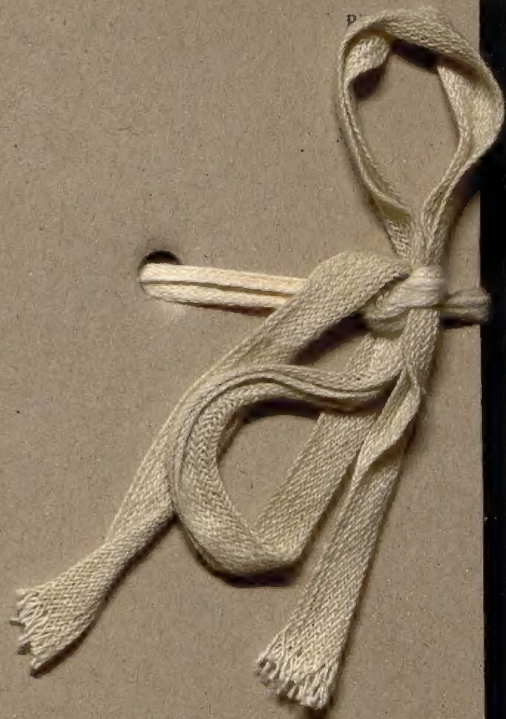
II

Denuntiatio

a Venerabili Capitulo Cathedrali Cracoviensi, celebratae ad nominationem et commendationem Regiam electionis Celsissimi Principis Cajetani Sołtyk ex Episcopo Kijoviensi Nominati Episcopi Cracoviensis, Ducis Severiae: per Martinum Comitem Załuski Episcopum Dresdensem, Suffraganeum Plocensem, ejusdem Cathedrae Cantorem, et a dicto Venerabili Capitulo delegatum, A. D. 1759, die 8 Februarii Varsaviae facta.

Sermo

invitans Celsissimum Episcopum Cracoviensem Cajetanum Sołtyk ad Cathedram, dictus a Perillustri Martino Załuski Episcopo Dresdensi, Suffraganeo Plocensi, a Capitulo delegato, 1759. d. 8 Februarii Varsaviae. a)

Summus Tibi, Celsissime Princeps, uti dignissimo Capiti Tuo, a Capitulo Tuo Cracoviensi jure merito debetur honor, quem cum debita erga Antistitem Tuum, tum et ea, quae filios decet erga Patrem Patriae a nobis exigit Reverentia; ad quem et Divini Oraculi nos obstringit authoritas: Eum scilicet honorandum esse, Quem Rex voluit honorari. Serenissimus quidem Augustus III. Dominus Noster Clementissimus cum Te primum in Ecclesia Polona Episcopum commendavit ac proposuit Supremo Ecclesiae Moderatori Christique in terris Vicario, Tertium vero Te inter Primores Regni Senatorem jussit, magnum sui erga Te benevolentiae praebuit documentum, longe tamen majus et amplissimae Diaecesi Cracoviensi et Capitulo Nostro praestitit beneficium, quod in Te illi tam dignum delegerit Praesulem, quem indefessus pro Ecclesia zelus Summo Pontifici, quem intaminata fides Principi, quem

continua de bono publico Solicitudo Reipublicae, quem eximiae Animi dotes et doctrina toti jam pridem commendaverant Regno, cujus ingenii virtutis ac meritorum fama praecipuam jam Europae pervagata est partem. Talem profecto decebat esse Pontificem Nostrum, ut cum Divo Paulo gloriari Nobis liceat, qualem in Te Nobis contigisse et magnopere gratulamur et Te majorem in modum veneramur. Tam omnium jam, quam et Sacrorum apud Nos fasciam et honorum distributionem jure Majestatis Regibus competere nemo dubitat, nos tamen in Tua nominatione nedum Justitiam, sed Sapientiam Principis perlibenter agnoscimus; proinde aequissimae voluntati Regiae nostra conformando Suffragia, unanimi voto et concordibus vocibus eo libentius in Tuam subscripsimus electionem, quo vehementius Te nostrum Pastorem exoptavimus, quem adhuc unum e fratribus, jam omni amore ac veneratione, ob singularem probitatem prosequi amabamus. Ita enim sapienter totius Vitae Tuae cursum instituisti, ut recte facta Tua ad maximas in Republica Christiana res agendas, ad summa quaevis Ecclesiae et Patriae Te natum esse probarent. Suspexerat id in Te adhuc adolescente aeterna dignus memoria Antistes Ille, ac Cardinalis Lipscius, cognitaque Indole Tua, ad quidquid maximum est, perido-

nea, jam tum praesago animo Te suum palam prae-
dixerat fore Successorem. Impletum jam in par-
te hoc Vaticinii cujusdam genus, in reliquo com-
plendum et speramus et auguramur et optamus,
ut in Collegio Purpuratorum Patrum brevi eidem
succedas. Vota haec nostra et auguria grato sus-
cipe animo Amplissime Antistes noster, Capitu-
lum nostrum paterno amore, nos vero delega-
tos veteri Tua digneris prosequi benevolentia.
Munere Delegati Capitularis cum Tui ad Cathedram
nostram postulatione jam perfuncto, liceat
mihi adhuc pro Domo mea agere Oratorem. Ceci-
dit Corona Capitis nostri in demortuo Capite
pii defuncti Fratris mei, Tui vero in Episcopatu
Praedecessoris, Tibi Celsissime Princeps derelicto
sumus Orphani, sine Patre Familiae Successores,
sine Pastore jam percusso dispersae oves. Tu no-
bis esto adjutor, Tu Pastorem gregis, Tu Patrem
Familiae nostrae agas. Tu nobis consule
cunctis, moveat Te innata Tua Magnanimi-
tas ac Heroica ad compatiendum afflictis
propensio, ut domum nostram antiquitus
quidem promeritis de Regibus et Patria plu-
rimis exornatam honoribus, ac sub Sceptro gloriosae
memoriae Augusti Secundi florentem, benigno nunc
quoque sublevare Patrocinio, potentique praesidio
et Tutelae Clementissimi Augusti Tertii me, meos-
que digneris instanter commendare.

(2 druk.)

Responsum

c) Celsissimi Principis Episcopi nominati Cracoviensis.

—

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

Satis mihi perspectum est, cum per literas, quas superioribus diebus acceperam a Venerabili Vestro Capitulo de optima omnium Vestrum erga me Voluntate, tum de eadem impraesentiarum confirmata per vos metipsos, Viros mihi quidem gratissimos ac illustres, quorum unius, et characterem Sacerdotio Eminentiorem meoque aequalem, et clarum nunquam satis laudandi Praedecessoris mei Nomen, sanguinemque reveror; alterius vero qua semper fruebar amicitia, recentibusque probata argumentis, quanti mihi sit oportet, abunde intelligo. Ut vero utriusque vestrum aeque insigne genus, virtutes, eximias dotes et merita magni facio, ita vos ex inclyto Canonicorum Collegio delectos, delegatosque humanissime, atque ea omni qua par est, ratione salutatos a me haberi volo. Per vos itaque, de unanimi omnium vestrum volo, quo Supremae Dei Optimi M. de me dispositioni ac incompara,

bili Serenissimi Regis Domini mei Clementissimi benevolentiae, vestra suffragia perlibenter conjunxistis, et meo Nomini deesse noluistis, maxima cum animi voluptate edoceor. Atque hoc est primum, quo in me gratum memoremque animum, semper erga omnes et singulos excitari, grave Pastoris onus alleviari, curas circa gregem Domini mihi dulces effici, mutuumque Patris ad Filios, Filiorum ad Patrem amorem foveri, majorem in modum sentio. Alterum, quod aeque partium mearum esse putem, est, ut pro gratulatione novae Dignitatis, laudibusque amplissimis, quibus me cumulare non dubitastis, mea vobis vicissim offeram studia et officia, justasque referam gratias, et orem Divinam Bonitatem ut me pro sua gloria, honore et utilitate Ecclesiae, Emolumento Patriae et Vestris usibus una vobiscum ac integro Venerabili Capitulo fortunare velit.

(z druk.)

Literae

Clementis Papae XIII ad Cajetanum Ignatium Sołtyk Episcopum Cracoviensem, Ducem Severiae. d. 3 Martii 1759.

Venerabili Fratri Cajetano Episcopo Cracoviensi.

Clemens PP. XIII.
Venerabilis Frater! Salutem et apostolicam benedictionem.
Ubi primum Dilectus Filius noster Joannes Franciscus tituli S. Clementis Presbyter S. R. Ecclesiae Cardinalis Albanus florentissimi Regni Poloniae vigilantissimus apud Nos et apostolicam hanc Sanctam Sedem Protector ad Nos retulit, Te nimirum, Venerabilis Frater, in Episcopum Cracoviensem a Carissimo in Christo Filio Nostro Augusto ejusdem Regni Poloniae Rege Illustri ~~[illegible]~~ fuisse nominatum: statim sapientissimum tanti Regis judicium laudavimus et maximo pere gavisi sumus. In Seminario enim Nostro Romano ob Christianae pietatis et literarum studia commen

datissimo Fraternitas Tua bonis artibus et doctrinis instructa, dum nostri etiam secundum carnem, ex germano fratre Nepotes, in eodem Seminario Convictores educabantur, ad gravissimum Episcopatus munus gerendum accedens, fore in Domino confidimus, ut accuratius prae caeteris illud ad majorem Divini nominis cultum, aeternamque animarum salutem obire contendas. Proinde in Consistorio nostro secreto cum Venerabilibus Fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus proxime habito, Te, Venerabilis Frater, per Nos ipsi proposuimus, quemadmodum enixe petieras, et Episcopum Cracoviensem constituimus atque Apostolica auctoritate confirmavimus. Fusius autem de propensa, studiosaque Nostra ad Tibi, quo ad integrum Nobis erit, gratificandum voluntate accipies a laudato Cardinale Albano, atque etiam a Dilecto Filio, Alexandro Rotiatano Nobis in primis grato, qui omnem operam studiumque impendit, ut hujusmodi negotium conficeretur unde hac in parte dignus existimatur, ut deinceps caeteris negotiis Tuis praeficiatur. Caeterum Venerabilis Frater, Tecum et cum grege Fraternitati Tuae

commisso maximopere gratulantes, mi-
nime dubitamus, quin ea omnia sis in-
tegerrime expleturus, per quae non solum
Pontificiam caritatem Nostram amplius
in dies demereri possis, verum etiam pro-
missam in Coelis Pastoribus vigilantibus
Coronam consequi valeas. Interim Aposto-
licam Benedictionem Fraternitati Tuae
peramanter impertimur. Datum Romae
apud Sanctam Mariam Majorem, sub
Annulo Piscatoris, Die III. Martii 1759,
Pontificatus nostri Anno Primo.

Cajetanus Amatus.

(2 druk.)

Sermo

invitans Celsissimum Nominatum Episcopum Cracoviensem Cajetanum Sołtyk ad Cathedram, dictus a Perillustri Francisco de Schwartzemberg Czerny Canonico Cracoviensi a Capitulo delegato 1759.

Voluntatem Serenissimi ac Potentissimi Regis
Domini que Nostri Clementissimi testamur pu-
blice non magis in Te aequissimam quam Nobis fuisse propitiam,
[illegible], qui Te Celsissime Princeps [illegible]
nostrum Antistitem nominavit, quem enixe praestolaba-
mur; qui Te sollicite commendavit, quem nos
vehementer optabamus; qui denique Te [illegible] sapientissime elegit, quem nos
jam pridem ardentissime amabamus. Nul-
lus etiamsi Orator sua pro Te exposuisset de-
sideria, desideriis omnino nostris Tu solus
Scopus et Meta fuisses. Persuasibilibus quippe
humanae Sapientiae verbis nequaquam indiget, quem
amor praefuit, et nullus in orbe Augustus, sic
ut Noster deliciosa magis suis dare Jura Quiri-
tibus potuit Te in Nostrum (eo ipso Justus evidenter
ac pius) Praesulem designando. Obsecundan-
te ita Serenissimo Rege nostro Optimo. Coeli Nutibus
et publica simul et nostra impleta est in
Te expectatio, adeo ut Cor Regis nostri in ma-

me Dei esse iam infitiari nemo valeat. Hinc est quod nunquam libentius Cracoviense Capitulum Nominationem Regiam suis applausit Suffragiis quam te desideratissimum eligendo Episcopum; nunquam et nos majoris quodpiam Solatii honoris et gloriae esse duximus, quam ad hanc Electionem solemni tibi deferendum homagio Deputari. Te gloriamur electum esse, quem vox publica Divinae plerumque mentis vel praesaga vel interpres et Tibi et primum huic Cathedrae admovebat. Te laetamur Electum esse, qui praeclaris Virtutibus Tuis vix dum Juvenis jam Judicio Primi Illius Principis Regni hujas Primatis Celsissimi olim Potocki Canonicus Gnesnensis factus, ibi ponebas initia futurae tuae magnitudinis, ubi finire alys vix concessum. Te gaudemus Electum esse, quem in Urbe Orbis Roma, adhuc studia tractantem, me etiam teste Purpurati Viri Illi primi Ecclesiae Cardines magnum in Ecclesiam Dei futurum praedicebant, quem Cardinalis Lipscius nunc tuus praedecessor, specialius adamavit, adamatum Capitulo suo adscivit atque etiam ultimae Voluntatis suae interpretem et Executorem constituit, et jam tunc praesignatis in te votis omnibus hac Sede dignissimum judicavit. Nec

vana haec tot Principum fuere auguria. Eodem quippe tempore justissimo Regio Arbitrio post peractum summo cum plausu in Supremo Tribunali Regni Vicepraesidentis munus, Primus post Episcopos hoc in Regno Praelatus, Praepositus Gnesnensis, factus, brevi ad Episcopatum Kijoviensem evasisti, ut merito quis dixerit: celeriorem esse virtutis Tuo et meritorum cursum quam aetatis, fructumque omnino majori debere esse in pretio, qui citius alijs maturerit. Episcopus Kijoviensis quanto labore, quanto studio Tuam perlustrabas Dioecesim. Ipsam quondam Praedecessorum Tuorum Sedem multis inaccessam Kijoviam visitasti Orthodoxos in fide firmando, Orantes ad fidem reducendo, Teque verum Pastorem omnium exhibendo. Te propterea Principes et populi Schismatici amabant et venerabantur. Te coram loquentes Schismaticorum Kijoviae Doctores tremebant, timentes offendere Doctrinam Catholico Romanam, seu potius dicam: Te in oppugnanda, illa non audebant. Tu itaque cujus tanta tam spectata est in periculis fortitudo, in negotiis labor, in agendo industria, in conficiendo celeritas, in providendo consilium, Veni jam a Deo maximo, a Rege optimo ad destinatum Tibi altare Pontifex, ad Cathedram

Doctor, ad templum Episcopus, ad populum Pastor, ad Thronum Princeps. Ascendas et possideas otius terram, quam optinere potuisti; ascende Vavellum et cujus tutellaris Patroni Stanislai Corpus congregatae olim miraculosae custodiebant Aquitae. Tuam illis adjunge gentilitiam, ac sicut Aquila provocans ad volandum pullos Tuos et super eos volitans alas Tuas expande. Expande. Taceo ne gaudia nostra morer. Rumpe Sponsae Tuae thaedea Cathedrae desideria imple Diaecesis expectationem quantocitius corona. Tandemque in seros annos renovetur ut Aquitae Juventus Tua et ut Votum hoc non meum tantum sed totius Capituli Cracoviensis esse credas. Hujus unanimis Electionis et Cnixae postulationis Instrumentum ut Tibi legam permitte Praesul et Pastor Omnibus Optatissime.

Zamach

na życie X. Kajetana Sołtyka biskupa krakowskiego dnia 4 Kwietnia 1761 w Warszawie.

Z Warszawy, Dnia 8 Kwietnia 1761. W Sobotę przeszłą mało nie stał się przypadek nieszczęśliwy, o jakowym jeszcze nie słychano. Jmć Pan Generał Poczt Koronnych von Marschal de Bieberstein chcąc uczcić przytomnego tu z Jejmcią swoją jadącego w Poselstwie do Wiednia, rossyjskiego Podkomorzego Barona de Stroganow Zięcia Wielkiego Kanclerza rossyjskiego Hrabi de Woronczow, wspaniały miał dać obiad, na który 20 i kilka najznacznieyszych osób tu się znajdujących zaprosił: mianowicie Jm, ci Xiędza Nuncyusza papieskiego, Jchmciów Panów Posłów, francuskiego i hiszpańskiego, z Jejmcią pierwszego; Jmci Pana Posła cesarskiego z synem, rossyjskiego z Jejmcią swoją, Xiążęcia Jmci Biskupa krakowskiego; Hrabię Brühla pierwszego Ministra z Jejmcią swoją, Jmci Pana Mniszcha Marszałka Nadwornego Koronnego także z Jejmcią swoją i innych wiele osób z familii Hrabiów de Bruhl. Pokój, do któ,

-rego się Państwo schodzić zwykło, że dwie w je-
dno złączonych jest złożony. Pośrodku tego poko-
ju był piec żelazny, a z boku w kącie kominek.
W piecu tym z rana zapaliwszy, dokąd pobocznym-
mi wschodami wchodzić potrzeba, żadnych
więcej drew nie przykładano tak, iż oprócz
popiołu, a najdalej żaru więcej nic nie było.
Gdy się tedy około południa dla przyjęcia za-
cnych gości swoich w tym pokoju Jmć Pan
de Marschall znajdował, a na szczęście swoje
do kominka się udał dla poprawowania na
nim ognia, alisci huk niby z armaty był sły-
szany, pokój napełniony dymem prochowym,
nie tylko okna i drzwi, ale też stoły i krzesła
oraz z piecem na drobne kawałki były zgru-
chotane, ściany nawet obalone zostały.
Lud to prawie, że Jmć Pan de Marschall w ką-
cie stojąc niebespieczeństwa tego z lekką
tylko raną uszedł. Gdyby się przezacni go-
ście już byli zeszli, nie jeden by z nich al-
bo życie był stracił, albo szkodę przynaj-
mniej na zdrowiu byłby poniósł. Za łaską
wém zaś zrządzeniem Opatrzności Boskiej
prędzej się proch zapalił, niżli zaprosze-
ni państwo przybyli. Zkąd się tedy ten proch
w piecu wziął, jeszcze się dowiedzieć nie
można; z rana pewnie tam być nie mógł,

gdyż tak długo gorzało i do szczętu się wy-
paliło. W rozwalinach znaleziono części
niektóre naczynia blaszanego, w którem
prochu 3 funty mieścić się mogło.
Ponieważ tedy w tém tajemna niejakaś
złość się wydaje, upraszają wszystkich i
każdego z osobna, aby, jeśliby kto miał i
wiedział niejakie ślady do odkrycia i wyda-
nia złoczyńcy, oznajmił do Dworu, albo do
Postamtu tutejszego, za co znaczněj i pewnéj
niech się nagrody spodziewa.
Gdyby zaś złoczyńca, ratując téj niewinno-
ści swojéj, sam się dobrowolnie doniósł i ob-
winił, nietylko zupełnego odpuszczenia do-
stąpi, ale téż nadto w nagrodę 200 Czerw.
Złotych odbierze.

(Suplement do Wiadomości warszawskich we
Szrzodę d. 8 Kwietnia 1761, Num. 14.)

Recess

X. Kajetana Biskupa krak., Tomasza Wojewody Łęczyck., Macieja Kasztelana warszaw. i Józefa Miecznika sandomirsk. Sołtyków od Manifestu przeciw Sejmowi Konwokacyjnemu.

1764.

---

in Castro Checinensi

Actum Feria quarta post Festum S. Mathaei Apostoli et Evangelistae proxima A. D. 1764.

Ad Officium et Acta praesentia Castrensia Capitanealia Checinensia personaliter venientes Celsissimus et Reverendissimus Caietanus Sołtyk Episcopus Cracoviensis, Dux Severiae, tum Illustres, Magnifici Thomas Sołtyk Palatinus Lanciciensis, Mathias Sołtyk Castellanus Varsaviensis, Josephus Sołtyk Ensifer Sandomiriensis et ex eodem Palatinatu pro anteactis Comitiis Convocationis Varsaviensibus electus Nuntius, hanc coram

Actis praesentibus fecerunt contestationem: Quia ipsi et quidem Celsissimus et Reverendissimus Episcopus Cracoviensis, tum Illustres Magnifici Palatinus Lanciciensis et Castellanus Varsaviensis, a Manifestatione coram Actis Capitanealibus Zakrocimensibus Feria sexta post Dominicam Misericordiae proxima A. 1764; iam vero Magnificus Ensifer Palatinatus Sandomiriensis, in Curia Regia Varsaviensi, Feria quarta post Dominicam Misericordiae proxima Anno eodem facta recedunt.

Wielmożny Mości Dobrodzieju!

Donosi JP. Sikorski, plenipotent mój, WWMPan Dobrodziej zgroma-
dziwszy furmanów Wilanowskich i fury Skidzińskie kazałeś za-
brać drzewo leżące w Kaniowie pod szopą jakoteż i leżące
Placa nie uwiadomiwszy mię wprzód o tej swojej Determinacyi sam
odemnie pretendując, aby cokolwiek rozporządzić chcę w Dankowicach
wprzód jemu odpowiedzieć kazałem. Więc sam WWMPan Dob. pierwszy
jesteś tego coś mi nie dotrzymał, żeś bez doniesienia mnie gruntowną
rzecz ruszać kazał. Supplikuję tedy WWMPana Dobr. oraz mnie
nauczyć, co za prawo miałeś do tego drzewa, bo wiem, że go Skidnia-
nie, ani Wilanowiczanie nie sprowadzili ani na brzegu soty, ani
pod szopę Kaniowską.-

Żona WWMPana Dobr. jeżeli miała dożywocie, ale nie własności
gruntowej rzeczy przy tyle pustkach, więc przez żonę nie mogłeś
WWMPan nabyć ani prawa ani własności tego drzewa, którego ona
sama nie miała, tylko wolność zażycia go według swego upodoba-
nia i to na gruntowną potrzebę, ale gdy żona WWMPana wyzu-
ła się już z dożywocia więc już żadnej nie miała mocy dyspono-
wania tem drzewem, które po uczynionym cessie dożywocia
od mojej własnej dependowało woli. Wiem ja myśli JejMci WWMPana
i mówienia Jej że to drzewa ona wyprosiła ona sprokurowała
i takiemi myślami wprowadziła WWMPana w tę mnie szkodli-
wą /: to mniejsza :/ w tę mnie wrażającą Determinacyą, bo jeszcze

z łaski Pana Boga nie jestem ten ubogi żydek, żeby mnie kto chciał oszarpać. Poddaję pod sąd WWMćPana jeżeli nabyła i uprosiła za życia ś.p. brata mego, czyjej jest vivente marito nihil sibi uxor requirit, jeżeli in statu viduali co negat, i inkwizycye pokażą. Więc skupowała prokurowała na konserwacyą budynków gruntowych, za których niekonserwacyą byłaby punibilis etiam abjudicatione ad vitalitatis, którażto konserwacya budynków i płacenia prowizyi od zaciągnionych sum na co wyekspensowanych JmCi WWMćPana najlepiej wiadomo w czem ja przez grzeczność mniej nie byłaby wystarczała intrata Dankowska. Dlaczego ja ubiegając tuny ś.p. brata mojego najukochańszego przyjąłem wszystkie długi ś.p. brata mego, przyjąłem i długi samej JmCi i z kurtowałem z praw nabytych ś.p. brata mego w dobrach jej jedynie tym końcem ten kłopot wziąłem na siebie, abym spokojność JejMci uczynił i duszę ś.p. brata mojego uwolnił. Wiem, że po zakończonych szczęśliwie ślubach małżeńskich między WW. MćPaństwem żadnego drzewa nie było sprowadzonego na grunt Dankowski, a zatem powiadam, że żadnego WMćPan nie miałeś prawa kazać furom Skidzińskim i Welamowskim na grunt swój zabierać drzewa tak z pod szopy Kaniowskiej, jako też z nadbrzeża soły, które drzewo że było darowane ś.p. bratu memu od JW. Chorążego Koronnego uczy mnie Assygnacya tegoż JW. Chorążego wydana do leśniczego, która już dziś mam w rękach moich. Proszę serdecznie WWMćPana Dobr. chciej mię nauczyć, czy przez ten krok swój wzgardzasz zupełnie przyjaźnią i Affektem moim i czyli przez wzgląd jakiegokolwiekbądź interesu swojego zapominasz dawniejszego pokrewieństwa mojego uczynisz mi wielką łaskę, gdy mię rezolucyą swoją determinować będziesz, i tym sposobem uczynisz mi wolne ręce, abym to zniszczył, co po domowych zakładach uczuły.

pliwie nieodziejczanie usta przeciwko bratu mojemu i mnie mówią i tak determinowany jestem jestem sam w sobie, niech to nieparcyalny sędzia decyduje, czego my między sobą uspokoić nie chcemy. Nakoniec czekam rezolucyi jak najprędzej, której z niecierpliwością oczekując jestem z powinną uniżonością i zwyczajną estymą. WWMćPana Dobr. kochającym bratem i najniższym sługą. -

J. S. Madeyza, delikatnością i dobrą manierą zakończyłem interessa po ś.p. bracie moim, jedynie żebym pokazał że stateczną miłość, przywiązanie jako do bratowej mojej miałem, która jeżeli to wszystko chce w goryczą obracać, z goryczy nieukontentowanie czynić, z których rodzić się będą niesnaski, z tych kłopoty i prawa, ja na to wszystko zezwalam, to tylko JmćPani za regułę proponuję, co żadniej jest w całym kraju zgoda między nami zamknięta, chwa, lona; czyli kłótnia zaczęta z okoliczności ani JMćPani wraz z WW. MćPanem bogaczy, ani mnie uboższy. Kończę zdanie mojeżda, niem Seneki, si pacem vis, pacem habebis, si bellum vis, bellum habebis. pierwszego życzę sobie, drugiego się nie boję. To post scriptum z własnej mojej woli jest napisane. X. J. S. Czerny

Przyczyny wzięcia do niewoli moskiews-kiej X. Kajetana Sołtyka bisk. Krak.º r. 1767.

X. Hugo Kołłątaj w bezimiennie wydanej broszu-rze: „Co się też to dzieje z nieszczęśliwą ojczyzną naszą? Wiadomość poświęcona prawdzie i przy-szłości. W Chełmnie 1791. 8º str. 56" napisał że Sena-torowie i Poseł wzięci byli w niewolą moskiewską za to, że gdy się zawiedli w detronizacyi Króla od Moskwy obiecanej, postanowili jej się przeciwić w innych układach, i gdy tak czynili wzięci zos-tali w niewolę. — Na to odpowiedział x. Michał Soł-tyk referendarz Kor. dziekan katedr. Krak. d. 6 Grud-nia 1790 (?) w pisemku również bezimiennie wydanem: „Ocalenie prawdy poświęconej przyszłości. 12º str. 12" dowodząc iż Moskwa chcąc mieć Polskę w nierządzie wzięła się najprzód do poniżenia panującej religii przez równouprawnienie innego wyznania r. 1766, potem obiecała nieukontentowanym detronizować Króla, co stworzyło Konfederacyją radomską. Że Poseł

moskiewski przysłał do Kajetana Sołtyka bisk. krak. swego poufnika który pod przysięgą upewnił Sołtyka, iż Moskwa Dyssydentów opuści. To było przyczyną iż Sołtyk dosyć późno przystąpił do Konfederacyi radomskiej uwiedziony tem złudzeniem. Lecz w samym akcie odkryła się maska zdrady, i w Sejmie 1767 niebyło już wzmianki o odmianie Króla lecz Moskwa domagała się Delegacyi i Gwarancyi dla ubespieczenia trwałego panowania Moskwy nad Polską. Niechciał Sołtyk na takowe żądania zezwolić, niemając zawiści przeciwko Królowi. Po uczynionym gwałcie głosił i pisał Poseł Moskiewski, iż wzięci w niewolę Senatorowie chcieli czynić zamieszanie w Kraju, chcieli w nim przewodzić i Króla detronizować. ⁂ Z resztą Dwór francuski łudząc nadziejami Konfederacyą barską, oświadczył przez pełnomocnego swego Ministra Konfederacyi, iż jej dotąd silnie popierać nie będzie, póki Konfederacya bezkrólewia nie ogłosi. Konfederaci dali się też uwieść

Relacya

wzięcia w niewolę Xięcia Kajetana Sołtyka biskupa krakowskiego przez wojsko rossyjskie r. 1767.

Dnia 13 Octobris we wtorek po Sessyi prowincyonalnej w Senacie, gdy J. Król. Mć oświadczył, że do piątku solwuje sessyją, dodał, że tymczasem mają się trzymać Sessyje prowincyonalne. Jakoż zaraz nazajutrz, to jest we wtorek, były te Sessyje prowincyonalne naznaczone: Wielkopolska u Xięcia JM Prymasa mieszkającego w Pałacu saskim, ale Sessyja była w kaplicy tamże. Małopolska prowincya miała się zjechać do JM Xiędza Arcybiskupa lwowskiego; ale dla obszerniejszego miejsca zgromadzili się do Pałacu JO. Xięcia JM Biskupa Krakowskiego; Litewska u JchMć Xięży Reformatów. Sessya Małopolska najliczniejsza, i na niej było Senatorów 14 i najwięcej posłów. Zagaił onę JMXiądz Arcybiskup lwowski; potym mówił Xiążę Biskup Krakowski, oponując się mocno projektowi limity i gwarancyi pretendowanej, dając racyją, że gwarancya

według Traktatów a mianowicie Oliwskiego, nie ściąga się do Moskwy, ale do Potencyj Katolickich, to jest Francyi i Cesarza Katolickiego, i na koniec cytował różne teksta Pisma świętego w tejże mowie swojej, po której podał Projekt limity Sejmu i naznaczenia Komissyi, ale całe dependenter i z referencyją do Rzeczypospolitej i z excepcyją gwarancyi co do influencyi do rządów wewnętrznych. Dalszych zaś Senatorów i Posłów do zwiania się na tejże Sessyi prowincyonalnej były jednostajne przeciw Projektowi pretendowanej limity i plenipotencyi, najbardziej z opozycyją Komissyi wyznaczenia, na którą jednak zezwalali z kondycyją, żeby była relative do Sejmu, salva onejże approbatione lub reprobatione.

Po tej Sessyi prowincyonalnej Xiążę JMć. Biskup Krakowski zostawiwszy wszystkich w Pałacu swoim cicter kwadrans na dziesiątą w wieczór sam wsiadłszy do karety swojej parokonnej w assystencyi konnych swoich dworskich wyjechał do Marszałka nadwornego Koronnego i przez garderobę wszedł do niego, a samego zastawszy w robdeszanie ~~de chambre~~, te słowa mówił: Mam pełny dom mój zgromadzenia całej prowincyi Małej-Polski, a wszystkich porzuciwszy przyjeżdżam tutaj, bym mógł za półgodziny jeść; a przed jedenastą trzeba mi się wracać do domu dla

wczasu, bo ja zawsze o trzeciej z rana wstaję; — i obró-
ciwszy się do swoich ludzi, kazał i karecie swojej i kon-
nym przyjeżdżać po siebie przed jedenastą. Kazawszy
jednak jednemu z dworzanów swoich zostać się, tam-
żem poszedł Xiążę Biskup Krakowski do drugiego
pokoju i rozpaliwszy ogień na kominie, sam stolik
mały przy nim postawił i krzesło przysunął, a pa-
rę świec postawiwszy na tymże stoliku dobył z kie-
szeni dwóch mów swoich, to jest pierwszej co miał
w poniedziałek w Senacie, i drugiej co miał immedia-
te w domu swoim na Sessyi małopolskiej. Gdy zaś Marszałek
nadworny siadł przy tym stoliku, zaczął Xiążę Bis-
kup Krakowski czytać też dwie mowy swoje, a po
przeczytaniu onych wezwał dworzanina swego i
przez niego odesłał do drukarni też dwie mowy
swoje, a Marszałkowi nadwornemu oświadczył,
że nazajutrz przyśle jemuż tychże mów drukowa-
nych exemplarzy kilkanaście, i zaraz żeby jeść da-
wano mówił. Co gdy się stało, w dobrym bardzo hu-
morze był i z dobrym apetytem jadł, a w dyskur-
sie po kilka razy powtarzał: że wie doskonale, że upew-
niony przez przestrzeżenia które miał, że i on i nikt nie
będzie wzięty i że tylko naprzykrzenia mieć będzie przez
wojska rossyjskie w biskupstwie swojem. Dodał także,
że nazajutrz miał pracować nad ułożeniem Projektu,
który lubo będzie przeciw Dyssydentom i pretendowanej

gwarancyi; spodziewał się jednak, że Xiążę Repnin mógłby być z niego kontent, i ztąd mówił, że w tych krytycznych okolicznościach trzeba szukać i znaleść skuteczne środki, żeby wiarę ocalić, ojczyznę ubezpieczyć i te moskiewskie natężenia odwrócić. Gdy zaś pojrzał na zegarek że już było pięć minut na dwunastą, porwał się i chciał odjeżdżać, a interea oficer dragonii jego wszedł do pokoju i opowiedział, że kareta jego więcej ⅹⅹ kwandransa czeka, i że przejeżdżając przez ulice zaczęwszy od Marywila wszędzie bardzo wiele Moskalów i Kozaków; na co Xiążę Biskup odpowiedział: że niech ich będzie jak najwięcej, to wiem że nie na mnie – i wychodził chcąc odjeżdżać. Tandem w sieni gdy kareta zaszła przed pałac, ludzie jego opowiedzieli mu, że nietylko wszędzie wiele Moskwy i Kozaków na ulicy, ale że i koło pałacu jego dosyć ich, i że niebezpiecznie ruszyć się. Xiążę Biskup Krakowski mówił zaś głośno: że nie należy się bynajmniej trwożyć, i że to wszystko nie na niego, lecz żeby się wywiedzieć, co to ma znaczyć. Wysłał kilku ludzi swoich konnych, żeby się przejrzeli i powrócili dla uczynienia jemu raportu, i że kwandrans się jeszcze zatrzyma; a powracając nazad do pokoju, mówił Marszałkowi nadwornemu: że cale nie może być, żeby on miał być wzięty,

iże chce wiedzieć, co to za przyczyna tego kupienia się? iż w tém powrócili dwo- rzanie jego z raportem, że nie tylko żadnych karet nie puszczają, ale i kon- nych. To słysząc Xiążę Biskup Krakowski posłał znowu JmP. Winklera dla dostate- czniejszego wywiedzenia się, a Marszał- kowi nadwornemu nadmienił, że mo- że tutaj u niego nocować będzie, na co tenże odpowiedział: i owszem lepiej nó- żeli się exponować. I Xiążę Biskup zdjął pierścienie z palców i Krzyż i położył je na stoliku mówiąc, że czekam na raport JmP. Winklera; i gdy tenże nie powracał Xiążę Biskup spojrzawszy na zegar, że więcej minęło minut 5, jak tego wysłał, gdy przy tém Marszałek nadworny odebrał wiadomość, że o- gród jego i od Leszna i od S. Trójcy i zewsząd otoczony, Xiążę Biskup wziął znów na siebie Krzyż i pierścienie swoje; Teraz iże że dotąd JmP. Winkler nie powraca, widzę i znam nieza- wodnie, że mnie chcą wziąść i że mnie tutaj wezmą; a interea nie minęło kilka minut, jak wpadł jeden z lu- dzi Xięcia Biskupa do pokoju i za nim Kamer- 19

dyner Marszałka nadwornego, dono-
sząc, że pełno Moskwy przed bramą
i że forsują onęż. Na co Marszałek
nadworny dał rozkaz strzelcu swemu,
aby w bramie pytano się Kto? i po
co? a gdy oświadczył, że Moskwa, żeby
otworzyć bramę; którą odpowiedź i
Xiążę Biskup aprobował i zaraz w tym
momencie drzwi od pokoju, gdzie byli
Xiążę Biskup i Marszałek nadworny,
obadwaj rozkazali, aby otworzone były.
We dwie zaś albo trzy minuty wszedł
znowu jeden do pokoju z dworzanów
Xięcia Biskupa i oficer dragonii jego,
dając znać, że Moskwa z tłokiem się na
dziedziniec ciśnie. Marszałek zaś na-
dworny, gdy Xiążę Biskup kazał lu-
dziom swoim wynieść z pokoju tego,
począł się żalić na tę fatalność i że
to w domu jego; na co Xiążę Biskup
chodząc po pokoju dwa razy mu po-
wiedział: Sis animo forti, a potem [sis animo forti, a]
siadł na krześle przy kominie, przy
którym stał marszałek i w tym po-
mięszaniu nic do siebie nie mówili.
Xiążę Biskup zaś głośno mówił: Boska
sprawa, Pan Bóg, Bóg, Bóg, Pan Bóg i

~~Ja potem siadł na krze-
śle przy kominie, przy
którym stał Marszał-
tek, i w tem pomiesza-
niu nic do siebie nie
mówili, Xiąże Biskup
zaś głośno mówił: Pan
Bóg, Bóg, Bóg, Pan Bóg,
i...~~

to kilka razy powtarzał, potém za-
milkł; równie i pan Marszałek. Nie
minęło kilka minut, pułkownik I-
gielstrom przez garderobę wpadł do pokoju i za nim
kilkunastu officerów moskiewskich, za któ-
rymi paziów dwóch i kilku ludzi Xięcia
Biskupa weszło.** Xiążę Biskup sie-
dział w krześle przy kominie a Mar-
szałek nadworny w rubdeszanie stał
przy tymże kominku. i gdy stanął
przy nich JmP. pułkownik Igielstrom
Marszałek nadworny zdjąwszy czapkę
mocną z głowy, mówił te słowa do JmP. półkownika
Igielstroma****: Wiak spóźnionym cza-
sie Mości Panie pułkowniku, i cóż to
ma znaczyć! Na co JmP. Igielstrom re-
sponsuit: Wybacz Mości Panie marszał-
ku; a do biskupa krakowskiego obró-
ciwszy się powiedział: Mam rozkaz
W.K.Mości wziąść w areszt. I w tym
punkcie biskup Krakowski wstawszy
z krzesła, pytał się tegoż: Kto ja jes-
tem? Pułkownik odpowiedział; że Xią-
żę biskup krakowski i powtarzam,
że mam rozkaz wziąść go w areszt.F
i ** Biskup krakowski oderwał się
mówiąc: Mości Panie pułkowniku, ji-

F Na co Marszałek nadworny odezwał się: Ostatnie nieszczęście w domu moim, coto za fatalność. Na co JW Pan Igielstrom reposuit: Żałuję i mam rozkaz wziąć w areszt.

stem Biskup i senator wolnego naro
du: z jak największym respektem kła,
(i ukłonił się nisko) niając się nisko [dla Najjaśniejszej Im
peratorowej Jmci wielkiej monarchi
ni i dla jej deklaracyi; co mówię i co
czynię, to według obowiązków przysię
gi mojej i senatorskiej powinności
mówię i czynię co mogę dla wiary i
ojczyzny. Spodziewając się zaś tego
nieszczęścia dla siebiem, wcale decydo
wanym że dokąd mię wziąść i prowadzić
chcecie, i przygotowany w tę podróż,
Niechże nie będę brany w pałacu Jmś.
Marszałka, ale w moim, gdzie wyzna
czyłem i rzeczy i ludzie i powozy co z so
bą wezmę przecież dla wygody mojej.
W tem paź Księcia odejmując pałasz co
miał przy boku, oddawał go oficerom
subalternom, i prosił Jm P. pułkowni
ka Igielstroma, aby także mógł być wzię
ty w areszt i służyć panu swemu; na co
paziowi Jm P. pułkownik odpowiedział:
że ma czekać godzinę i że mieć będzie
rezolucyę, a Księciu Biskupowi Krako
wskiemu mówił: że może wziąć w ka
retę swoję i że rozkaz ma wziąść jego
samego. Na co żywie obróciwszy się Ksią

się biskup krakowski rzekł, pytając się: To mnie W. Pan chcesz wziąść samego jak palec? a JW. P. Działyński równie żywo odpowiedział: tak jest samego. Marszałek nadworny po kilka krotnie powtarzał: Co to za nieszczęście! Co to za fatalność w domu moim! a bi-skup krakowski wziąwszy kapelusz i tabakierkę, co leżały przy nim, ści-snął Marszałka nadwornego Korone-go: Żegnam Mości panie Marszałku! który co tylko odpowiedział: niech się Bóg wspiera Mości Xiążę, tak zaraz przytomni oficerowie otoczyli Xięcia biskupa Krakowskiego i ruszył się z pokoju z assystencyą oficerów. Mar-szałek nadworny nie mogąc się prze-cisnąć a widząc czterech oficerów przed sobą, powiedział: JW. mości panowie, za pozwoleniem ich odpro-wadzę Xięcia Biskupa Krakowskiego, na co wszyscy nic nie odpowiadając nisko się pokłonili, a Marszałek po-kłoniwszy się im ruszył się za bisku-pem, i w garderobie zastał znowu kilku oficerów innych, i w trzecim pokoju sali żółtej znowu i tidem kil-

ów oficerów innych, a wchodząc w przed-
pokój zastał tłok grenadyerów moskiewskich cisną-
cych się za biskupem, którego Marsza-
tek nie postrzegł jak zdaleka, w sieni
pełnej Moskwy, a wszystkie drzwi w per-
spektywie, jako i schody były osadzo-
ne wartą po dwóch i trzech grenadye-
rów. Jak zaś Marszałek stanął we
drzwiach sieni pałacowej, postrzegł
biskupa, nie widząc twarzy jednak
jego, siedzącego w karecie swojéj i
z nim dwóch oficerów moskiewskich,
a nie mogąc się zbliżyć zdaleka mó-
wił: Niech cię Bóg ratuje, Xiążę, bywaj
zdrów; ale na to żadnéj nie miał odpo-
wiedzi. Za karetą i na karetę cisnęli
się ludzie Xięcia, pazie i lokaje, ale
oficerowie wołali: precz, precz! i niko-
mu nie dali przystąpić. Na dziedzińcu,
gdzie we trzy linie stali grenadyerowie
rossyjscy, którzy za ruszeniem się karety,
w któréj był biskup, obracając się w cyr-
kuł, otoczyli onęż, a oficerowie wszy-
scy moskiewscy pobiegli do koni swoich. Tych gre-
nadyerów było plus minus 300 ~~[illegible]~~ koni na
dziedzińcu i gdy się ruszyli za karetą,
od wszystkich drzwi pałacu tak ex-

terne jako interne osadzone warty scho-
dziły się. Towenczas mieszkający ludzie
w pałacu, którzy tylko w oknach z gó-
ry przypatrywali się tej scenie, pozbie-
gali się na dziedziniec i za karetą i żoł-
nierzami otaczającemi onąż biegli ku
bramie, gdzie jak krata żelazna zię-
gnie się przed pałacem, wszędzie było
moc Kozaków na koniach, i wszyscy
z dzidami. Marszałek stojący we drzwiach
pałacu środ bokiem dziedzińca, gdy wró-
cił się do niego Jmć. pułkownik Igiel-
strom domagając się, aby kazał otwo-
rzyć bramę i gdy jemu Marszałek od-
powiedział, że może równie i lepiej
rozkazać jak onże, powtórzył tenże
pułkownik, że się domawia, żeby zaraz
otworzona była brama, co słysząc Mar-
szałek po trzy razy zawołał: otworzyć
bramę. Należy zaś wiedzieć, że jak Mo-
skwa weszła w dziedziniec, żołnierz je-
den pałacowy zamknął bramę i schował
się z kluczem i nim jego znaleziono
i bramę otworzono, biskup krakowski
wysiadł z karety z oficerami, co z nim
byli, przeprowadzony furtą i z tymi ofi-
cerami wsadzony do drugiej karety, co

czekała za bramą i którą zaraz co były warty konne moskiewskie, jako i Kozacy z dzidami za bramą stojący otoczyli i wraz z tąż karetą poszli, jako i co było moskiewskiej piechoty na ulicy zostawionej. Ludzie Biskupa w pałacu zostający wszyscy w pomieszaniu i żalu płakali i chcieli jechać za Biskupem, ale nie pozwolono. A gdy jeszcze brama nie była otworzona, Marszałek nadworny idący bokiem dziedzińca, postrzegłszy, że kareta jeszcze nie wyjechała, biegł do niej, ale zadziwiony nie zastał ją tylko próżną i zaraz się dowiedział się, jak Xiążę przesadzony do innej karety za bramą; i w tem gdy otworzono bramę, Moskwa wszystka, co była w dziedzińcu, zaczęła wychodzić, póki do ostatniego nie wyszli. Marszałek stał przy bramie, a za Moskwą wyjechali wszyscy ludzie Biskupa Krakowskiego do wzięcia wiadomości, dokąd się obróciła kareta, do której był przesadzony. Jakoż przed zrej kwadransa był raport, że taż kareta z całym eskortem rosyjskim, poboczną bramą z ulicy Marywilskiej prowadzona w ogród

Xięcia Repnina, dokąd także niemal w godzinę wprowadzone były każda z osobnym konwojem dwie karety. W pierwszej był Biskup Kijowski Załuski, wzięty z rezydencyi swojej, a w drugiej z pałacu pod Blachami JW. JmP. Wojewoda Krakowski hetman polny Koronny, wraz z synem swoim JmP. starostą dolinskim posłem podolskim. I te wszystkie trzy karety z znacznym konwojem, co każdą separatim otaczał, przed drugą godziną w nocy przywiezione na Pragę i tam zi oddane wraz i z wziętemi więźniami Xięciu Prozorowskiemu, generałowi majorowi wojsk rosyjskich, a stamtąd z konwojem kilkuset ludzi huzarów i kozaków, pod kommendą oberszt-leutnanta Rosen, też karety poszły w dalszą drogę i ut dicitur to jeden o drugiem nie wiedzą. Bo i Biskup Krakowski i Biskup Kijowski każdy w osobliwej karecie jedzie, a hetman w trzeciej wraz z synem swoim. Tejże zaś godziny, w której wzięty był Biskup krakowski, Marszałek nadworny Koronny dał zaraz znać o tem nie,

szczęściu Księciu Jmci prymasowi
i Księciu Jmci Radziwiłłowi, mar-
szałkowi generalnej konfederacyi.
Tymże czasem komenda wojska rosyjs-
kiego z kilkuset ludzi złożona piechoty
i jazdy otoczyła pałac JO. Rzewuskie-
go, Wojewody Krakowskiego i wpadłszy
przez mury do ogrodu, tył pałacu obję-
ła. Kozacy zaś i husarowie na koniach,
jedni przed bramą na froncie pałacu
uszykowani stanęli, a drudzy na dzie-
dzińcu ku oficynom drewnianym.
Piechota zaś w ogromnie wielkim z bro-
nią nabitą i z bagnetami naślifowa-
nymi, a niektórzy z siekierami i drą-
gami żelaznymi do wybicia bram
przysposobionymi, bramą poboczną
jeszcze o tej godzinie niezamkniętą
wpadli na dziedziniec pałacowy i naj-
przód haupwach dolny, który trzy-
mali ludzie od piechoty węgierskiej
chorągwi JO. Hetmana polnego koron-
nego, ogarnęli, ludzi dyzarmowali i pod
straż ich wzięli. Osiem szyldwachów
dubeltowanych przy wszystkich stan-
cyach dolnych wszędzie rozstawiwszy,
reszta wojska rosyjskiego z ofice-

rami wparli na górę do pokojów hetman-
skich, gdzie także wartę górną z komen-
derowanych od regimentu Kawaleryi
J.P. hetmana polnego koronnego podobnie
zagarnęli i broń odebrali. Potem żołnie-
rzy rossyjskich po wszystkich pokojach
aż do apartamentu hetmańskiego, w
którym J.P. Hetman nocował, we dwa
gęsty uszykowali, a dowiedziawszy się,
że już o tej godzinie spał J.P. Wojewoda
Krakowski Hetman polny Koronny,
poszli tylko oficerowie rossyjscy
wraz z komendantem swoim J.P. pod-
pułkownikiem Rosenem do apartamen-
tu J.P.P. wojewodziców krakowskich,
synów J.P. Hetmana polnego Koronne-
go, do których pokoju wszedłszy oznaj-
mili dyspozycyą i ordynans Xcia
Jmci Repnina sobie dany, że przyszli
wziąść w areszt J.P. Wojewodę Krako-
wskiego, który, że się już wczasował,
prosili synów, aby go obudzili, ci zaś sy-
nowie ojcowi w pałacu zbrojną wartą
się uczynić musieli. I poszli zadziwie-
ni i przerażeni do gabinetu ojcowskie-
go, a gdy ich stukaniem we drzwi prze-
budzony J.P. Wojewoda krakowski otwo-

rzyc zaraz opowiedzieli o wejściu do pała-
cu armatim i o imprezie wojska rosyj-
skiego. Kazał zaraz J.P. Wojewoda Krako-
wski prosić do siebie oficerów rosyjs-
kich, którzy wszedłszy do pokoju J.P.
Wojewody krakowskiego opowiedzieli:
„Mamy ordynans, abyśmy J.W. Pana wzię-
li w arest, zaczem racz się Jaśnie Wiel-
możny J.P. ubrać, jest tu i karta od
Xcia Repnina przysłana, w której
J.W. J.P. posiedziesz. Na takową wiado-
mość J.P. Wojewoda Krakowski bynaj-
mniej nie zmięszany, jako pełen mę-
żnego za wiarę i ojczyznę azardowane-
go serca odpowiedział: Bardzo dobrze,
chętnie poniosę życie moje na ofiarę,
chociebyście mię Wmć panowie i zabi-
li, miło mi będzie za wiarę i ojczyznę
życie moje położyć. Moi synowie po-
winniście dziękować Panu Bogu, że mi
taki los wyznaczył, spodziewać się po-
trzeba, że choćbym ja za wiarę św. i wol-
ność zginął, co wiem to Pan Bóg sowi-
cie błogosławieństwem nadgrodzi.
Potem zaraz zlecił generał adjutantowi
swemu, aby warty w pałacu będące ja-
kowej kłótni z ludźmi rosyjskimi nie

uczyniły. Gdy zaś ubrawszy się, miał wycho,
dzić do Karety, pan pułkownik Rozen, ko,
mendant woyska rosyyskiego oświadczył,
że ma ordynans, aby zaraz razem z JW.
Hetmanem wziął w areszt syna jego JP.
Starostę Dolińskiego, który równie męż,
nem sercem przyjął taki wyrok i obydwa
wraz z ojcem chętnie za wiarę i wolność
poszli w niewolę. Wsadzeni do karety pod
strażą tegoż komenderowanego woyska
zaprowadzeni na dziedziniec Pałacu
Xcia JMci Repnina. Za zezwole,
niem JP. podpułkownika Rozena, JW.
Woiewoda Krakowski wziął był z sobą
cyrulika i pazika, lecz przyjechawszy
na dziedziniec pałacu Xcia Repnina,
tychże ludzi zatrzymano w areszcie,
aby nie jechali z JW. Woiewodą, a potem
ich wypuszczono. Stamtąd dopiero
wszystkich razem w 3 pojazdach oto,
czonych woyskiem rosyyskiem, nie po,
zwoliwszy nic z sobą wziąść ani jedne,
go służącego, powieziono i przy pocho,
dniach przez Wisłę przeprawiono.
Podobne nieszczęście nieomylnie było,
by postkało JMć X. Krasińskiego, bi,
skupa Kamienieckiego, który codzien,

nie oczekiwany był przez Xcia Biskupa Krakowskiego, gdyby czujność jego na okoliczności nie stała mu się przestrogą. Jakoż pod samą Warszawę przyjechawszy, gdy dowiedział się o tej tragicznej scenie, zaraz w inne przebrawszy się szaty, oddalił się od Warszawy i manowcami nawet umykał do granicy tureckiej i do Oyczyzny swojej, gdzie niedługo zabawiwszy, dobra swoje Turkom zaarędowawszy, sam się wyniósł za granicę.
Sciendum, że mowy Xcia JMci Biskupa Krakowskiego nie były do rąk Duforowi. Dlatego po wzięciu Xcia Biskupa w areszt JP. Ogrodzki pisarz koronny regent kancelaryi gabinetowej J.K.M. posłał do drukarni JMci Xięży Pijarów aby ułożony już druk Xięcia Biskupa Krakowskiego mów rozrzucić, mowy zaś do tegoż podane do siebie odebrał.

[illegible] 1–10.

Manifest

Karola Chreptowicza posła grodzieńskiego przeciw wzięciu w niewolę X. Kajetana Sołtyka biskupa Krak. przez wojska rossyjskie, d. 26 Października 1767 wniesiony.

Roku 1767 miesiąca Octobra 26 dnia stanąwszy osobiście przed aktami ziemskimi powiatu grodzieńskiego J. W. JMć Karol Littawor Chreptowicz marszałek konfederacyi pisarz ziemski i poseł Prześwietnego powiatu grodzieńskiego z prowincyi W. X. L. na sejm extraordynaryjny warszawski obrany, takowy manifest stylem pisany i ręką jego własną podpisany do akt podał tenoris sequentis:
Wolności nad fortuny i życie poważający a wiarę świętą Katolicką Kościoła rzymskiego nad wolność i wszelakie względy doczesne, wiernym Kościołowi Chrystusowemu i ojczyźnie patryotów obyczajem przekładający na dopisie ręki własnej niżej

wyrażony z prowincyi W. X. L. z prze-
świetnego powiatu grodzieńskiego
obrany na sejm extraordynaryjny
za uniwersałami J. K. M. P. N. M. w ro-
ku 1767 na dzień 5 Octobra miesiąca
w mieście stołecznym Warszawie poseł.
Protestuję się najprzód przed Bogiem
w Trójcy Świętej jedynym, Któremu
sumienie jawne potem przed całym
światem i ojczyzną moją. W tej przed
Najjaśniejszym Stanisławem Augustem
P. N. M. przed całą Rzeczą pospolitą,
nadto przed wszystkiemi najjaśniej-
szemi potencyami osobliwie przed
Najjaśniejszą Imperatorową JMcią
całej Rosyi, a protestuję się et quam
solennissime manifestuję i uskarżam
się o to, „iż J. W. Xiążę JMć Repnin wiel-
ki pełnomocny poseł rossyjski mając
rosyjskie wojsko dependującém od woli
Najjaśniejszej monarchini swojej or-
dynansom sobie poruczone użył go
nie według czystej intencyi tej i t.
Imperatorowej JejMci, Którą ordyno-
wane było do korony polskiej i
W. X. L. prowincyi, ale przeciwnie z

wielkiem wielkiego Jej majestatu pokrzywdzeniem i tak doświadczo_ nych szczerej i dobrotliwej przyjaź_ ni Jej narodowi naszemu aliantki cnót nieskażitelnych ubliżeniem a narodu naszego pohańbieniem. Najjaśniejsza Imperatorowa Jejmć całej Rosyi, jako pełna litości, mą_ drości monarchini i wolny naród nasz respektująca sąsiadka, słysząc z jednej strony prawdziwych patryo_ tów wielką fundamentalnych praw odmianą (pewny upadek wolności i panującej religii uwoszącą) zasmu_ conych. Z drugiej strony słysząc natężone skargi Niemców i dyssydentów jakoby przeciw ojczystym prawom i zawar_ tym z najjaśniejszemi potencyami traktatom ucisk cierpieli w wolnościach religij swoich i w równym z Katolika_ mi do ojczystych prerogatyw przystę_ pie, przeto dawszy łaskawie ucho, je_ dnym zażaleniom drugie sprawiedliwie zostawiwszy usprawiedliwieniom we_ dług należytego praw ojczystych panu_ jącej religii poważania, ukazała

N. Imperatorowa Jelłi zbawienne drogi przez sejm extraordynaryjny do zabie„żenia z temu i utrzymaniu praw kar„dynalnych. Rzeczpospolitą od pier„wiastków swych przez wolności naro„dowe i panującą religią utrzymują„cych podała sposoby, jako szczera a„lianka i w posiłkach wojskowych przy„jazna i dla swych przyjaciół wspa„niała monarchini, a podała na to, aby Rzeczpospolitą naszą widzia„ła wolną, szczęśliwą i gruntownie spokojną. Po uspokojeniu zamięsza„nia status, po administrowaniu każdemu sprawiedliwości po wygła„dzeniu zupełnym różnic i nieukon„tentowania przez żądany sejm extra„ordynaryjny, tym tak słodkim ka„żdemu religią i ojczyznę kochającemu patryocii powabem, pociągnię„ni Rzeczypospolitej stany od rozpa„czy do ufności ratowania się, przez generalną konfederacyą posiłkami N. Imperatorowej Jelłi wspartą uda„łyśmy tą samą szczerego N. Impera„torowej Jejmści oświadczenia ponętą„

na sejm extraordynaryjny zgromadziły się, będąc pewne wolnego i od wszelkich gwałtów bezpiecznego, publicznych obrad czynienia według przyrzeczonych intencyj N. Imperatorowy Jejmci, a teraz oto w smutnem zadumieniu łzami zalewające się ujrzały wszystkie stany niewolę, nieszczęśliwość i okropne potomnym czasom zamieszania, przez J.O. Księcia Repnina posła rosyjskiego niesłychaną i nigdzie niepraktykowaną od pełnomocnych posłów postronnych mocą poczynione. Bo najprzód przed następującym sejmem extraordynaryjnym sejmiki zbożone niemal po wszystkich województwach, ziemiach, powiatach wojskiem rosyjskiem niewolił tak do obierania przeznaczonych od siebie posłów jako do pisania i projektowania instrukcyj poselskiej, według swej a nie według sejmujących woli, zdrącając innych zaprzysiężonych, na funkcyą poselską, chociaż porządnie obranych, a na to miejsce

wtrącając drugich sobie upodobanych J. W. Czackiego z najpierwiejszemi familiami w Polsce pokrewnionego, cnotą i zasługami w ojczyźnie zna-komitego w domu jego własnym pod gwałtownym uciskiem warty wojska rosyjskiego przytrzymać i osadzić kazał, aby współbraci jak sejmiku-jącym, tak potem publiczne obrady sprawującym, nie mógł być ku po-radzie i pomocy J. P. Kozuchowskiego konsyliarza generalnej konfederacyi koronnej za prawa i wolności mężnie obstającego, activum et agentem ci-vem Rzeczypospolitej pod bokiem J. K. Mci i skonfederowanych sta-nów obojga narodów przed nadcho-dzącym blisko sejmem, z sądów kon-federackich wyjeżdżającego, z karety wyciągnąć i porwanego do obozu wię-zić kazał.

Gdy zaś zaczęły się publiczne sejmo-we obrady Stanów Rzeczypospolitej według żądania ich Imperatorowej Jejmci z nowu zgromadzonych cały miasto Warszawę rosyjskiem woj-

stkiem opasanrzy, nie respektując na narodowe prawa, na senat i rycerstwo, a co większa na JK. Mci Krola P. i M. Jakby w formalnym attaku ściśle oblężonych przez wszystek czas sejmowania trzymał, nikogo z zgromadzonych Stanów, bez swego biletu nie wypuszczając i póty wszystkich w tym że oblężeniu trzymać obiecując, póki na wszystkie jego propozycye (prawom, wolności, religii dość uciążliwe) nie pozwolą, czego i dotrzymał.

Takiem postępkiem gdy nieustraszeni senatorowie stawając przy prawach, wolnościach narodowych i panującej religii protestowali się w mowach publicznych i panującej religii w sejmowej izbie przeciw projektom J. O. Księcia posła rosyjskiego dalekim od intencyi J. K. Imperatorowej Jejmci, za to Xiążę poseł rosyjski nigdy od wieków niesłychaną praktyką kazał gwałtownie wziąść w niewolę zbrojną ręką wojska rosyjskiego napadłszy w nocy z wtorku na środę, to jest dnia 13 miesiąca Octobra

Drugi Duchownych, trzeciego świecki-
gi senatorów, czwartego posła woje-
wództwa Podolskiego, J.O. Xięcia Sie-
wierskiego Kajetana Sołtyka Biskupa
Krakowskiego z pałacu J.W. JP. Mni-
szka marszałka nadwornego Koronne-
go J.W. JMc. X. Józefa Załuskiego Bi-
skupa Kijowskiego J.W. JMc Pana Wa-
cława Rzewuskiego wojewody Krako-
wskiego, hetmana polnego Koronnego
i syna jego starostę Dolinskiego po-
rwała nie respektując na charakter
i godność pierwszego w Polsce między
Duchownymi Biskupa i Senatora J.O.
Xięcia JMci Siewierskiego, biskupa Kra-
kowskiego nie przepuszczając ścisłej
rewizyi jego archiwum nie kontentu-
jąc się surowém exekwowaniem
dóbr jego przez wojsko rossyjskie i
zabraniem stada koni cugowych i
jezdnych wołów i bydła różnego i
innych sprzętów i ruchomości także
win węgierskich i zamorskich. Po-
dobnegoż nie mając względu prócz
biskupiej i senatorskiej osoby,
na sędziwe lata i słabość zdrowia.

J. W. JMci X. Biskupa Kijowskiego nie u-
ważając także na godność pierwszego
w ojczyźnie wojewody krakowskiego
senatora i ministra belli et tute
et virtute zaszczyconego męża, a na
zdrowiu wielce upadłego, lekceważąc
charakter posła, starostę dolińskiego
za to jedynie, tak gwałtownie brać
i więzić, a ku Moskwie bez przyzwoi-
tych stanowi i kondycyi wygód, bez
pozwolenia nietylko sługi własnego
żadnego ale nawet widzenia się i rozmo-
wy z wspól pobranymi w niewolę ko-
legami za to mówię jedynie, iż (jako
świadczą publiczne w druku, a od
wszystkich stanów na sesyach sejmo-
wych słyszane mowy) senatorowie
według obowiązku senatorskiej przy-
sięgi, posłowie według powinności
wiernego ojczyźnie i swemu woje-
wództwu obywatela, od danej sobie
instrukcyi poselskiej nie odstępu-
jąc, o to przykładnym męstwem
zastawili się w fundamentalnym
prawom i wolnościom katolickiej
Rzeczypospolitej szkodliwego być są-

i.t.d. Zwłaszcze we wszystkich mowach i wnioskach swoich, zawsze głębo-kie uszanowanie, jak dostojeństwu, tak szczerej w posiłkach przyjaźni J. K. Imperatorowej Jejmości szczerze i jawnie oświadczali. Świadczą mo-wy listy mianowicie J. O. Księcia Jmci Siewierskiego, biskupa Krakowskiego do województw, ziem i powiatów na sejmiki przedsejmowe drukowany list 20. Augusti 1767 w Warszawie datowany, którym jako i w innych sejmowych mowach wysoce wielki głosi i wystawia J. K. Imperatorowej wielkie cnoty, Rzeczypospolitej na szczęj nieporownanie przyjazne i po-mocne. Świadczy ostatnia przed więzie-niem mowa (aż do druku aż do zakra-czającej niewoli nie weszła) której jako wszystkim stanom na sesji d. 12 Octobra głośnej nikt sumiennie negować nie może, jakoby J. O. Książę biskup krakowski tym obrazni dot-knął majestat J. K. Imperatorowej Jejmości iż się żalił na ukazy Księcia posła ro-syjskiego gwałt religii i wolności na-

rodowej czyniące i stanom skonfederowanym sejmującym Rzeczypospolitej, co wszystkie czuły Stany, o co też i ja protestuję się, jako poseł i że dopraszał się od Xięcia JMc wielkiego posła rosyjskiego, aby delegatom ukazał autentycznie, jeżeli ma w zleceniu sobie tak gwałtowne postępowanie, ponieważ i deklaracya od Imperatorowej JejMci przez samegoż Xięcia posła rosyjskiego wydana i listem J. W. JMć Pana grafa Panina ministra rosyjskiego upewnić, na nie tylko spodziewać się, ale i pomyśleć o takich krokach nie pozwala, owszem o wszelakiem bezpieczeństwie nienaruszonej wolności, religii panującej i praw narodowych upewnia, żądając przezornie, aby Rzeczpospolita jako niedependująca od jakiej gwałtownej mocy była, tak wolnie obrady czyniąc, aby wyśledziwszy przyczyny naród rozrywające, one oddaliła, a na skargi i desideria nieunitom i dyssydentom gruntownie odpowiadając sprawiedliwość swoją i niewinność sumienia wedle praw i wolności prawowiernej

po narodu swego ukazała. i też gorliwi
duchownego i świeckiego stanu patryo-
towie, senatorowie i posłowie uczynić
doradzili; wprzód jednak wysławszy
posłów do J.K. Imperatorowej Jejmości do
dworów z J.K. Imperatorową Jejmością złą-
czonych, tudzież i do innych najjaśniej-
szych potencyj tak to jakich traktatami
naszemi do tej rzeczy służące gwaran-
tującym, aby wielce ociężałej powin-
ności naszej obwieszczeni, wezwani
i zaproszeni przez posły swoje, są-
dzili, wyświadczyli i wysłuchawszy
obżałowanej od nieunitów i dyssy-
dentów Rzeczypospolitej decydowali,
czyli śmy co przewinili przeciw tra-
ktatom zawartym i prawom na-
szym, pośrednictwami i gwaran-
cyjami utwierdzonym, a którym nieu-
nitom i dyssydentom bezprawie
nam zadane uczynili. To doradzali ba-
czni na sejmie patryotowie, aby po-
tem nieunici i dyssydenci jak o teraz
na tym extraordynaryjnym sejmie
nie mówili, tak go znosić nie usiłowa-
li (gdyby im nie ku myśli przeszło) ja-

ko mówią, piszą, skarżą i przed i. M. Im.
peratorową Jejmością i przed innymi z nią
złączonymi dworami, przeciw sejmowi
mianowicie anni 1717 et 1736 a najbar.
dziej przeciw sejmowi 1766. Chwała
Bogu że i tych nie dosięgła niewola,
którzy to dowiedzieli i protestując się
do tamtych zdania przeciw aktowi
limity sejmu teraźniejszego wiązali się,
chwała Bogu, że nie są tak oczernione
czyste ich jak tamtych intencye o
szczere a głębokiego uszanowania czy.
nności i. M. Imperatorowej Jejmości dla Rze.
czypospolitej naszej. Lecz przeciw
tak pewnym dowodom przeciw sumie.
niemu wszystkich stanów Rzeczypltej
i cudzoziemskich rezydentów i innemu
niezliczonemu świadectwu, jakoż utrzy.
mać się może deklaracya Xcia posła
rosyjskiego z drukarni warszawskiej
wyszła 14 Octobra 1767, w której po.
kazując swe gwałtowne kroki przeciw
szczerym i. M. imperatorowej Jejmości in.
tencyom i respektującym cały naród
polski, a tem bardziej pierwsze w oj.
czyźnie et in statu osoby) którą

dekklaracyą wkłada imposturę na wspomnionych senatorów w niewolą pobranych niby za to: że w swoich czynnościach zapomnieli o godności J. Imperatorowey Rosyiskiey czerniąc rzetelność jey zamysłów i zawsze nie interessowanych i prawdziwie przyiacielskich dla Rzeplitey, w czem zawsze i przed Bogiem i przed sumiennymi ludźmi znajdą świadectwo niewinności.

Nie może oyczyzna nasza nie lękać się strasznych konsekwencyi jeżeli pełnomocni posłowie z granic woli swoich monarchów wykraczającą władzę tak rozpościerać: nie może takowy postępek nie interessować zagranicznych dworów ile tych, którym traktatowe względy i ocalenia oczych wzajemnej muszą być pamiętne i nie mogą nie mieć czujnego oka na ten zwłaszcza absolutny traktat, do którego czynienia z ujmą religii od wieków pamiętnej i wolności.

Dzisiejszy poseł rosyjski przymusił

wszystkie stany skonfederowane i na
sejm extraordynaryjny zgromadzo-
ne w przerzeczonem oblężeniu ści-
śle trzymając senatorów, bojaźnią
podobniejsze już zabranym niewoli
i prowadzeniem na szybkę do Sy-
beryi przerażając, a postem więz-
ieniem, biciem i męczeniem suro-
wie grożąc, usta krępować. Przyjmie-
nia manifestów, przez zapobieże-
nie wszystkich Kancellaryów po
całem państwie pod gardłem przy-
mowania onych zakazując, a oso-
bliwie rezolucyj swoich na piśmie
bez podpisu swej ręki delegatom
od Rzeczpltej do Konfederacyi wyzna-
czonym danych i do publicznego przed
wszystkimi stanami czytania poda-
nych, a owszem po przeczytaniu głoś-
nem od Pana sekretarza sejmowe-
go odebranych, surowym zakazem
do niepublikowania onych ani do pu-
blicznych aktów podania zabrania-
jąc. Tak mówię postępując, nie-
podobna abie wszystkich narodów
do kompassyi nad wolnym narodem

naszym, a nad sobą samym czułości
nie wzbudził Xiąże JMci wielki poseł
rossyjski. Jakoż tedy rozumieć ma-
my, aby JK Imperatorowa JejMć
szczera w swoich deklaracyach alian-
ka a pełna sprawiedliwości i polityko-
wania monarchini, mogła to na so-
bie przewieść, iżby Jej szczere oświad-
czenia i żądze widzenia naród nasz
wolnym, szczęśliwym i spokojnym
przy dawnem prawie i naturze rzą-
dów polskich jak najgruntowniej u-
trzymanym, tak gwałtownym a pra-
wie niewolniczym, tak nierząd-
nym i wieczne zamieszania spra-
wującym sposobem podeptania wszy-
stkich praw i wolności narodowych
miały być zakończone. Pewna jest
Rzeplta nasza wielkich słów w dekla-
racyi JKa Imperatorowej JejMci przez
Xcia Repnina w. posła swego w War-
szawie d. 26. Marca r. 1767 ogłoszonych
a niemniej ubespieczona z strony
swojej o jej najśw. ufności i niespo-
dziewaniu się, żeby król JMć teraźniej-
szy był miany za cel jakowy przez

ktoryby cokolwiek przeciwnego prawu
i naturze rządów polskich autoryzo-
wała i że żądanie jej całe w tem zale-
ży, zabiegać, aby część jedna na drugą
nie następowała i obywatele między
sobą aby krwi nie rozlewali i że wszy-
stka świadczonych uczynności pocho-
dząca dla J. K. Imperatorowej Jejmści we-
wnętrzna satysfakcya, w same we-
wnętrzne obróciłaby się żale, gdyby
najmniejsza wróść miała supozy-
cya iż pod cieniem jej posełków inna-
ie przeciw rządom i ułożeniu Rzepltej
znajdowałyby się zamachy.
Dla tego dla wygładzenia aż do osta-
tniego niemal śladu takowej suppo-
zycyi ofiaruje Rzepltej nabugszno-
ją i żąda przez to z zarzutu tak de-
likatnej oczyścić się materyi. Iże usi-
łowania J. K. Imperatorowej Jejmści nie
mogą być ochrzczone zamachem
na religię Katolicką, gdy pewnej
części narodu własności obywatela
(z ataku natrętnemi od dyssyden-
tów remonstracyami udaną) w cza-
sie generalnym chce przywrócić pra-

cyfikacyą i ze religią, którą Król,
którą pierwszy in stanu, którą część
najwyższa narodu na szlachcic, jest
M. Imperatorowey Jejmści objektem u-
szanowanym i będzie M. Imperatorowa
Jejmść religią tego charakteru między
innemi umiała dystyngwować reli-
giami, niechcąc żeby takowy ponosiła
uszczerbek, tak w swojej władzy, jako
i w jednostajności swych obrządków,
którychby przez Komunikacyą różnią-
cych się od jejże mógł wyniknąć sen-
tymentów; iże M. Imperatorowa Jej-
mść gdyby na tę religią następowano,
pierwsza byłaby do jejże obrony tak
dalece, jak religia może być intere-
sem stanu, którego najmniejsza o-
dmiana całe wzruszyć może corpus.
Że traktując przywrócenie dyssy-
dentów inszemi punktami, które
naród różnić mogą a traktując to
wszystko, to drogą, którą M. Impe-
ratorowa proponuje nakłoni się
M. Imperatorowa do opatrzenia wszel-
kiego, które tylko rozsądek dyktu-
wać może uspokojenia, ażeby za-

dna z dozwolonych religij w Polszcze z przepisanych sobie granic nie wykraczała. Te własne słowa i oświadczenia J. M. Imperatorowey Jeymci szczerych intencyj i żądania od religii wedle tejże krajowych praw sprawiedliwości, jak dalekie są od postępków pełnomocnego jej posła. Niech sama J. M. Imperatorowa Jeymć wzorem rzetelności i sprawiedliwości, co komu własnego jest oddającej, w całej prawie Europie tą sławą słynącą, niech i cały świat osądzi żadną prewencyą z drogi prawego rozsądku nieuprowadzony.

Prawda, że J. M. Imperatorowey Jeymci jest i to oświadczenie: Iż którykolwiek z nienawiści ku dyssydentów konfederacyi, i ku posiłkom łaskawie za jej użyczonym, ważył się na dobra dyssydentów czyli ich osoby targnąć, takowego mieć będzie za człeka, który w ojczyźnie ogień płomienny zapala, i że z tąd wojsko jej tym obowiązane ordynansem żeby nie tylko wszelkim oprzeć się

gwałtom, ale przy tém każdego ścigać
agresora przymuszając go do wrócenia
wszelkich krzywd i szkód poczynio-
nych nagrody. Rzecz iże tak jasne de-
klaracye J. K. Imperatorowej Jejmości
tak są opacznie od Xcia Repnina
zostały okropnymi postępkami wy-
tłumaczone, niech i to cały świat
sądzi, który zna dobrze różność
między gwałtami poczynionymi do-
brom i osobom, a między stawaniem
przy każdy należnych prawach panu-
jącej w narodzie religii i wolnościach
prawosławnych. Między zebraniem
czynienia i pomaganiem dochodze-
nia krzywd poczynionych na osobach
lub dobrach, a między prawnym i
prawosądnym wglądaniem krzywdy
od strony zaniesione i zalecone,
między opieraniem się wszelkim
gwałtom i ściganiem aggressora
prawom i sądowi podległego i w kry-
minale poszlakowanego, a między
posiłkowaniem bądź całe niewinne-
go, bądź z żadnej winy usprawiedli-
wić się przychodzącego, dopieroż

sprawiedliwe wyroki o innych dać po-
winnego. A zatem od wszelkiej bojaźni
przymusu, dalekie zdania swoje oznaj-
mującego, jaśniej mówiąc, niech cały
świat osądzi, kto komu gwałt uczy-
nił, czyli ci senatorowie i posłowie
którzy wedle przysięgi swojej i powin-
nej ojczyźnie wierności mężnie przy
prawach i wolnościach narodowych
stali się celem tak uciążliwego zabra-
nia i wyjęcia od Xcia posła rosyj-
skiego, czyli też sam Xiąże poseł ro-
syjski gwałtownych zażył środków
przeciw gorliwym i najpierwszym
senatorom? Kto winien nagrody, krzywd
tak wielkim i tak wiele prawami kar-
dynalnémi ubespieczonym osobom i
fortunam poczynionych? Czyli ci
godni senatorowie co skonfederowa-
ni i na wolny sejm wedle ubespie-
czenia N. Imperatorowej Jejmci i żą-
dania sądy i fakcyi przyjznanym
usiłowaniom swoim a gruntownego
usprawiedliwienia praw i kroków
rzeczkiej dopraszali się, czyli też
Xiąże poseł rosyjski co całą siłą tak

swoich przemysłów, jak i wojska ro-
syjskiego na to gwałtownie obrócił,
aby moc i górowanie dyssydentów
na ruinach publicznej wolności i
praw narodowych wystawił.
Niech cały świat osądzi jeżeli w wolnym
zwłaszcza narodzie politicum z takowego
sposobu zwoływania bez przysięgi
J.O. Xcia Karola Radziwiłła Marszałka
sejmowego bez wyznaczenia i przy-
sięgi delegatów czyli deputatów do
konstytucyi nie postawszy w posel-
skiej izbie świątnicy cudendarum le-
gum bez należytego powitania J.K.Mci
[illegible] i bez ucałowania pamiętnej je-
go ręki, chociaż się prawa i pacta con-
venta przysięgą J.K.Mci utwierdzone
tego domagają. Cóż rzec z przeciwnego
prawom a cale gwałtownego postępowa-
nia, jeżeli nastąpić mogły pożądane
N. Imperatorowej Mci skutki extra-
ordynaryjnego sejmu dla uspokojenia
zamięszania status, dla administro-
wania każdemu sprawiedliwości i
wynadgradzania różnic i nieukontentowa-
nia zaleconego. Milczą prawa mię-

dzy uzbrojonemi woyskami, a Xże po„
seł rosyyski to sprawił, że nie tyl„
ko kardynalne prawa zamilkły, ale
też i sami prawodawcy, jedni cale
umilczeć musieli, drudzy za sprawie„
dliwą praw i wolności obronę za o„
tworzenie sejmowych, a M. Imperatoro„
wą Jej.Mć zawsze respektujących zdań
swoich, w niewolą do więzienia dzisie„
go zabrani stali się potomnym wie„
kom przykładną ojczyzny ofiarą, a„
le oraz i dowodem jawnym zawiedzio„
nych i ostawionych przez J.O. Xcia
posła rosyyskiego szczerych inten„
cyi i przyjaźni M. Imperatorowej Jej.Mci
Komuż bowiem na myśl przyjść
może, kto za rzecz podobną ku wie„
rzeniu poczyta, żeby M. Imperato„
rowa Jej.Mć tak niepomiarkowanych
przymiotów pani i monarchini
przyjazne miała czynić deklaracye,
a przeciwne wydawać rozkazy po„
słowi swemu, nie można tey my„
śli przypuścić bez grzechu przeciw
M. Imperatorowey Jej.Mci, przeciw
tak szczerym a tysiąckroć doświad„

czonym prawdziwej aliantki i przyjaciółki dowodom.
Sama tedy nieprzyjaźń czy też porywczość J. O. Xcia posła rossyjskiego i ikk Imperatorowej Jejmci podtrzywdzenie i narodu na szego, że wszystkimi prawami i wolnościami przez takowe jego kroki podeptanie i skaźbienie sprawiła. co po zabraniu w niewolę przerzeczonych osób, w tak wielu gwałtownościach przeciw prawom, wolnościom i religii paniujący częścią uknowanych częścią pocrynionych. J. O. Xżę poseł w rossyjski daje przeciw sobie świadectwo, gdy w deklaracyi siebie usprawiedliwić chcącej d. 14 Octobris 1767 wydanej mówi: niżej podpisany daje o tem wiedzieć prześwietnej konfederacyi generalnej złączonej koronnej polskiej i W. X. L. będącej pod protekcyą ikk Imperatorowej Jejmci, z upewnieniem istotnem i solennem, z kontynuacyą tej wysokiej protekcyi jako też pomocy i wsparcia ikk Imperatorowej Jejmci dla konfede-

racyi generalnej, ubespieczenia praw i wolności polskiej i zabieżenia wszelkim bezprawiom, które się w formie rządu znajdują a prawom kardynalnym kraju są przeciwne i N. Imperatorowa Jejmć nie żąda nic więcej jako uszczęśliwienia Rpltej i nieprzestannie dodawać jéj swych posiłków dla tego celu bez żadnego interesu i nagrody, inszej stąd nie szuka jszcze korzyści, jako bespieczeństwa, uszczęśliwienia i wolności zacnego polskiego narodu, jako to wyrażono jest jawnie w deklaracyach iN. Imperatorowej Jejmci, którą guarantyą Rpltej jéj posesye ~~na~~ ~~k~~ [c]ałe, jako i prawa jéj formę rządu i prerogatyw kardynalnych. Niechże cały świat wejrzy czy się zgadzają postępki Xcia posła W. rosyjskiego, z tak solennemi a szczeremi N. Imperatorowej Jejmci deklaracyami, nie można wierzyć aby takowe myśli i intencye N. Imperatorowej Jejmci zgadzały się z żądzą jéj uczynienia Rpltą wolną, szczęśliwą i spokojną.

wolność owa wszelakiej religii, którą niegdyś dyssydenci sami sobie przez podobne teraźniejszym gwałty i skargi wciągnęli i przywłaszczyli, wie Rplta, świadczą dzieje ojczyste jakie kłótnie, jakie nieszczęśliwości jakie zamięszania, jakie wolności kościelnych i krajowych ubliżenie przynosiła, póki pod panującej religii władzę nie była poddana. Równość urodzenia śmię braci szlachty zna mądra i sprawiedliwa monarchini ich Imperatorowa Jejmć że w innych krajach katolikom nie daje prawa do wolności, jak publicznego exercitium religii, tak prerogatyw krajowych, ani uwalnia od karania przestępców prawa tej wolności broniącego.

Nakoniec Xże JMć Repnin poseł w. rosyjski na ostatniej sessyi sejmowej (o co specialiter protestuję się) oprócz obecnym czytania przez pomienionego sekretarza sejmowego, jak podanych przez delegaty stanów Rpltej punktów, tak swoich absolutnych, a cale plenos ordines nierespektujących, a co większa rzecz

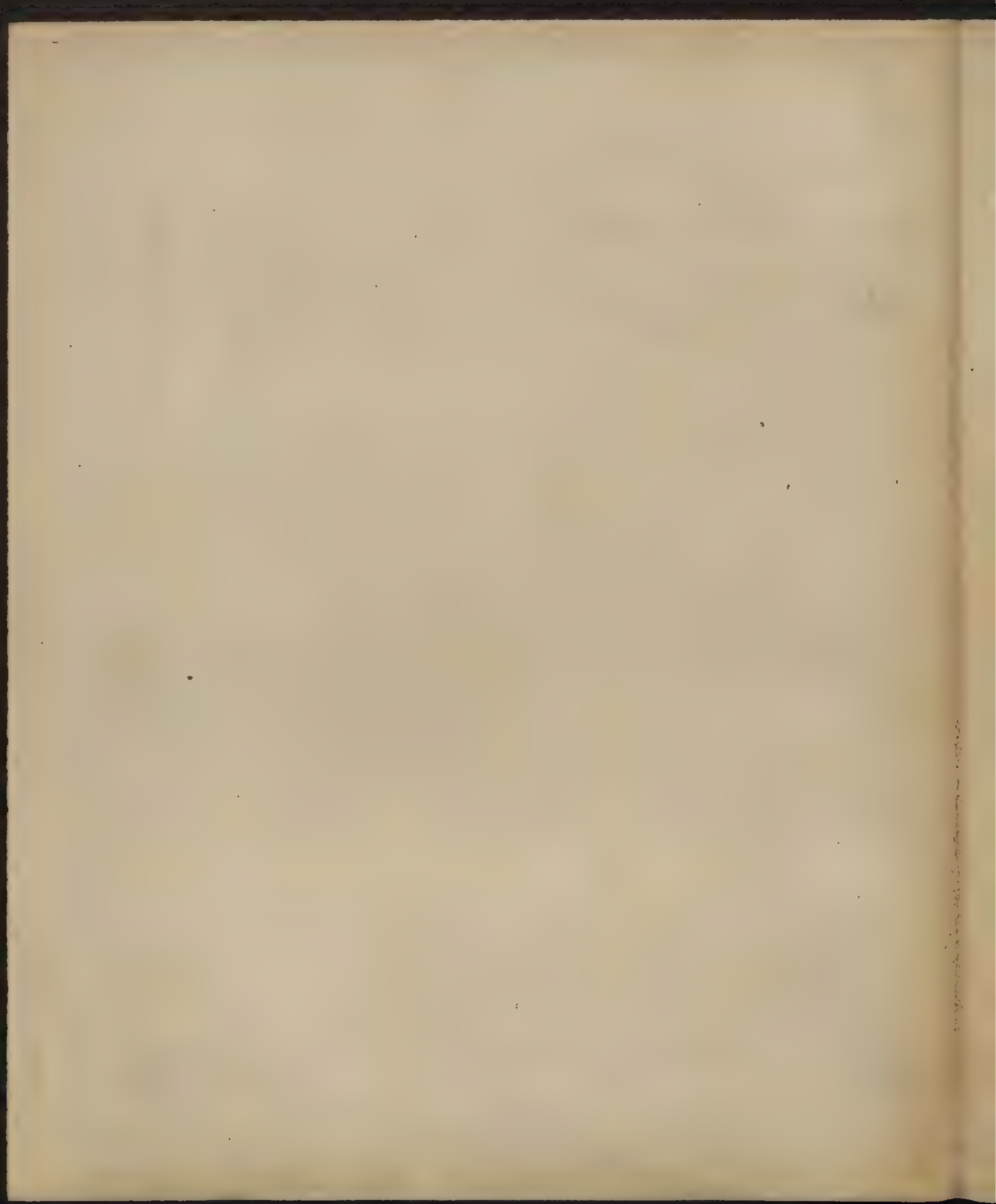
rej deklaracyi M. monarchini swojéj od-
powiedzi (podobno dla tego własną rę-
ką nie podpisanych i do akt publicznych
podania pod gardłem zabronionych, gdy
wymuszony co do wszystkich punktów
bezprawnych akt limity przeczytano,
a o zgodę nań pytał J.O. Xże Marszałek
sejmowy i gdy tylko kilku faworyzu-
jących zgadzało się, a wszyscy inni
tak senatorowie jako i posłowie oboj-
ga narodów milczeli, lecz tém milcze-
niem nie zezwalali bo wzdychając i za-
dumienie nad gwałtem religii i wolno-
ści narodowéj knowanym oświadczając
protestowali się. Częścią płaczem, czę-
ścią wzdychaniem i rąk załamywaniem
wtedy Xże JMć poseł w. rosyjski do akt
limity sejmowéj podpisy od N. Króla
P.N.M. i od marszałków konfederackich
obojga narodów otrzymawszy, jak by
rzecz według deklaracyi przyjaznéj N.
Imperatorowéj Jejmści otrzymaną i nie
poruszoną ważność mającą) przyjął i
do aktów podać kazał, a wszędzie po ca-
łym Królestwie zabiegł aby manifestów
przeciw takowym gwałtownościom
nie czyniono. Dlaczego ja ubespieczaj-

jąc z obowiązku mego Rpltą po milion
razy protestuję się przeciw wszystkim
czynnościom, Krokom, postępkom i Kon-
stytucyom, gdyby jakiekolwiek użyte, czynione
i uchwalone na teraźniejszym sejmie
i kiedykolwiek być miały, które by wierze
ś. Katolickiej uszczerbek czyniły wolnościom
i prawom Kardynalnym Rpltej szkodziły,
jako poseł musiałem szukać tego sposo-
bu, że powróciwszy z sejmu do powiatu
mego grodzieńskiego, a mając ex vi urzę-
dnego pisarskiego nad księgami i aktami
ziemskimi powiatu grodzieńskiego wła-
dzę i dyspozycyą prawami pozwoloną,
a czyniąc zadosyć funkcyi mej posel-
skiej, tudzież ewinkując sumnienie mo-
je a stawając z należytem uszano-
waniem Najjaśniejszej Imperatoro-
wej Jej Mci przy jej szczerych i mo-
cnych deklaracyach, pod którą zo-
stając tarczą żadnych od nikogo nie
obawiając się pogróżek takowy
manifest solenny solennissime
et cordialiter zanoszę i do wiadomo-
ści wszystkich Stanów Rzeczypospo-
litej podaję ręką moją własną podpi-

sanszy walksa ziemskie powiatu grodzieńskiego zeznaję zostawując sobie moc i wolność w dalszym czasie poprawienia i przyczynienia teraźniejszego manifestu.

Datum w Grodnie roku miesiąca i dnia ut supra.

Karol Litawor Chreptowicz
Marszałek konfederacyi,
Pisarz ziemski i Poseł na
sejm extraordynaryjny
warszawski powiatu gro-
dzieńskiego z prowincyi
W. X. L.

1767

Niech u żadnego nie postanie w myśli,
Że tego pisma przyczyna ucisku,
Większe daleko rzeczy Wam ten kreśli
Który jest wesół w tém szczęściu igrzysku
Wielką to dla mnie zawsze będzie chlubą,
Gdy Wiarę, Wolność ocalę mą zgubą.
Nigdym weselszy w życiu mém przeciągu
Nie był jak teraz jestem we więzieniu
Zaszczyt największy odbieram z urzędu
Gdy przezeń czynię dość Bogu, sumnieniu.
Nie mej osoby żądam zlitowania
Droższa rzecz celem jest tego pisania
Wiadomo wszystkim, żem zawsze to czynił
Co Wiara, Wolność po mnie wyciągała
To czyniąc wyznam, tém tylko przewinił
Żem ufał w których Wiara nader mała
Jeżeli winny może być nagany
Z Wiarą, Wolnością przez zdrajców wydany
Któż się mógł spodziać, żeby ten knut zdrady

Przeciw Wolności i przeciwko Wierze
Którego wszystkie dosyć mają rady
Aby w gruntownej zostawały sferze
Jakim kto w sercu, tak o każdym łuszy
Bóg tylko widzi sekreta z tej duszy
Miłości jednak ku wierze ogniwa
Więzienie, śmierć nawet rozwieść nie zdoła
Tych tylko wszystko łatwo się rozrywa
Którym występku korzyść więcej cela
Miłe mi życie, lecz wtenczas gdy Wiarę
I Wolność całą śle go na ofiarę.
Jestem więziony, lecz tylko na ciele
Przeto też ciałem jest od was daleki
Lecz umysł zawsze z wami, rzekę śmiele
Będzie do samej zawarcia powieki
Komu występek nie krępuje serca
Żaden go więzić nie zdoła morderca
Lecz prze Bóg próżne podobno kłopoty
Te moje, kiedy ukaz zbyt okrutny
Milczeć Wam każe, podobno ochoty
Nie macie wiek wasz więzienia wieść
smutny
Więzi Wam usta przemoc zagraniczna
A tak już ginie Wiara, Wolność śliczna.
O czasy, miejsca w okręgu niezgodne,
Wieczności czasy nader nieszczęśliwe

Których choć myśli i serca są zgodne
Ku Tobie Chryste usta niecierpliwe
Nie wolno w sprawie Twej stawać bez kary
Nie wolno prawej utrzymywać Wiary.
Oczy me serce wiem już doświadczeniem
Że w tak przewrotnej wszech rzeczy odmianie
Odrzuci tysiąc to pismo z zelżeniem
Ledwie ku niemu który skłoni zdanie
Jednym wstręt, bojaźń, drugich złość ich sprawia
Że widząc milczą na wszelkie bezprawia
Mnie choć pilnują nieprzyjazne straże
Choć bardzo wątpię o skutku mej Rady
Czynię jednakże, co sumienie każe,
A zaś kto zechce iść moimi ślady
W którym lub li nie to wezmę w zaszczycie
Dla Boga, dla was, żem łożył me życie
Lecz już upływa czas Sejmu Limity,
Znowu zaczynać macie sejmowanie
Skarb wielki teraz może być nabyty
Gdy wszystkich jedno na to będzie zdanie
Gorliwość Wasze może wieńczyć skronę
Jeżeli Wiarę i Wolność obronę
Jeden jest sposób łatwy i skuteczny
Złączyć na jedno swobodne umysły
Związek ten ma być na zawsze skuteczny
Bo wszystkie rzeczy od niego zawisły

Gdy między Wami jedność będzie wszczęta
Skargacie wszystkie zagraniczne pęta
Daremne wszystkie kłopoty, starania
Próżne i w sercach myśli są zbawienne
Jeżli Was bojaźń do tego nakłania
Że usta od serc waszych są odmienne
Kto mileczy tam gdzie mówić trzeba śmiało
Znać w nim złe serce bez cnoty zostało.
Wiem na umyśle każdy przekonany
Z was jest że bronić jest powinność święta
Wiary, że zrzucić trzebaby kajdany
Całość powszechna że na tem zawisła
Lecz iż gdy bojaźń straty swego mienia
Zbawienną z waszych serc myśl wykorzenia
Wszak nie są jeszcze sejmem potwierdzone
Niszczące Wiarę i Wolność traktaty
Mogą być jeszcze słusznie odrzucone
Lepiej jest ginąć niż takie mieć straty
Gdy kto wykroczy, raz grzeszy, lecz który
Z tym trwa, występek czyni gorszy wtóry.
Lubo żadnego nie mają waloru
Ile bezprawne złych ludzi postępki
Lecz gdy wezmą nie mając odporu
Trudniej wychodzą niż wchodzą występki
Gdy złych wpuścicie do waszego koła
Któryż z was potem wypędzić ich zdoła.

Przez strach gdy złości dopełnicie miarki
Nie samą tylko Wiarę zagubicie
Na wolne i wam włożą jarzmo karki
W jednego władzy będzie Wasze życie
Co tak wolności i Wiary zaszczyty
Stracicie i skarb więcej nienabyty
Acz powinności wiecie wszystkie zgoła
Przebaczcie jednak że w tej zawierusze
Gdy Bóg, sumienie o to na mnie woła,
Wzrem w szczególności przypomnieć
ich muszę.
Wyższych wyroków gdy spełnię ukazy
Żaden z Was do mnie mieć nie ma urazy
Królu Nasz Panie, którego przymioty
Nie z Tronu zaszczyt lecz Tron z nich ma
chlubę
Wspomnij na ów czas, gdy biorąc znak złoty
Przyjąłeś chować obowiązki lube
Wiemy i teraz Twoje oświadczenia
Tylko nam brakuje ich uskutecznienia.
Wiele zależy na Króla działaniu
Ten przy wolności i Wierze gdy stanie
Wiernym go widząc wszyscy w powołaniu
Z tak dobrym Królem swoje łączą zdanie
Żaden nie zosta ich szturm zagraniczny
Póki trwa Króla z ludem związek liczny.

Niech dzielnym Król się tylko stawi
Aż wielkie zaraz między ludem zyski
Lecz gdy przewrotność myśl swoich objawi
Już Król i Naród swej zguby jest bliski
Chytra obłuda wszak to ma w korzyści
Nieszczęsnym skutkiem, że złość swą iści.
Król Polski na zawsze to mieć w pamięci,
Że się nie rodził Królem lecz obrany
Że mogli inni na ten Tron być wzięci
A przecież tylko jemu rząd oddany
Tym ściślejszego winien jest rachunku
Gdy na złe tego używa szacunku.
Z Boskich przeznaczeń wszak siedzisz na Tronie
Więc słuszna, abyś jego bronił sprawy
Koronowane zawsze zdobi skronie
Za świętą Wiarę upominek żwawy
Gruntowną Wiarą napojone serca
Gromi surowo wszystkie ich oszczerca.
Uznawszy, że Bóg rozdaje Korony
Przecież nie można, by nie w jego ręce
Było zasiadło ogołocić Trony
I dać przewrotnych Królów wieczny męce
Kogo zaślepia świata marność licha
Tego na sam dół Boska ręka zpycha.

Przymoże zawsze w Królestwie Kapłanie
Patrz obowiązek Twój jak nader ścisły
O Wiarę ma być Twe wszystkie staranie
Ich twierdzą od Twych czynności zawisły
Nie czekaj środka żadnego w Twym zdaniu
Szczodry w nagrodzie, Bóg ostry w karaniu
Winieneś cnoty Twej dać jawne znaki
Gdyś przyjął na się cnotliwych zaszczyty
Skazisz Twój Urząd, gdy nuyał dwojaki
Twej odmienności raz będzie odkryty
Ta jest występku kara zawsze zwykła
Że i nastęców w swej sromocie wikła.
Wspomnij na Twoje ku Wierze obligi
Z których śmierć sama cię wywikłe
Przyrzekłeś ze mną bronić na wyścigi
Wiary i morze odmienić się zwykle
Lub gingę teraz masz ze mną przy Wierze
Lub z Bogiem ze mną rozerwać przymierze
Koledzy moi Przezacni Pasterze
Grono wybrane na cele Senatu
Należy do Was śmierć ponieść przy wierze
Nie macie czynić żadnego traktatu
Prawdę każdemu macie mówić wszędzie
Gdyż na Biskupim jesteście Urzędzie.
Nie godzien taki Biskupiej infuły
Który się wzdryga w boskiej zginąć sprawie

Nie ma bojaźni w sercu Pasterz czuły
Przy swojim stoi by w największej wrzawie
Czynić powinien co może w tym razie
Milczy, podległym już staje się okazie.
Świecki Senacie, Ozdobo Ojczyzny
Nie chciejcie hańbą Wasze okryć krzesła
W byłych Mężów zawsze Senat Wasz był żyzny
Boska Was ręka do tego wyniosła
Wszak macie w przodkach Waszych cne przykłady
Bądźcie ich godni wstępując w ich ślady
I także u was dostąpić przyjaźny
Źli odszczepieńcy, że ich w Wasze grono
Wpuścicie, których chytrość Boga drażni
Wy na Ojczyzny wsadzicie ich łono
Już i Wasz Senat nie będzie Senatem
Gdy weń złych ludzi wpuścicie trakłatem
Stanie Rycerski! Obrońo dowodna
Wiary Wolności w najcięższym terminie
Niech tylko Waszych serc myśl będzie
zgodna
Wiara i Wolność zapewne nie zginie
Waszej miłości ku Wierze ogniwa
Wstydliwa bojaźń niechaj nie rozrywa
Widział świat cały, jak świeżo na sejmie
Odpór daliście zamysłom zdradliwym
I któż Wam teraz tę śmiałość odejmie

Czy Stan Wasz Wierze już nie jest życzliwym
Stwierdzą i teraz Wasze przeszłe czyny
Macie już chwałę, chrońcie się od winy.
Prawdziwy tylko w tych fanatyzm, który
Póty obstają przy prawdziwej cnocie
Póki się wielkiej nie lękają burzy
Ta gdy nastąpi hołdują sromocie
Wtenczas twych Mężów jaśniej przymioty
Gdy są stałemi na wszystkie obroty.
Nikczemna podłość od tych serc daleka
W których tkwią dawne staropolskie dzieła

Od takich tylko serc cnota ucieka
Których nieprawość sama górę wzięła
Kto czyste serce ma umysł bez skazy
Zaprawdę wesół śmierci bierze razy
Królu, Senacie i Rycerski Stanie
Niech Wam tkwią w myśli te szczere przestrogi
Gdzie Bóg chce, Wasze tem skłaniajcie zdanie
Nie miejcie płochej w tak czystych sercach trwogi
Nie zdobi Króla ni Rzeczpospolitą
W Boskiej mieć sprawie Duszę nieużytą
Wszystka przeminie marność tego świata
Że swymi czyny pozostanie Dusza

Podług czynności będzie też zapłata
Litość, cnota, gniew, grzech wszędzie
porusza
Nie żarty, nic żadne to są przemysły
Każdy rachunek odda Bogu ścisły.
O czasy, dzikie czasy, nader smutne,
Gdy z trwogi milczą Katolicy prawi
Prześladowanie czyż już tak okrutne,
Że ginie gdy się kto za wiarę stawi
Lepiej niż Wiarę pod miecz dać swą szyję
By Niebo zyskać, niech krew tyran pije.
Już Was na Boga zaklinam Ziomkowie
Na własną całość zwróćcie tylko oczy
Gdy wojnę Wierze prawej kraj wypowie
Moc wielowładna, wolności zaskoczy
Na jednej Wiara z Wolnością jest szali
Gdy pierwsza ginie, druga się też wali.
Boże jeżeli Mą Krwią Wiarę ocalę
Niech ginę, aby Wiara była cała
W mym przedsięwzięciu daj bym wytrwał
stale
Tobie niech tylko z tego będzie chwała
Rządź serca ziomków, Ty sam bądź ich radcą
Broń co wiernego, niech nie ginie zdrajcą

Treny
to jest
Narzekania Szczęsnowe.

Rozdział I.

Szczęsny utyskuje na niebaczne i głupie roboty swe, narzeka poniewczasie na wybór wspólników swych.

Jam jest mąż który cierpię utrapienie od rózgi szalonego Rzewuskiego, zaprowadził mnie i zawiódł do ciemności, nie do światłości, opanował mnie w Wiedniu, dręczył mnie, zatulał uszy moje od uwag ludzi poczciwych, powiódł mię do Jass i do Petersburga, pożerał pieczenię moją i sławę moją. Kazał mi czołgać się i żebrać o oręż na braci moich, broczyłem krwią ziemię, która mnie uczyniła bogatym. Biada mnie głupiemu! Zawołałem: Kto chce być ze mną? obejrzałem się, a oto zbiegały się do mnie złodzieje, zbójniki i głupce, i szarpać zaczęły ojczyznę, jak kruki i sępy szarpią obumarłe ciało zwierzęcia. Pojrzałem, nie było wedle mnie poczciwych i nieskażonych mężów, ale po większej części ci, co oddawna znani byli z przewrotności, chciwości, podłości, lub głupstwa swego. Biada

mnie głupiemu! nie ujrzałem wtenczas, że robota, do któréj biegł, nieszczęście tylko rokuje: nie postrzegłem się, ale pobiegłem nadęty pychą, wywracałem bez różnicy i burzyłem wszystkie ustawy, burzyłem sam z kilku łotrami, to co naród cały postanowił, dusza moja nie znała umiarkowania, duch wspaniały żył, ale prześladowania i szkalowania były dla mnie rozkoszą, jeżeli naród pod uciskami i ciężarami, którem sprowadził do niego; a ja w Uniwersałach moich kazałem mu się cieszyć, a ja bezczelnie głosiłem, że nigdy szczęśliwym i wolniejszym nie był, Biada mnie głupiemu i zapamiętałemu w pysze! Wojska moskiewskie sprowadzone przeze mnie rozlały się po całym kraju, a nie tknęły się Wielkopolski, i to mi oczu nie otworzyło, że prowincya ta przeznaczoną była na łup pierwotnego wiarołomcy, przestrzegano mnie z Berlina o zabraniu jéj, a jam temu nie wierzył, alem biesiadował i córy me za mąż wydawał. Związane jest jarzmo nieprawości moich ręką, którą mnie całował, splotły się przestępstwa moje i wstąpiły na szyję moją i gnębią mnie.

Rozdział II.

Szczęsny opłakuje rozbój Kraju, wylicza sprawy związku, utworzonego przez siebie, wyznaje się być głupim i sprawcą wszelkiego nieszczęścia.

Ach Polsko podniesiona przez poczciwych, przeze mnie zgubiona zostałaś! stała się jak wdowa; zacna między narodami, przednia między krainami stała się hołdowna, ustawicznie w nocy płacze, łzy jéj na jagodach jéj, nie masz, ktoby ją otarł, nie masz ktoby ją cieszył, bo ja Szczęsny zuchwały w wylewaniu krwie braci moich, lękliwym w obronie jéj pokazałem się, wepchnąłem Ojczyznę mą w przepaść a sam w najcięższej burzy porzuciłem spólniki me i mimo niektórych oporu sam sobie podpisałem pozwolenie wyjechania i uciekłem do Petersburga. Najpiękniejsze prowincye Ojczyzny mej zabrane, mieszkańcy jéj są niewolnikami, obiecywałem im nieograniczoną wolność a poddałem ich pod nieograniczony i wieczny Despotyzm, wojsko, które ja republikańskim nazywałem, stało się wojskiem niewolniczem, bom powypędzał najszlachetniejsze wodze jego, bom szukał wytępić w nim ducha uczciwości i honoru, a choć jeszcze było w niem wiele ludzi odważnych i uczciwych choć nie zbywało im na męstwie, tak głupio rozstawiłem je, iż obstąpieni zewsząd ruszyć się nie mogli, wołali do Konfederacyi co czynić mają; pytali się, czy jest

jeszcze Polska. Ale przedajne dusze zamilkły na zawsze bo dla nich nigdy Polski nie było. Bo nie znały innego hasła tylko pieniądze i podłość. Biada mnie głupiemu! Odbiegłem wszystkiego, zostawiłem resztę rozdartej Ojczyzny w rękach zbrodniarzy, otworzył paszczę swą Kossakowski i pożarł ostatnie zabytki jéj, gad szczeka jący się okrywa ją, i łowy jéj wnętrzności: pożerają własnych braci, a nowy ich są jak krzyk sowy i puszczyków, rozkrzyczących z gęby sędziada. Biada mnie zaślepionemu w pysze! jam oddalił i zniszczył miecze ciętliwe, a pioruny otworzyłem wrota zbrodniom wszelkim: uczciwość jest wyśmiana i zgnębiona, a bezczelność i podłość stoją na wysokości. Biada mnie! rozszarpana jest Polska jak niewinna Dziewica przez psy wściekłe. Starcy i młodzieńcy usiadłszy na ziemi umilknęli, posypali prochem głowę swoją, i przepasali się włosiennicą, matrony i Dziewice zwiesiły ku ziemi głowy swe, podli i przewrotni wyskakują, wśród płaczu powszechnego i urągają się i naigrawają się z ludzi uczciwych, że śmieli kraj swój podnieść i sławnym go uczynić. Biada mnie głupiemu i zapamiętałemu! Kiedy wspomnę jaką była Polska, kiedy jam się do niej nie mięszał i jakem ją uczynił kiedy nieproszony od nikogo obrymi orężem podbiłem sobie ojczyznę nadmię sam wyznaję, iż narody w dziejach swych większego głupca

i czarniejszego winowajcę okazać nie mogę.

Rozdział III.

Szczęsny opłakuje nikczemność postępków i zamysłów swych po rozbiorze kraju, równa je z chytrym kuglarstwem Rzewuskiego.

Ale kiedy płacz i narzekania szerzą się po nieszczęsnej Krainie, kiedy walą się mury i twierdze jej, kiedy Królestwo i mieszkańcy poszarpane podani w niewolę i hańbę, ja podły i nieczuły z zimną krwią patrzę na utrapienie sprowadzone przeze mnie: ja podły i nieczuły piszę do wspólników, że już układów raz uczynionych w gabinecie odmienić nie mogę, i że mi nic nie zostanie tylko wyjechać do krajów ciepłych dla ratunku zdrowia mego. O nędzny ja i pogardy godny! Myślę o zdrowiu mojem, kiedym Ojczyźnie śmierć zadał. Gdybym przy niecnocie miał nawet cokolwiek tęgości duszy, czy takiem powinien był haniebnie zakończyć jestestwo moje? miałem porę do tego, wyzywał mnie walczny młodzieniec, alem ja wyjść nie chciał, bo nie mam odwagi, tylko drugich gnębić, bez narażenia siebie. Kiedy ziomki me skrępowane kajdanami leżą w rozpaczy, ja pysznie przemieszkiwam w gmachach Carowej, i jedną rękę rozwarłem mogiłę ojczyźnie mojej, a drugą wchodzę w nowe małżeństwa.

Biada mnie pysznemu! kiedy Ojczyzna ma stawiała
się rządną i poważaną, jam krzyczał na despotyzm, jam
się odkazywał, że z dziesięciorgiem dzieci pójdę do Amery-
ki, dziś kiedy ona w rzeczy samej w despotyzmie i pod ob-
cymi prawy, ja porzucam żonę i liczne dzieci i z kochanką
wyjeżdżam bawić się do Neapolu. Biada mnie! zaczą-
łem jako głupiec pyszny, a kończę jak płochy bezmyślny
młodzieniec. Biada mnie! ambitstwo zaślepiło duszę
moją, nie należysz mi raczej albo siedzieć z tymi dla któ-
rych wszystko uczyniłem, albo uciekać za morza na
dzikie wyspy, gdzie ludzie nie przypominaliby mi, żem
ludzi zgubił. Parol mam wozić po obcych krainach wstyd
mój niepowinienemu namiętności, że imię Szczęsnego sta-
ło się nazwiskiem zbrodni, że wszyscy palcem wytykać
mnie będą, że Polak, Angielczyk, Francuz, Niemiec, Mo-
skal nawet (gdyby się nie bał) pluwie mi w oczy jak ostat-
niemu z ludzi. Biada mnie głupiemu i zaślepionemu
pychą! jak inaczej postąpił sobie przewodnik mój Rze-
wuski podczas okropnej sceny podziału, użył wielkiej
sztuki kuglarstwa swego, wrzeszczał, protestował się, skon-
fiskowano mu niby nadane przez Sejmy Starostwa, prze-
prosił sekretnie Siwersa i pozwolił na wszystko i po-
wrócono mu wszystko, ale niewiadomych omamił na
chwilę. Czarniejszy jeżeli może być ode mnie, przebieglejszym
zawsze okazał się, jam 100000 czerw. złt. zapłacił za

kurzenie Polski on 180.000 Ryńskich wziął za to, że szpiegował, skarżył biednych Galicyanów. Ja jadę do cudzych krajów narażać się na tysiące przykrości i afrontów, on wśród powszechnego rozbicia chwycił się [illegible]bu-tawy i wypłynął na niej ocalony i zdrowy i pokazywać się nie będzie, i namówiwszy mnie na wszystko niecne sam najbardziej gada na mnie i oskarża mnie i wini. Biada mnie! biada, hańba, zgryzota, gorzej niż trąd okryły duszę moją, pochlebcy moi porzucą mnie nie mogą, następne pokolenia złorzeczyć i przeklinać mnie będą, stałem się ohydnym w oczach świata całego i każdy moment [illegible] w siebie okaże mi brzydkość mojej napoi mnie goryczą i żółcią.

Manifest

Józefa Bierzyńskiego Marszałka Konfederacyi Województwa Sieradzkiego.

Actum in castro Petricoviensi Feria quarta post Festum Sanctae Agnetis Virginis proximas, die scilicet 23 Januarii Anno Domini 1771.

Do urzędu i ksiąg grodzkich starościńskich piotrkowskich osobiście stanąwszy JW. JMć Pan Józef na Bierzynie Bierzyński podstoli nowogrodzki, Marszałek Województwa sieradzkiego, głębokie i zapamiętałe prawie przez czasu przeciąg nie mały czczący milczenie w Rzeczypospolitej i samej tylko rozpaczy pełnej (na dalsze zapatrując się konjektury) zostające osobności, że przecież w czasie okropnym przerywam mają, że się na oko wszystkich wydobywam i stawiam, niechaj prosze najmniejszego nikomu nie czyni do podziwienia. Gdybym sam w sobie tak był przeświadczony, jak inni przeciwnych mi-

ni i oskarżą zawziętości, w pokornym kary
i pomsty za przestępstwo do oczekiwaniu,
ani tym oczu moich śmiał podnieść, ani
przez próżne ekskuzy i mikania na spra-
wiedliwe żalić się i utyskiwać ważyłbym
się wyroki, śmierci sprawiedliwą i cięż-
kie kary uiszczone karany by mi po-
ciechą było i wraz z życiem dokończyć-
by, niżeli przy momentalnych ou-
mienia cierpieniach i niespokojności,
sromotne i nad samą śmierć gorsze
pędzić chwile. Przedwieczna najwyższe-
go Boga Opatrzność skrytości serc na-
szych przenikająca, i każdego dobrze
widząca czynności, w należytej za
wszystko sprawiedliwości ukarania
lub zasłonienia trzymająca mierze,
gdy miłosiernie końcem sobie tylko wia-
domym z zapalczywej zawziętych i na
zgubę moją sprzysięrzonych świętości
wydobyć i wyswobodzić mi się dopuści-
ła, pozwala oraz łaskawie tej doczekać
się pory, gdzie przez wydające się w tych
nieszczęśliwych Ojczyzny razach Patryo-

łami i zżyjących się gatunek i moja oca-
lona być może niewinność i pogrzebione
wierne i prawdziwe (jakie onego obywate-
la zdobi) czyny uznane, dodadzą zdespero-
wanemu umysłowi ochoty i serca do nie-
ustannego przy wierze św. Katolickiej rzym-
skiej, wolności, prawach i swobodach na-
rodowych, pracowania obstawania i azar-
dów. Nie jest myśl moja (broń Boże) jak-
by z czynów i podjętego dla dobra powsze-
chnego starania i trudów szukać chluby
bo te na siebie samego wydaniem życia
po poprzysiężeniem bronienia wiary i
ojczyzny wziętym obowiązkiem. Nie chcę
niegodziwymi środkami następować i
żyć uczciwników moich, bo mi tego
nie dopuszcza uczciwość. Lecz gdy wielo-
kroć strasznie już przed całym naro-
dem, już przed całym światem, udany, o-
skarżony, potępiony i nie słusznie osądzo-
ny zostaję, ale jeszcze dostrzegam tego, że
przez nieustannie trwającą i coraz wzma-
gającą się bardziej prywatę, dobro powszech-
ne uszczerbek ponosi, kraj zrujnowany,

Ukazatele Ludzeni, najprzeciw i uciemiężo-
nizostają, bronić niewinności mojej i
eksplikować się, wyznać prawdę albo ra-
czej wystąpiek, złe sposoby, tałamuctwo,
uwodzenie próżność i gatunek ludzi
w czynności teraźniejsze wchodzących
na oko pokazać, początek i źródło nie-
szczęścia mojego i strapionej Ojczyzny
wrodzona mnie Ojczyzny obowiązuje
i ciśnie miłość. Czynię to zatem i na
publiczny świata widok moje wydaję
oświadczenie, a żadną nie uwodzę się
namiętnością, faworem ani też zawzię-
tością, tak jak nie poczciwość i rzetel-
ność karze każdą rzecz wyłuszczającą
przy niewinności mojej przeciwko JWW.
Krasińskiemu Biskupowi Kamienieckie-
mu, Weslowi Podskarbiemu Wielkiemu,
Wielkopolskiemu Marszałkowi Nadwor-
nemu, Koronnym, Czernemu Krakow-
skiemu, Tarnowskiemu sandomierskie-
mu, Potockiemu ruskiemu, Morsztow-
skiemu wieluńskiemu, Dzierżanowskie-
mu gostyńskiemu, Wilkońskiemu księstw-

Oświęcimskiego i zatorskiego, Konsyliarzom:
Pacowi staroście ziołowskiemu, Marszał-
kowi; Bohuszowi, sekretarzowi W. X. L.
Generalnym, Cressenberkowi Marszał-
kowi wárszawskiemu i innym dellctu
i Kryzrechtu na mnie wypadłego ru-
forom, Andrzej Ill. Xiędzu, Obożnikowi Ka-
nonikowi Krakowskiemu, solennie i uro-
czyście manifestuję się i protestuję.
Zapatrz się Przezacny Narodzie Polski,
nie tylko przez nieoszacowane Przodków
swoich przy Wierze św. wolności, pra-
wach i krwi wylanie ale też przez szcze-
re, bezinteresowne ku dobru publiczne-
mu przywiązanie wdawanie się i rozstro-
jów interesów wyrabianie zawsze
sławny i poważny, kto teraz i jak
pracuje około twoich interesów i
losów? Komu Twoja niby powierzona
szczęśliwość dotąd bezskuteczna? Czyto
jakoby na poparcie i wydźwignienie
wybrawszy się coraz większego przyczy-
ną staje się upadku i zguby? na kogo
spuszczając się w niecierpliwem oczeki-

wanie próżną tylko karmiony i uwodzo-
ny zostajesz nadzieją? Poznaj gatunek i
charakter ludzi, bierz za mnie miarę
każdy szczerze około dobra pospolitego
pracujący, zważ chęci i niewinność moją.
Zważ postępki, knoty i zawziętość nasył-
ców i prześladowników moich, poznaj
że zguba, nieszczęście i fatalne przypad-
ki na mnie praktykowane, były z krzyw-
dą publiczną. Gdybym od samego przy
Wierze św. Katolickiej, religii, wolności i
prawach podniesionej przezemnie w wo-
jewództwie sieradzkim konfederacji po-
czątku dowodnie nie pokazywał tego, że
jedyną Boga i ojczyzny łączną miłością,
że żadnym nie podległy duchem i zbiciem
ani prywatą, przyczyniłem memu Oby-
watelowi i obcym nawet krajom zna-
jome przez ustawiczne walczenie i ud-
zieranie się z nieprzyjacielem) nieskazi-
telnej prawości i wierności nie dał do-
wody. Gdybym przez wszystkie moje
prawdy i szczere około dobra publiczne-
go pracowanie, przynależnego zyskać

u wszystkich nie spodziewał się kredy-
tu. Gdybym nakoniec wypersważdowany
nie był, że cały przerażny narod widzę
i wiedzę czynności moje wiedział oraz
i pewny był z czystego natchnienia, rzą-
dzenia, znoszenia się i na jakowych fundą-
mentach te nastąpowały, w szkromnym
(przez same bytlks wchodzących to Ich-
Mciów zaparcie się) już konwinkowany
został musiałbym milczeniu, a nie być
się spodziewał jakową zyskać mowie
i wyznaniu mojemu wiarę.
Waszego naprzód: Prześwietnego Wojewódz-
twa sieradzkiego Ziemianie i Obywatele
od których zgodnymi głosy dnia 21 lipca
1798 w Piotrkowie Marszałkiem obrany
zostałem i którzy znając prawość i szcze-
re czynności moje i zyskionymi akcessa-
mi i uznaniem mnie godnym urzędu
tego osądziliście i na czole waszym
mieć chcieliście, dopraszam się świadec-
twa. Wam najlepiej wiadomo było; jakim
sim wkroczałem, jak [illegible] idąc za mi.
idąc torem i przykładem wielkich mę-

ców Konfederacyi barskiéj i innych wo-
jewództw Marszałków, bronienia z Wami
Wiary św. Katolickiéj, Religii, ojczystych
praw i wolności. Ten na siebie przyjąłem
obowiązek, jako zaraz dopełniając onego
własnym sumptem ręki ludzi zgroma-
dziwszy, pośrednictwem w imię Boskie prze-
śladować, gromić i walczyć nieprzyja-
ciela. Wam najlepiéj wiadomo jest, ja-
ko dniem i nocą goniącemu, infestują-
cemu i zewsząd mnie otaczającemu nie-
przyjacielowi już, według sił moich od-
pór dawałem, już mocy i potęgi jego
wytrzymać nie mogłszy, po trzykroć
rozpędzony, z kasy, chorągwi i wszyst-
kiego na kilka kroć sto tysięcy szkody
ogołocony, salwując się po lasach, bagnach
i błotach poniewierać się, kryć i uni-
kać musiałem. Jakom na nowo ludzi kon-
federowany zbierał, rekrutował i po-
rządzał, tak po wyszłéj od Repnina
Deklaracyi wyliczenia 3 m # za głowę
moję, wszędzie od swoich niebezpieczny
i szpiegowany, od nieprzyjaciela ciężéj

prześladowany, w góry pod granicę węgierską rejterować się przymuszony zostałem. Jako i tam bezpieczeństwa i spokojności nie znalazłszy za wpadnieniem nawet w same granice węgierskie Moskwy, ludzi mi kilku w niewolę wzięto, kilku zabito, broń, konie i wszystko z stotysięczną szkodą jest mi zabrano. Nie przystałem przecie z ani opuściłem w umysłu oddalszych czynności moich i powinnych wypełnienia obowiązków, zyskawszy od Najjaśniejszego Dworu wiedeńskiego pozwolenie czyli nowy zaciągłem rekrut, nowe oporządzenie, nowe we wszystko sprzysposobienie się.

To kiedy szczerym i jedynie ku dobru pospolitemu przywiązanym czynię umysłem, bez najmniejszego odemnie nadgłoszenia się, wezwany zostałem do Cieszyna od J.W.W. Biskupa Kamienieckiego i Podskarbiego W. Koronnego niby w teraźniejszych operacyach przym przymających, już to do rozmówienia się i uprojektowania rzeczy, już to do zy,

...ana zważ z przybyłej floty francuskiej
w radości serca mojego i w szczerem
zapaleniu wiernego i jak najwięcej u-
służenia ojczyźnie, równie o każdym w ów-
czas strapionym ojczyzny razie zadufany, wzią-
wszy z sobą i własną jegomości czeladź
JW. Pana Dzierżanowskiego, chętnie na obli-
gacyą tych Panów pospieszyłem, się nie
winny poniósłszy expens wsparcia i pie-
niędzy żadnych nie odebrawszy z samymi
tylko których obłudne i nieszczęśliwe te-
raz poznaję i wytrakcję skutki deklara-
cyami i ostentacyami do przedsięwzięcia tych
Królów i zaczętego dzieła powróciłem.
Kiedy oto znowu powtórnie w r. 1769 JW.
Podstarski wokuje mnie, abym jak naj-
prędzej do Cieszyna przybył, pobudza i
wyraża że poseł francuski już z pie-
niędzmi przyjechał, z których 20 m #
dla konfederacyi barskiej, dla mnie tyleż
drugie dostać się ma, rozmówić się więc
i robotę zacząć potrzeba, przestrze-
ga oraz, abym sekretu tego nikomu a ni-
komu nie kommunikował. W tym pra-

wie czasie J. W. Biskup Kamieniecki przy-
był do Bardyowa podróż swoją założyw-
szy do Konfederacyi barskiey. Wiedząc ja
jednomyślność i znoszenie się tych Pa-
nów, otworzyłem Jemu wezwanie mnie
i Kommunikowałem listu JW. Podskar-
biego, JW. Biskup obliguje mnie, abym
zaraz do Cieszyna jechał, przyjechał i oświad-
czył to, że jednym z JW. Podskarbim tchnie
Duchem i jedno rozumie, o co kolwiek
tedy zajdzie requizycya JW. Podskarbie-
go, abym to wszystko czynił i projekta
jego akceptował. Na toż wtenczas (o
mój Boże) w prostocie i szczerości ser-
ca nie byłbym się odważył! widząc
tych Panów jedność i zgodę jak mi się
zdawało ku dobru pospolitemu zmie-
rzającą. Nieodwłocznie zatem ruszyłem
się i stanąwszy w Cieszynie, lubo za-
dnych nie odebrałem ani widziałem pienię-
dzy, podany jednak mając projekt i
sprzysiężenie się przez wiele godnych
osób wypełnione i podpisane akceptu-
jąc i przysięgą obowiązując się do wyko-

nania projektu tegoż, to jest Marszał-
ków po Województwach, Xięstwach i Zie-
miach, uprzód jednak tąż przysięgą obo-
wiązanych, kreowania na rząd porządku.
Najpierwsi przystąpili do mnie i pro-
jekt akceptowawszy przysięgę wypeł-
nili J. O. Xiążę Marcin Lubomirski i
JW. Paryss Starościc winnicki, z którym
gdym nieodwłocznie poszedł w Wojewódz-
two Sandomirskie a Powiat Pilzniński,
sądzeni z Województwa Sandomirskiego
i Ziemi Stężyckiej, a Xżę Lubomirski po-
szedłszy sam w Powiat biecki, z Wojewódz-
twa Krakowskiego, przez Obywatelów
legitime obrani zostali Marszałkami.
Tak gdy projekta do skutku przywodzić
przed się biorę i usiłuję, aż oto nowe i
odmienne od JW. Podskarbiego odbieram
rozrządzenie. Nie zdali mu się pierwej
destynowani i już Marszałkami obrani
J. O. Xiążę Lubomirski i JW. Paryss, więc
żebym im mocą moją rządów w Województ-
twach nie dopuszczał owszem z funkcyi
marszałkowskiej, onych zrzucił, a na ich

miejsce, z Krakowskiego W. JMl Pana Ra„
fała Czernego, z Sandomirskiego W. JMl.
Pana Rafała Hrabię Sarnowskiego Mar„
szałkami i innych Konsyliarzami po„
stanowił, tenże JW. Podskarbi mnie obli„
gował i obowiązał. O jak przykro i ciężko
mi było będąc sam autorem też znowu
odrabiać i kasować nie widząc sprawie„
dliwej przyczyny, lecz żem się żadną
nie uwodził parcyalnością ani prywa„
tą, nie chciałem też w tę wchodzić ani
swawolnie uczynić. Lecz dają mi iż Ich
Mć zesłani Kandydaci skoncypowany
przez siebie przeciwko Nim JMści, J.W.
Sapiehowi i ich elekcyi manifest, a
wszyscy zebrawszy się do obozu mego
pod Muszynkę przy samej granicy
w Województwie Krakowskiem i Towa„
rzystwa Dywizyi mojej do podpisania
zaprosiwszy, Marszałkami ogłosili się.
Po tej tak nastąpionej elekcyi, i tworzy„
li ci też IchMM Województw, Xięstw i
Ziem z sobą złączeni Marszałkowie, w
trzech osobach zgromadzeni w Gabu„

wie podłuą legoż, projektu) generalnego re-
gimentarstwa na mnie obowiązek, da-
ni zupełną moc i władzę, jako projek-
ktem instrumentem i instrukcyą dowie-
dzę wszelkich podatków i prowentów do
skarbu Rzpltej należących, tudzież innych
uniwersałami określonych i wypraw tak-
że, wybierania i exequowania, sami jedynie
tylko od Duchowieństwa subsidium chari-
tativum ostrzegając sobie i nim się kon-
tentując.

To tylko zaczynam przez wszystkich popor-
ządzone, a na mnie włożone obowiązki wy-
[illegible] co tylko podawszy ad acta Regni
Tekstliów lauda, moje oraz wydaję uniwer-
saty regimentarskie i następującą ogła-
szam [illegible] znosić mo-
jej zaraz nowemi województwa zwołuję
uniwersałami [illegible] już [illegible] od
Duchowieństwa ale wszystkie z dóbr wszel-
kich i honor zwierzane, już za wypra-
w[illegible] już na końcu świeżo powymyślane
i nigdy niepraktykowane, zwozić, odda-
wać, składać i płacić sobie podwórnymi

rygorami nakazuję. Wracam wkrótce na-
zad do Szlachciców, przypominam przyjęty
i nieporuszony projekt, przypominam
daną i pozwoloną mi moc, remonstruję,
że wojsko tak pod kommendą moją będące
jako też gromadzące się i mające mu być
oddane, nie będzie miało skąd płacy i żoł-
du swego odbierać. Aż oto niespodzianie
letnią ressentymencyą, tedyną porywałą
i rzeczkiem łechcącą zyskliwą rezolucyą:
że się nie mają czem insistowac, że
nie stoją o wojsko, byle Marszałkowie by-
li bo Turcy będą nieprzyjaciół i adheren-
tów znosić. Na tak grube zapatrzywszy
się Szlachciców Państwo, dostrzegające w
nich chęć zysku przewyższającą stara-
nie i miłość wiary i ojczyzny, widząc,
że odbierane i wyciskane podatki mię-
dzy siebie rozbierają, szczyce do podziału
prowiantami z Polski przyprowadzony-
mi, gęsiami, kurami, jajami, krupami
i kładają; podczas sessyi kłócą się i wza-
jem łają się i postępując despotycznie
się traktują, zamiast wypraw dla obrony

Krzyża św. i Oyczyzny pieniądze sobie dawać
rozkazują, które za granicą siedząc prze-
źno i bezużytecznie trawią; innych zno-
sić, innych łapać, zabierać innych i gu-
bić; dobra innych łupić, niszczyć i pusto-
szyć bez względu i przyczyny rozkazu-
ją, czego ordynansami i uniwersałami
Schmittów bardzo łatwo dowieść można.
Z niemałym na tak prędką odmianę
i interesowanym innych podziwieniem
i zadumieniem zapatrzywszy się wol-
ny od przysięgi z mej strony będąc, do-
browolnie z drugiej strony widząc jej
złamanie, podziękowałem Schmittom
za dany mi Regimentarstwa Urząd i
patent na niego oddałem.
Ruszyłem zaraz z Dywizyą moią od granic
ciągnąc wypełniać moie obowiązki; ráz
Województwa do Konfederacyi łączenia się ani-
mować, jako też Marszałkom w Koro-
nie i W. X. Litewskiem elekcyi dopoma-
gać, wojska komputowe zgromadzać i
nieprzyjaciela gromić, ile możności
we mnie było, nie zaniedbałem. Świad-

kiem tego JW. Szaniawski z Lubelskiego
Województwa przy obecności i pomocy mo-
jej obrany Marszałek. Świadkiem atako-
wany Lwów dla objęcia karmionych chle-
bem ojczyzny, a w nich bezużytecznie
zamykających się ludzi, świadkiem poty-
czki z nieprzyjacielem pod Krystynopo-
lem, Białymstokiem i na innych tak
wielu miejscach. Z niemałym ardorem i
krwi rozlaniem odprawione, świadkiem
obóz wojska Komputowego pod Kommen-
dą JW. Szaniawskiego natenczas od Kom-
missyi Regimentarza wyznaczonego,
od Warszawy za ordynansami tejże Kom-
missyi zbliżającego się przeciwnie z
niemałym ardorem zabrany i potem
ledwie uratowany, świadkiem milicya
J.O. Xcia Radziwiłła Wojewody Wileńskie-
go pod kommendą moją przez tegoż do-
browolnie powierzona i oddana, świadkiem
Regimenta i pułki, które w Wielkiem
Xięstwie Litewskiem nimi i JWW. Hetma-
nom poddały się, potem JWW. Wojewo-
dzie Brzeskiemu Litewskiemu i Pacowi oraz

imieniu Marszałkom oddane i zostawio-
ne. Świadkiem na koniec zbieranie i rekru-
towanie ludzi do wojny dla obronienia Wia-
ry św. Praw i Wolności zdzierżenia i zacho-
wania, całemu nie tylko krajowi naszemu, ale
prawie światu dobrze sławne, głośne
i wiadome.
Naszej JW. WW. MW. Mościwi Panowie
jak Najjaśniejszej Korony Polskiej jako
i W. X. L. Senatorowie, Urzędnicy, Obywa-
tele i Ziemianie dopraszam się łaski.
Naszego miast, miasteczek, wsiów i wio-
sek mieszkańcy zgodnego zeznania. Twoje-
go Prześwietne Rycerstwo pod komendą
moją kiedykolwiek będące, sumieniom i na
wszelkie przysięgę i poczciwości naszej
załamując was obowiązki wzywam świa-
dectwa, wyznajcie i objawcie bezstronnie
nie, co wś mnie przez cały straktis zosta-
wania waszego przy mnie złego widzie-
liście? Komu co gwałtem wziąłem? czyli
gdzie jakie rabunki, krzywdy i uciemię-
żania czyniłem, lub czynić dozwalałem?
Czyli podatki i kontrybucye niezwyczaj-

-ne i przykre uczyniłem? Czyli udających się
i skarżących się w krzywdach na czyiś
nie odbieraliście satysfakcyi? Czyli z każ-
dym tak jak dystynkcya jego wyciągała
nie postępowałem sobie? Czyli z nie-
przyjacielem jakowe podejrzane schadzki,
kointelligencye i korespondencye miewa-
łem? Czy z adherentami znosiłem się?
Czy przysięgą potajemnie słuchałem?
Czyli ochraniając siebie i życia swego
równie z wami na plac przeciw nieprzy-
jacielowi nie szedłem? w równi nie
podawałem się niebezpieczeństwa?
W krwawie zasłużonych lemungach i
i tacy czyniłżem wam krzywdę? Jakoż
nie we wszystkiem należyte i przy-
zwoicie nie sprawowałem się i nie roz-
rządzałem? Toż na się przez szczere
chęci, usilne staranie, wierne i rzczi-
we troski i czyny moje jedynie ku do-
bru rzeczypospolitemu dążące, zarobić
nienawiść, zazdrość, zawziętość, nastę-
powanie na honor, życie i fortunę by-
łem powinien i takichże spodziewać się

mogłem względów. Jeżeli od Prześwietnej
Rycerstwa skonfederowanego i woyska
Komputowego stracę zostałem Marszał-
kiem związkowym, cóż stąd za moią wi-
ną? co za kryminał? i jaka protestowa-
nia się i prześladowania mnie przyczy-
na? Którémże nieczciwy ambit gamon?
kiedy bywał i być może? Za cóż każdy
w wolnej oyczyźnie zrodzony, w równo-
ści wszelkiej prerogatyw, (o które się
biiemy) zawrzeć się i uczestnictwie będą
cy, przyiąć i piastować też zawsze tey
czasnej na sobie nie ma dostoyności? Ale
cóż dopiero mówić, gdy ani tym uwiedzio-
ny ambitem, ani też byłem pretensyi.
Zdrętwiałem cały i w ciężką z alteracyi
wpadłszy chorobę, ledwie życiem nie za-
pieczętowałem, gdy doszedł rąk moich
manifest przez Ichmciów PP. Marszał-
ków Gabułtowskich przeciwko mnie 15
Julii roku przeszłego, z pobudki JW.
Biskupa Kamienieckiego i niesłuszne-
go udania JW. Suffczyńskiego Kasztela-
na czerskiego) uczyniony. Wzywam tu

woyska samego i przytomnych wszyst-
kiemu J.W.W. Szaniawskiego i Dzierzbię-
ciego świadectwa. Podobało się Komputo-
wemu woysku, które pod Lublinem obo-
zujące i do Warszawy za ordynansem Kom-
missyi już ruszać się mające, przy te-
dnej kasie i pomocy boskiéj zabrałem,
a które potem widząc małą liczbę ludzi
moich, przez których zabrane było, u-
szykowawszy się zbroyną ręką z pod Kom-
mendy mojéj wybić się chciało i ledwie
onęż tak perswazyami jako rozdanymi
upominkami skłonić nazad z niemi.
Tem niebezpieczeństwem mojém potra-
fiem, podobało się mówię temu woysku
i skonfederowanemu Rycerstwu, związ-
kiem jednym złączonym (widząc prawość
i szczerość chęci moiéj, oraz uznając at-
tencye czynione, poprzysięgłymi na
wierność i nieodstępność, w krótce po-
tém i dobrowolnie wezwać i powołać
mnie do wzięcia na siebie obowiązku
Marszałkowstwa związkowego. Czyliż
wymawiać się i wzbraniać tego mogłem?

ściągała podówczas potrzeba, sposo-
bność i należytość tego, aby wojsko kom-
putowe w różnych stronach i partyach
będące, ku obronie i usłudze ojczyzny roz-
mnożone i ordynansami do związku pocią-
gane było. Czyliż z tej powierzonej mi
władzy rozumnie i sprawiedliwie u-
żyć nie powinienem był? Czy-
liż w zagranicznych siedzieć i bawić
się zakątach i najsurowsze wydawać
ordynanse lub pobudzającymi w sło-
wa zagrzewać uniwersałami, co wszy-
stko jest zważno i na nie się nie zda-
mamy wiele dowodów szczerości są-
ma tylko zuchwale i łatwo do wszyst-
kiego nakłania. Toż przeto słusznie
na tę rzeszę JchMciów Marszałków
w Łabutłowie tylko siedzących i roz-
rządzających się, zarobiłem nienawi-
ści, skargi i obelgi? Że nie tylko nazwi-
skiem opisany, ale wszędzie za adheren-
ta ogłoszony zostałem. Wszyscy, aby
się nie łączyli ze mną inaczej, za adhe-
rentów będą miani i straszeni i odstrasza-

ni, kiedy ja nie pierwszy ten wznowiłem zwyczaj związkowego Marszałka, jako mi Ich Mość zadają, bo za Ledóchowskiego byli Branicki Koronnym, a Sołłohub Litewskim, po śmierci Augusta II Tarło Starosta Jasielski, na koniec i teraz przy podniesieniu konfederacyi pod Borem z którą wszystkie nasze poprzysięgaliśmy łączyć czynności) S. P. Pułaski, Starosta Warecki był Marszałkiem Związkowym. A co większa zaraz po objęciu tej laski już to pisałem list do JW. Potockiego, Podczaszego litewskiego, regimentarza generalnego z szczerem wyrażeniem: iż jako nie z ambicyi żadnego przyjmuję tę laskę, tak owszem zaraz za przybyciem w kraj JW. Regimentarza złożę, i wraz z nią sam siebie pod kommendę jego oddam, już to potem przybywszy pod Kobylankę, w podobny mu że sam się szwerc na siebie JW. Biskupowi Kamienieckiemu, Generałowi wielkopolskiemu i innym daleim, już na koniec w Bielsku pokazując powolność

mojq od tego ż związkowego Marszałkow-
stwa wcale rezessowałem się.
Lecz na cóż ta moja wyszła powol-
ność? na co się zdała ta wiernych i je-
dynie ku dobru wspólnemu przeze mię,
zawsze chęci moich dobrowolnie okaza-
na? Dodała atoli większej jeszcze mocy
większej ochoty i pobudek do uciemięże-
nia i poniżenia mnie, do dyskredytowa-
nia i dalszego mi odebrania sposobów
służenia ojczyźnie, bronienia i zastępowa-
nia wiary świętej, praw, wolności i swobód.
Miałem przy trzykrotnym mnie z pod Para-
nowa aż do Białej od JO. Xcia JMci Woje-
wody Wileńskiego wezwaniu powierzo-
nych i pod Kommendę oddanych sobie
640 ludzi zbrojnego żołnierza, armat
żelaznych 6 wozów z ammunicyą 4. Pła-
ciłem gaże i lenungi tak JMciom
Officerom jak i gemeinom, lubo żadnych
na to nie miałem pieniędzy. Traktowa-
łem i obchodziłem się z nimi szczerzwi-
cie, aż oto gdym nadciągnął pod Sandecz,
tamże JO. Xiążę JMci Wojewoda Wileński

bez żadnej przyczyny, za samą tylko na,
mową i rowodem JW. Biskupa Ka,
mienieckiego i innych, daje ordynans
JMć Panu Szycowi pułkownikowi, aby
odemnie z ludźmi z obozu odszedł. Nie
tylko, że anticipative JchMć Officerowie
wziąwszy na trzy miesiące gażę swo,
ją, nie meldowawszy się z ludźmi mnie
odstąpili, ale jeszcze huzarów 50, z
bronią i końmi, armat spiżowych 2,
nowej strzelby karabinów z pistole
tami garniturów 49, pałaszów, Kul,
bak, mitinków, mundurów i liberon,
ków tyleż, tudzież wszystką prawie a,
municyą JMć Pan Szyc z sobą mi zabrał.
Namawiał jeszcze prócz tego tenże JW.
Biskup Kamieniecki JW. Szaniawskie,
go Marszałka Lit-kiego, aby wojsko
komputowe przemówiwszy i odciągną,
wszy, mnie odstąpił, a gdy wypełnioną
na związek exkuzować się przysięgą,
z tej nawet bardzo łatwo tego JW.
Szaniawskiego uwolnił i absolwował,
lecz gdy i tak stałego w tej mierze znalazł,

[illegible] [illegible] za [illegible] wolim z J. W. [illegible] [illegible]
jako i W. X. Litewskiego niektórymi Mar=
szałkami, tudzież Wojewodą Brzeskim
Litewskim, Pacem Starostą Ziołowskim
i innymi do Bielska w niebytności tak
wielu innych legitime obranych Mar=
szałków, tudzież w nieprzytomności JMW
Krasińskiego i Potockiego pierwszych [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] związków zro=
bili i uformowali [illegible] Generalność.
Przybywam i ja [illegible] już naszej [illegible]
[illegible] za powodem i wezwaniem J. W. Pod=
skarbiego Koronnego i konformując się
we wszystkiem powolność moją oka=
zując. Sprowadziwszy [illegible] i jak [illegible]
[illegible] wydają [illegible] [illegible] [illegible]
J. W. Szaniawskiemu pod Czerniechowem
z bratem moim [illegible] aby za=
[illegible] wojsko tak komputowe jako
i nowo zaciężne pod komendą swoją
poszedł ku Częstochowie i [illegible]
[illegible] z Bielska [illegible]
sów. Stało się, ale z jakąś krzywdą i szko=
dą Rzeczpospolitą [illegible] każdy [illegible]

się i uzna, że nieszczęsna porywała, nie
szczęsny rządzenia i górowania ambit, nie
szczęśliwe a prawie niespowietowane Kra-
ziemu i zgubie oiczyzny przynoszą sku-
tki. Po tak podłej pinie wy niewczesnym suc-
cessie i odebraniu mi kommendzie wy-
prawili mnie z JW. Potockim Marszał-
kiem ruskim ciż Związkowi zgromadzeni
Marszałkowie w delegacyi z instrumen-
tem do JW. Esterhazego Feldmarszałka
i Generała woisk cesarskich do Węgier
obliguiąc, czyli mogę mieć azylum i
lokacyą w Węgrzech, tudzież do JW. Wie-
lopolskiego aby do Francyi w audiencyi
poselskiej jechał, na koniec do JW. Pu-
łaskiego Łowińskiego, Mączyńskiego
Bełzkiego Marszałków do wysłuchania ich
przysięgi za instrumentem Generali-
tatis. Chętnie i skutecznie wypełniłem
te obowiązki jeden dla Kto na Węgrzech
życzące sobie i spodziewaiące się spo-
koiności.
Przenoszą się JW.W. Marszałkowie z
Bielska do Preszowa przenoszę się i przy-

używają razem Duchy i Kreatury JW.
Podskarbiego W. i Marszałka Nadwornego
Koronnych w osobach 14, jako to: JJWW.
Malewski, Szembek, Dzierzbicki, Chomen-
towski, Raszecki, Dzierżanowski i wielu
innych do rwania wspólnie w Generalney
się Kompletu, przywożą i do mnie list
od JW. Podskarbiego z obligacyą, abym
się od zdania tych w niczem nie oddalał
i jednomyślność z nimi trzymał. Upew-
niają Listy Tych Mości że JW. Podskarbi umyśl-
nie do Saxonii pro supplement pieniężnym
pojechał, tu zaś tylko obliguje, aby wojsko
komplettować i innych Marszałków, co
w Województwach kreować, jako to z Kra-
kowskiego JMC Pana Malewskiego, z Księstw
Oświęcimskiego i Zatorskiego JMC Pana
Szembeka, z Ruskiego JMC Pana Dzierz-
bickiego, z Sandomirskiego i innych do
woli i upodobania oddać. Listów depre-
katornych JMC Pana Dzierżanowskiego
do zgromadzonych pisanych Marszałków
Kopie pro stronach rozrzucają i publi-
kują, mnie do niechęci i rozjątrzenia zła-

ją się sprzeczną. Wojsko komputowe i in-
ne nigdy nie dependowało od ordynansów
Starszych Marszałków przemawiają i fo-
mentują. Gdy takie dzieją się zatargi, po-
stępy, emulacye, niesnaski i nierządy, na
ów czas JMć Pan Janikowski JMCi P. Gra-
bowskiego w areszcie mający, przybywszy
do Preisowa odebrał ordynans: aby tych,
że Ich Mciów od oboru pod Konieczną od-
prowadził. JW. Hrabia Tarnowski wzy-
wa nazajutrz od siebie tegoż JMć Pana
Janikowskiego i niby ostrzegając go, aby
ze mną nie przestawał, na mnie nie-
winną kładzie imposturę, jakobym go
o rabowanie JW. Kasztelana Wojnickie-
go sprzedawanie koni przed zgromadzo-
nymi JMC P.P. Marszałkami udać i oskar-
żyć miał, a przecie jak przódko stangbty
z JMć Panami Grabowskiemi w oborze roz-
strzelany był. Namawia tegoż JMć
Pana Janikowskiego od siebie regimen-
tarzę Województwa sandomirskiego one-
mu ofiarując. Wyrazić tego trudno z ja-
kim ferworem i passyą powróciwszy od

JW. Pana Hrabi JMć Pan Janikowski wy-
mawiał mi te zdania, oświadczył zaraz
że JMćPP. Grabowskich do obozu nie
odprowadzi, gdyż im miłe życie, per-
swadowałem i prawie prosiłem, aby gdy
się o swoją głowę [illegible] a mniej ko-
go innego z nimi ordynował i dysponą-
wał, nie uczynił przecież tego, ale ow-
czas gdy ja znajdowałem się w Preszowie
i nazad z JW. Wereszczyńskim Mar-
szałkiem Chełmskim do Lublina [illegible]
wróciłem, JMćPP. Grabowskich do obo-
zu mego przyprowadzonych i samego
JMćPana Janikowskiego zastałem. Chcia-
łem sam potém tychże JMćPP. Grabowskich
odesłać do obozu, ale JMćPP. Walewski, Chło-
mentowski, Szembek i Lenicki zaraz
perswadowali mi prosząc, abym nie
czynił tego, kiedy się im dostali (słowa
Petentów wyrażam) do obozu [illegible],
równie nad ten nie jest lepszy JMćPa-
na Bełżkiego, a tak z nich wiele się do-
wiemy i o tych, którzy byli [illegible]
łami radomskiéj konfederacyi, wszakże

JMć Pan Pac w te Gwarancyą i traktaty mo-
skiewskie wchodził, dziwiemy się przecie
czego z nich. Zaszedł mię w tem ordynans
od JW. W. Marszałków w Konieczney na ku-
stracyą wysadzonych, abym z woyskiem
mém na sukkurs przybywał, gdyż Mos-
kwa już w bliskości. Daią mi z drugiey
strony znać o tejże od Grzybowa na mnie
maszeruiącey. Ordynowałem więc, aby
JMć P.P. Grabowskich na drugą stronę
Bieszczadu od Muszynki przeprowadzono,
wyznaczyłem chorągiew hussarską, któ-
rzy na wierność i mocną straż tych Ich
Mciów tak opatrzonych zostawiłem. Ale
chodziłem do Konieczny próżno gdyż Mo-
skwy nie było. Co tylko powróciłem na-
zad, aliści od tychże Ich Mciów P.P. Castra-
torów nowy odbieram ordynans, ażeby
podjazdy dwa, jeden ku Jarosławiu, dru-
gi ku Tarnowu wyprawił, co gdy wyko-
nałem, przybyli do mnie od JW. W. Mar-
szałków z Generalnych, Ich Mość P.P. Dzierż-
bicki Piski i Piwnicki Ziemi Pruskiey
Konsyliarze, abym skrypt JMć P.P. Gra-

bowskich, którzy mnie i całej Generalności
dali (że nie zdradzę, stanę i służę z ściśle
kwalifikacyą protekcyi żadnego monar-
chy wzywać i akceptować nie będę) nazad
powróciwszy, [illegible] Pol. [illegible] Konsiecznie
do Konsieczny stawił i oddał. Czyniąc zadość,
odsyłam rewers, [illegible] także [illegible]
Nirembergowi strażnikowi pułko-
-wego, aby jechał do Muszynki i tam
pilną nad [illegible] [illegible] miał straż
i onych jak prędko z Konieczny przyjdzie
kommenda wydał. Wykonawszy przyniosę,
[illegible] wyjechał JMć Pan Niremberg, ale potem
wkrótce nazad do kompanii powrócił się.
Czyniąc mi o tem [illegible] już po północy,
-kryje się JMć Pan Niremberg, wyprawiam
w tym momencie JMć P.P. Dzierżanowskie-
-go i Kirurera Towarzyszów, którzy sta-
-nąwszy w Muszynie, już JMć P.P. Zyra-
-bowskich nie zastali, przez których się
jamach i spiżarni zastali, wzięci pacz-
-kowi w areszt i potem przez J.
W. Bełzkiego wypuszczeni. Szukałem wszel-
kich sposobów, abym mógł [illegible] [illegible]

JJ. MM. PP. Grabowskich, lecz i bezskuteczne były.
Otóż druga nie już manifestowania się, ale
na honor, życie i substancyą moją naj-
chowania przyczyna. Niech [illegible] się roztro-
mności i rozsądku za[illegible] się okiem. Wezmę
tu zgrzeszyłem? Czym na nich surowy za-
robiłem dekret? Wezmę przeciwko powo-
mocy mojej wykroczyłem? Dlaczego go-
dnem śmierci i katowni zeznany zosta-
łem? Karałem Ich Mciów PP. Grabowskich
do oboru mego przyprowadzić? Nie perswa-
dowałem żeby odprowadzeni lub odesłani
byli? Nie chciałżem ich sam potem gdyby
nie perswazya odesłać? Sprzeciwiałżem się
wezmę i odmówiłem Ich Mciom Delegatom?
Nie oddałżem zaraz skryptów? Nie uczynił-
żem tego co ze mnie było? Nie kazałżem
(wprzód wysłuchawszy przysięgi) mocno
pilnować? Co do rozstrojnego rozrządze-
nia należało nie wykonałżem i nie wy-
pełniał tego? Czym sposobów i kroków
wszelkich, abym Ich [illegible] mógł dostać
nie użył? Biorę i wzywam w tem wszyst-
kiem za świadków [illegible] W. W. Delegatów [illegible]

ordynowaną chorągiew i wszystkich tem przytomnych i wiadomych. Biorę i samych JJMM. PP. Grabowskich za świadków na poparcie niewinności mojej, którzy po wyjściu z aresztu nie tylko dobrowolnie zjeżdżali zaraz do Rzeszowa chcąc się obecnie justyfikować ale dali poręczną asekuracyą na siebie mnie i Prześwietnej Generalności, że się zawsze i wszędzie na każde wezwania stawią i justyfikować będą. Ale darmo, gdzie przebiegła bierze górę szczerości, gdzie niepomiarkowana wzmaga się zazdrość, gdzie panuje prywata, zawsze się [illegible] i najlepsze czyny innych za złe miane, poczciwość źle tłumaczona, dobre kroki obojętnie rozumiane, a gdy się jakowa suspicyja poda, kształt i sposobność oczywistem zdradzieckim, oczywistym podstępem, oczywistym zguby i machinacyi czynienia (lubo bez żadnego dowodu) osądzą dowodem. Żywy jest tego na mnie przykład nieprzypozwany, niewezwany, ani opowiedziany byłem, nie wy-

prowadzono żadnych inkwizycyj, nie do-
chodzono, ani się pytano nawet o sposób
i okoliczności, nie słuchano mnie i innych
a już mnie godnym śmierci uznano,
od czci honoru i fortuny odsądzono, in-
famisem wywołano. Nie było przed tem
na mnie żadnej słychać skargi, już
teraz tysiące niegodziwości, rabunki szczę-
ciły i księży więzienia, zarzucono mi i
żądano. Tym jest najlepiej wiadomo, w któ-
rych podczas marszu i kontramarszu w
kraju bywałem, jak się sprawowałem.
Dali mi jawni jeszcze w Krakowie w are-
szcie będącemu swoje testimonia, któ-
re mi zawziętość ferujących na mnie nie-
sprawiedliwie dekret, pokaże. Oczywiście
dowodzą i przez samo sumienie dać nie obo-
wiązani są drudzy, swoje zeznania, któ-
rymi zwszelkich zarzutów niesłusz-
nych i podstępnych odwiodę się. Pozwolił
Bóg Wszechmogący uiść z życiem, pozwo-
li jeszcze w oczach całej Ojczyzny pogą-
bioną odzyskać przez prawne zeznania
niewinność.

[illegible] niesłychany od kilku osób stanął
na mnie dekret, widziało i wyznawało
niesłuszność i niesprawiedliwość jego
wielu Ich Mciów, boleli i utyskiwali na
[illegible], że się tego za moje azardy, za
moje prace i fatygi doczekałem. czas
mi także odjąć to wszystko radzili. Na
kłania i perswadując mi JMć Pan Walewski i
z obowiązku JW. Podskarbiego W. Marszałka
Nadwornego Koronnych i innych, abym wy-
jechawszy z Łabuniowa przeniósł się do
Bielska dla planu pomiędzy Ich Mciami
ułożonych uprzejmego, Marszałków no-
wych po Województwach stanowienia, in-
nej Generalności uformowania. Czynię
do tego wszystkie przygotowania, aby Ge-
neralność w [illegible] bliżej nie stała
no, skłaniają JMci Pana [illegible]inskiego Puł-
kownika Krakowskiego, aby z wyprawami
Województwa jego pośród pod moją kom-
mendę, wyprawiając z ordynansem mym
do ludzi moich podjazdów, aby do Białej
ciągali, wyjeżdża przeciw niej ze komen-
dą sam JP. Walewski do Olkusza, wyra-

za niesłuszność dekretu, krzywdy i zawzię-
tości na mnie praktykowane oświadcza, że
z Saxonii pieniądze przysłały, że Marszałków
i inną generalność robić będą zmienią i
mnie listami swymi, wzywa jak najprę-
dzej przyciągał pod Białą, wojsko kompa-
niowe odebrał. JMć Pana Wilkońskiego z dy-
wizyą jego zabrał, donoszą, że JMć Pan Dzier-
żanowski już piechotę JMć Pana Czarnego
wziął, wyrażają i to, że Najjaśniejszy Ele-
ktor saski przysłał sekretarza z pieniądz-
mi na dywizyą moją i JMć Pana Dzierżano-
wskiego po 15 m. ✗ na kwartał, że JMć P.
Podstarości powraca z Drezdna i pisze aby
jak najprędzej innych Marszałków i inną
generalność robić, bo sobie tego ultro Sa-
xonia życzy. Idą takie remonstracye, soli-
cytacye i wzywania listowne W. Marszał-
ka Nadwornego Koronnego, Walewskiego,
Dzierżanowskiego i JMć X^o Sołtyka (które
to listy przez zdradzieckiem mnie schwy-
tanie JMć P. Dzierżanowski i JMć X. Sołtyk
z pieniędzmi i inszymi skryptami i pa-
pierami zabrali, a które ja niemniej sobie

ostrzegam, podciągnąłem nieodwłocznie
do Białey. Gdy istnoń i skutek wszystkiey
ostentacyi chcę widzieć i pytam się o przy
byciu sekretarza Naiiaśnieyszego Elektora,
aliści Ich Mość powiadaią mi, że się z JW.
Podskarbim dla dróg złych i zepsutego za
drzymać musiał pozostać, obliguią mię
tylko i stymuluią, abym za JW. Panem Wiel
kopolskim dla zabrania mu woyska poszedł,
pobudzaią mię, abym manifest przeciw
ko Generalności piereyowskiey uczynił,
na który wraz ze mną sami z wielu przy
czyn pisać się przyrzekaią, wyciągaią
na mnie 6 blankietów [illegible] dla
różnych częstokroć przypadaiących pil
nie expedycyi, wyciągaią i siódmy, któ
ry na czyn JW. Pana Wolskiego sędziego
woyskowego do skoncypowania i przez
Ich Mciów podpisania manifestu zosta
wiłem, czynią wdanie się i instancyą
abym husarów moich 66 z officerami
dał w kommendę JMC X. Sołtyka, który
by w Województwo Płockie posredzszy pan
bratu swemu do Marszałkowstwa dopo

mógł, za tę zaś czynność drugie tyle hussarów dokompletować będzie mi powinien. W szczerej prostocie moję we wszystkiém okazałem powolność, oddałem hussarów, podawałem JMć Panu Walewskiemu blankiety, poszedłem sam za JMć Panem Wilkońskim, którego dopędzić nie mogąc, oraz zreflektowawszy się i samę tylko poznając prywatę i [illegible], obróciłem nazad od Wiśnicza marsz mój i od Białej, a gdy pod Myślenicami stanąłem, odebrałem list od JMć Pana Walewskiego, gdzie mi donosi, że listy do mnie z Węgier przyszły, które iż być mogą pilne, abym zlecił oddać je onemu do przeczytania i odpisania, piszę więc nieodwłocznie do sekretarza mego, aby całą jaka być może expedycyę oddał na ręce JMć Pana Walewskiego. Czyniąc zadosyć i wypełniając wolę moją sekretarz mój oddaje wszystkie listy, aż oto niespodziewana nigdy od JMć P. P. Piotrowskiego, Chmielenskiego i niby żony mojej z przyłączonym od JMć P. P. Grabowskich passem znalazła się być dla mnie nieszczęśliwa i szkodliwa

korrespondencya, już to o jakowychsiś
czynnościach dla mnie przez JW. Generała
M. i W. Podczaszego Krakowskiego w
Warszawie staraniach, już abym bała,
mnkstwom nie dowierzał i uwodzić się
nie dał ostrzegająca. Nadciągam i ja z
ludźmi moimi pod Białę nie wiedzą,
czy ani się czego spodziewający, czyniąc
explikacyę dalszego JMC Pana [illegible]
ąc mi zarzutem i w samej niewinności
i prostocie serca mojego wymawiam
bałamuctwa, Kraju i obywatelów do o-
statniej ruiny przez te wszystkie
uprojektowane roboty przyprowadze-
nie, płonne nadzieje i pomocą od zagra-
nicznych dworów łudzenie się, że już do-
syć tych duplikowanych namnożyło się
Marszałków i Sessyi po [illegible]
że i tak za niewinne krwi wylanie, kra-
ju zniszczenie, ciężki rachunek Bogu
dać będzie potrzeba. Dodałem przez to nie-
szczęśliwy oleju do ognia. Zaraz inszą
JczMość wzięli myśl o mnie i inną czy-
nności drogę na zgubie mojej. Biorą mnie

JMC P. P. Walewski, Szembek i Dzierżanowski niby dla rozmówienia się i naradzenia, wyprowadzają mię z Biały do Bielska, z tamtąd do ogrodu Jcio Sutkowskiego, idę dobrym umysłem zadufany w niewinności mojej i do niczego nie czujący się, aż tudzież Mość sprowadziwszy mnie dalej (gdzie już gotowi byli zasadzeni ludzie) biorą mnie i wiążą na stronie cesarskiej jako osdającego zdrajcę i adherenta nieprzyjaciela, kiego, prowadzą do obozu JMC Pana Dzierżanowskiego pod Czarnym Dunajcem stojącego, gdzie i moi znajdowali się husarowie JMC X^{ra} Sobtykowi dani wymuszając i wyciskając na mnie ordynans do ludzi moich, aby pod kommendę JMC Pana Walewskiego poszli, biorą w areszt i wiążą officerów moich przymuszają do przysięgi wojsko, karty na kilkadziesiąt czystych, rzeczy wszystkie, pieniądze i skrzypta zabierają. Perswaduje mi wareszcie będącemu JMC X. Sobtyk, abym się nie alterował, upewniając, iż jak tylko JMC Pan Walewski z wojskiem moim nad,

ciągnie inkwizycye z wojska tegoż wypro-
wadzą i do grodu dadzą, tak zaraz, że nie
winnie przez generalność osądzony je-
stem manifest wraz ze mną zaniosą,
dopiero in-szą generalność robić zaczną
bo to Saxonia koniecznie mieć chce. Pi-
szą nie już od wszystkich ale odemnie
samego jak im się podoba przeciwko
generalności presrowskiej na blankie-
cie przez JMl Pana Walewskiego JMl
Panu Wolskiemu skrytym sposobem
uczyniony manifest, przesyłają tenże z uda-
niem mnie i oskarżeniem Po. Presrowa,
jedzie i sam JMl X. Sołtyk, nie żeby mnie
eumundować i bronić miał, ale żebym ja-
ko najprędzej z tego zgładzony był świa-
ta, usilnie starać się r. Kapzniecht. Pi-
sze i JW. Podskarbi W. Koronny do Jeh-
mciów w obozie będących, aby się jako naj-
prędzej uwinęli ze mną, żebym jego czyn-
ności i zamysłów nie nie wydał a tak jego
i ich nie zgubił. Powraca nieodwłocznie
JMl X. Sołtyk z Kryzreckiem i zgodziwszy
się z JMl. Grotkowskim jużkowiskiem

od regimentu JWM Pana Dzierżanowskiego, z ukontentowaniem i urąganiem powiedział, że wierzie z Preszowa od generalności na mnie wyrzeczki, abym nazajutrz pieczony wprzód był szynami, a po godzinie rozstrzelany, przybywają i JW. Potocki Marszałek ruski, Krokowiński Konsyliarz brzeski, Lewski i Złoiński do inkwizycyi i egzekucyi oraz indagacyi, gdzie depozyta i srebra mam delegowani. Nieszczęśliwy! ukontentowania, pośmiewisk i urągania stają się celem, nie znają żadnej ekskuzy, aplikacye moje miejsca nie mają.
Poznał przecięż JWM Pan Grotowski z officerami niewinność moją, poznali przywary, złość i zawziętość zgubić mię koniecznie usiłujących. Bez żadnej obietnicy, bez żadnego upominku i podarunku, bez żadnej prośby, samem tylko wzruszeni miłosierdziem i sprawiedliwością przychodzą do mnie z oświadczeniem że widzą i uznają niewinność moją przy mnie i dla mnie honor i życie swoje szafunkować ofiarują się, perswadują mi

być dobrego umysłu i koło północy roz
kazawszy staniej regimentowi jakoby
w gotówości i ostrożności przeciw nie
przyjacielowi podczas dobrego snu
JWW. Tressenberka i Dzierżanowskiego
delegatów i JMX. Dobszyka, z kajdan i
ciężkich więzów mnie uwolniwszy, szczę
śliwie za łaską i pomocą sprawiedliwe
go Boga za granicę węgierską do miasteczka
ka Biały mnie sprowadzili.
Twojej to naprzód Boże Wszechmogący
i Miłościwy z całego serca i duszy jak
mogę najbardziej dziękuję opatrzności
żeś się nie dał nieprzyjaciołom z krwi
mojej niewinnej cieszyć. Że mi długo po
zwalasz życia i czasu, iż nietylko pra
wość moją odkryć i jawną uczynić,
ale też co ze złem i z zgubą jest ojczy
zny, na widok pokazać mogę. Że na
koniec tej mi jeszcze udzwalasz do
jesz sposobności, abym zarabiał i za
sługiwał na łaskę twoję przez szczere
re i prawdziwe wiary twej św. aż
do ostatniej kropli krwi wylania bo

mienie, przez patryotyczne przy ojczyź-
nie i jéj swobodach obstawanie i zastę-
powanie.
Zastanów się tu Prześwietny Narodzie pol-
ski: Wejrzyj w to wszystko roztropnym
rozsądku okiem Przezacny Stanie rycer-
ski, czyliż może gdzie i na jakim sądzie
większa praktykować się niesłuszność
i zawziętość! Jako pisać i ferować Kry-
minalne Dekreta i Kryzreckty, a nie słu-
chać strony ani jéj przyznawać, ani wy-
prowadzić inkwizycyi, ani się dobrze wy-
wiedzieć. Nie jestże to ostatniéj sumienia
lekkości; nie jestże to osobliwszy dowód
szczeréj i jedynéj prywaty i zajadłości,
nie jestże to niesłychany w wolnéj Rzecz-
pltéj surowego i tyrańskiego absolutyzmu
dowód? Nie być jeszcze słuchanym, a już
być potępionym, nie jestże to ostatnia
nieszczęśliwość? Wielka Przodków naszych
przezorność w ostrożnych ustawach i o-
warowaniach swoich. dołożyć tego nie za-
niedbała: Neminem captivabimus nisi
jure victum, zwłaszcza kiedy o to najwięcéj

walczymy i giniemy; prerogatywy na-
sze znieważa przemoc i przełożeni na-
szczerze około dobra pospolitego pra-
cujący, życie swoje przy wierze i wol-
ności łożących, nie już zprzód prawem
konwinkować ale jeszcze ani słuchanych
i przypozwanych, na bardzo słabych
fundamentach chwytać, godnymi śmier-
ci sądzić i pozbawiać z honoru, czci i sub-
stancyi ogłaszać i wyznawać za rzecz
ma sobie zwyczajną i wolną. Uczyniłem
krótką explikacyą niewinności mojej
względem JMM. PP. Grabowskich, czynię
tu i drugą.
Niech tylko każdy roztropnie zapatrzy
się, czyli przez ten postępek i korrespon-
dencyą JMM. PP. Podczaszego Grabowskiego
Piotrowskiego, Chmielewskiego i innych
Giżeli jest prawdziwa, o zdradę i bez-
prawność jaką przekonany być mogę?
Wzywam tych samych naprzód JMM. Pów
od których przejęte są listy i o bezwzględ-
dne a prawdziwe przez miłość Boga dopra-
szam się zeznanie; jeżelim o jakowe przez

-nich do kogo dla uszczęśliwienia mnie zdawał się udawania. Wzywam i samych JW. JMM. PP. Generała Wielkopolskiego, JMM. PP. Podczaszego Krakowskiego i Grabowskich, jeżelim sam przez siebie lub przez kogo uczynił od nich prośbę? Wzywam i samych wojsk nieprzyjacielskich Kommendantów czyli jakie z nimi miewałem korrespondencye lub Konfederacyi szkodzące, lub pomódz mnie mogące? Niechaj najśmniejszej od Boga sprawiedliwego w wieczności nie odbieram łaski, błogosławieństwa, miłosierdzia, jeżelim nie już uczynkiem i skutkiem, ale nawet chęcią odstąpił lub odstąpić i zdradzić chciał Konfederacyą? Staną wszyscy i prawdę zeznają, wszak wszyscy żyją. Stanie nawet i żona moja, samą odwieść się gotowa przysięgą, że nie tylko nie pisała, ale nawet o tem nie myśliła. Staną i Ich Moście, którzy przez cały trakt przy mnie byli, wszelkie widzieli i pisali korrespondencye i listy, jeżeli co podejrzanego i

złego we mnie widzieli. Czyli się to z rozu-
mem zgodzić może żebym miał pozwa-
lać i kommunikować listów i korrespon-
dencyi, gdybym wiedział lub spodziewał
się być że podejrzanymi. Czyliż inszem-
sao inszemi nie miałbym sposobu
traktowania i do skutku przyprowadze-
nia drogami? Niech zważy każdy, niech
oraz pomiarkuje zaciętą zawziętość i usil-
ne na zgubę moją następowanie, które-
mu nie tu jeszcze koniec. Lubo za oczy-
wistą prawie Przedwieczności Boskiej dy-
spozycyą uwolnionym, żywym i cało-
nym w zagraniczny kraj dostałem się
i osobliwą zaczynałem spokojność
żadnego przecież i tam dla siebie zna-
leźć nie mogłem odpoczynku i żadnego
bezpieczeństwa dosięgała i prześladowała
mnie nieprzestannie nieukojona zajad-
łość. Zjeżdża JMC. Creszenberg po trzy-
kroć do Białej chcąc ukoronowanej dokonać
złości a mnie zgubić, co kiedy się nie u-
daje, wiedzie z sobą w radę JMCC. Dzier-
żanowski, Walewski, Creszenberg i JMC d.

mu. Ojczyzna żadnego uszczęśliwienia, ża-
dnej pomocy przypisać i przyznać, ża-
dnej też wdzięczności mieć nie może
i nie powinna. Mijam najpierwsze i
początkowe roboty z których bezsku-
tecznych (dla zasadzenia się i przyjęcia
kilku osób) teraźniejsza nieszczęśli-
wość i teraźniejsze awantury szczerym
są owocem, bo te jawniej już pozna-
ne być się zdają i przez innych dys-
sydentów głoszone i wydawane bywają.
Co więc przez mnie, poprzez mnie i za
mnie się działo, to dobrym umysłem
odkryć mogę i niejako już namieniłem.
Wiadome to prawie każdemu, że praw-
dziwym tych Panów byłem instrumen-
tem, wnosić tedy każdy sobie i spra-
wiedliwie spodziewać się może, że
mieć musiałem kommunikowane
arcana. Te gdy przez rozsuwać i ma-
nifestować przed Tobą Prześwietny
Narodzie obowiązany przed tem byłem,
teraz nie jest przysięga dalszym mo-
im już obowiązkiem, bo pełnym i zmy-

słony skutek u Króla gubi ojczyznę
i dalszego nieszczęścia, rozciągania się
jest przyczyną. Tyle kroć razy przez
tych Panów o pomocy już w wojsku,
już w pieniądzach od zagranicznych
Najjaśniejszych Dworów wiedeńskiego
francuskiego, berlińskiego, drezdeń-
skiego i Porty Ottomańskiej, to przez
listy, to przez kuryerów, to przez posłów
i sekretarzów zawsze zmyślonych i fał-
szywych upewniony byłem i Trzeźwie-
tny Naród upewniałem: Że Najjaśniejszy
Xiążę JMC Kurlandzki, do kommenderu-
wania narodowym z saskiem przyby-
dzie wojskiem pod pretextem należą-
cego Rzpltej od Xiążąt Kurlandzkich w
potrzebach jej wojska. Że pieniądze
od Dworów francuskiego i drezdeńskiego
pewne mieć będziemy, że wszystko na
fundamencie i z wiadomością nam sprzy-
jających potencyj czynimy. Że Turcy
dla dania nam pomocy w kraj ciągną
i zbliżają się. I tyle innych obłudnych
ostentacyj głosiłem. Zatém proszę tego wszy-

skiego skutek? Gdzie te woyska? Gdzie te pieniądze? Gdzie te przynaymniey publiczne dworów deklaracye? Czas nie mały upłynął, kray i przyjaciele zniszczeni, same tylko karmieni i łudzeni nadzieją. Świadkiem tych wszystkich bezskutecznych operacyi list samego JW. Podskarbiego do JW. Marszałka Nadwornego z Drezna pisany, świadkiem i oświeceniem dla narodu postępek JWW Pana Kossakowskiego, świadkiem list JWW Pana Losockiego do JW. Podskarbiego, świadkiem nieszczęśliwości, ruina i spustoszenie, świadkiem nakoniec nastąpione w kray i wtargnione rządy i podziały. Niech mi się tu wyrazić godzi, że gdy jeszcze byłem w tey sposobności i stanie służenia oyczyznie wzywany i perswadowany listownie byłem od JW. Mostowskiego Wojewody Mazowieckiego, abym od JWW. Biskupa Kamienieckiego i Podskarbiego był daleki i zupełnie wierzeniu nie dawał wiary, bo ci panowie nie dla swobód narodowych i Wiary św. okazywali się i stara-

nia czynili, ale szczególnie prywatą i ambicyą uwiedzeni, familie swoje i siebie akkredytować i wygórować chcą, z uszczerbieniem szlachty i wszystkiego kraju. Wzięli jest ten list w ręku tych panów, ale u mnie w pamięci znajdzie się teraz jego skutki. Nie wchodzę w to, co ci panowie mieli i upatrzyli do siebie. Takie wywoływania były z JW. Biskupem w Strapkach z JW. Woit. Martim w Międzyświeciu o formowanie zdrad i projektów dla kraju i obywatelów niebezpiecznych. jak z podziwieniem się Du zagranicznego nieprzyzwoicie traktować się! Z mocow jednakowoż i wiadomych robót, mówię to mniemanie i bezpiecznie mogę że jako wszystkie panów tych ostentacye próżne i płonne były, tak ku zgubie kraju, ku zniszczeniu obywatelów były. Domowe także ich rozrządzenia, cóż proszę znaczą? Oto absolutne sobie przywłaszczanie w Województwach, Ziemiach i Powiatach Marszałków stanowienia, a gdy się to nie podoba,

ci, innych dla większego uciemiężenia, od-
mienienia. Wsze słowa i odpowiedzi mi
dana: Niech Marszałków z Województwa
i Ziemi po dziesięciu będzie, aby się ich
kobili, a jak generalność nastąpi to od
woli na niej dependować będzie, którego
chcieć utrzymać. Co dawane ordynanse
i pobudzania do rabowania dóbr osób so-
bie nieprzyjaznych, do znoszenia i za-
cierania kommend, do samego na życie
niewinnych częstokroć następowania
znaczyły? Co sessye i niezgody pomię-
dzy sobą, co opisywania się i udawania, co
za fomentowania siebie i czynności
a generalności formującej się przeszka-
dzania, kompletu zrywać usiłowania,
inszą generalność po swej woli ustano-
wić starania się znaczyły! Jeżeli
nie sposoby do zrujnowania kraju, do
wytępienia stanu rycerskiego ku Wie-
rze św. i wolności zawsze gorliwego, do
niewinnego krwi wylewania, do zniszcze-
nia i w niwecz obrócenia obywatelów,
do prześladowania chociażby najlepiej

życzących dobra pospolitemu. Jeżeliż to nie są oczywiste dowody, prywat, ambicyi i absolutyzmu? Jeżeliż to nie są oczywiste pobudki całemu narodowi do jednych niechęci i niezaufania? Któż tego wszystkiego wszystkie napamiętać i wyliczyć doskonale będzie mógł dowody? Kto opisać potrafi nieszczęścia i uciemiężenia, ruiny i zguby kraju, obywatelów i wojska dla obrony wiary św. i ojczyzny sakryfikujących się, przez przesławowanie, ambit, prywaty, absolutyzm i zły testrpolityzm wszystkich Ich Mościów mnie koniecznie zgubić i z tego świata zgładzić usiłujących, przeciwko którym solennie manifestuję się. Na sejmie, którzy niewinnie kładli na mnie imposturę, którzy nie praktykowane zadawali mi niego dziwności, niechaj się teraz sami przed całym narodem wstydzą, niechaj się teraz ich wydadzą dzieła i postępki. Któż jest autorem uniwersałów i dekretów przeciwko JW. M. Sułowskim jako z rogu

com i nieprzyjaciołom ojczyzny wydanych, rozsiewania onych i po grodach oblatowania, Kredytu między obywatelami jednania, do zniszczenia łapania i czatowania ich ordynansów wydawania? którzy przecież tak wiernie przywiązanie i azardownie za dobra pospolitego pracowali, jeden z nich życie położył, drugi w niewoli zostaje, trzeci (tymczasem JW. Łomżyński, niestrudzenie niesfatygowanie i przykładnie pracuje) jeżeli nie JW. Biskup Kamieniecki, (odstarli i jedno na ten czas z nimi trzymający w Lubartowie Marszałków sześciu? Któż jest przyczyną (co mi z niemałą przykrością wspomnieć i wyznać przychodzi, iż sam tego instrumentem byłem) JO. Xcia Jerzego Marcina Lubomirskiego, Marszałka z Województwa Krakowskiego wpierzód obranego, już do dworów wiedeńskiego i francuskiego szpetne opisywania i niegodziwe udawania, już manifestami szkalowania, obywatelów do protestacyi animowania i przymuszania, uniwersałów przeciwko niemu wyda-

wania, w narodzie dyskredytowania, w granicach i w kraju węgierskim obciążania tych, którzyby mu szkodzić mogli, przenajmowania i korrumpowania, wszelkich sposobów do poniżenia i pognębienia go, wzięcia i wzruszenia, do zabrania wojska jego i JW. Parysa ordynansów nie dawania i potrzebowania na życie, honor i substancyą jego nastąpowania, z marszałkowskiego urzędu przez moc zrzucania i na to miejsce innych stanowienia? Jeżeli nie ci Panowie, jeżeli nie złączeni z nimi JOO. PP. Marszałkowie Zabuttowscy. Musiałem przysięgłszy na ów czas na obowiązek regimentarski paryzować ich ordynansom, ile gdy do tego innych miałem pobudek i namowy. Zabrałem naprzód JP Bojanickiego, rotmistrza z ludźmi kilkudziesięcią i wybranymi z sandomirskiego za ordynansem JW. Parysa podatkami. Zabrałem obóz pod Grabiem będący z ludźmi, amunicyą, armatami, amigownicami i różnego gatunku strzelbą, mundurami, ekwipażem i całym porządkiem. Zabrałem

kassę, papiery i blankietów kilka ręką te-
goż Xcia JMci podpisanych i to JMM PP.
Marszałkom Gabułtowa z tim oddałem. Zbiera-
łem i zbierać kazałem wszędzie ludzi i ry-
cerzye jego. A lubo gdym ja powrót głębiej
w kraj (do W. X. Lit.) wyprzedłszy tenże ksią-
żę, dał dowody patryotycznych sentymen-
tów i prawości swojej, a czynami swymi
przeciwne konwinkował zdania już to
z nieprzyjacielem się bijąc, już JMC Pana
Radziminskiego z oblężenia uwalniając
jako sam tegoż JMC Pana Radziminskiego
opiewa manifest, przecież i tak znosić
go, bijącemu się nie dopomagać, chwytać
samego i na życiu ścigać kazano. Świad-
kiem tego zabranie ludzi kilkadziesiąt
przy JW. Xiążęcie będących, przez Komis-
arzów JW. P. Marszałków Gabułtowskich,
świadkiem odstąpienie pod Rzeszowem,
rozproszenia pod Krzemieńcem przyczy-
na, świadkiem prześladowanie, zabiera-
nie i zabijanie ludzi przez JW. Wysockie-
go pod Wielkomiejskiemi i w Gidlach, świad-
kiem nakoniec mówiącemu mnie i wyrzu-

zaigcemus o nieukikurzowanie i wszystkich wiedo-
mie, dana rezolucya: niechaj złe jak najprę-
dzej zginie. Chociażby i tak byłoby lubo wiezim
przelebnie konwinkowac Xcia. JMci nie można
coż wcale ci winni ludzie, którzy szcze-
rem sercem i dobrym umysłem za wiarę
i ojczyznę z nieprzyjacielem, potykając
się, przez zrywaj i sieciowe pozginęli? Co
winien kraj i ojczyzna? Co winni obywa-
tele czém więcej nieszczęśliwi i cierpiący,
im większe Jchmciów zatargi i ambicye?
Im bardziej na pogubienie się, nażęzona
wzajemnie zawziętość. Któż przyczyną
odebranej i mnie kommendy przeszło
nad 3 m. ludzi i tych JM. ziemiańskiemu
oddania? Kto okazyą tychże ludzi utra-
ty i rozsypki. Postrzegło batamnectwo i o-
baczyło się zaraz wojsko kompanijne jako
i nowozaciężne, a widząc się być przez
szczególne podległy wyjętem z pod kommen-
dy mojej, wbrew natychmiast ozwać się dało:
że się bić nie będzie i że się nim długo Jch-
Mość bawić nie będą, świadkiem tego poty-
czka, albo raczej dobrowolne poddanie się

pod Dobrą, codzienne dezercye. Świadkiem odej-
ście wojska komputowego w partyą ukłoni-
ską za ordynansami Kommissyi. Kto teraz
tak wielką nadgrodzić potrafi szkodę? Kto
da sposób przyjścia do tej mocy i pory, aby
odzyskać i znowu pod kommendę przyjąć
tej wojska? Kto nadgrodzi zabranych wten-
czas armat spiżowych, wozów porzuconych
kilkanaście z ammunicyami marnie poginionych
puszkarzów 13 przezemnie zrekrutowanych
i oporządzonych utraconych? Skutki to nie-
szczęśliwe i niepowetowane porywały i am-
bitu JW. Biskupa Kamienieckiego, tudzież
złączonych generalnie innych Koronnych
i W. X. Lit. Marszałków.

Jako też Wojewody Brzeskiego Litewskiego
Paca Starosty Ziołowskiego i przybranego
bezprawnie za sekretarza JO. Ignacego Bo-
husza, po śmierci Augusta III. Króla na-
szego przez konfederacyą W. X. L. i sejm
convocationis o fabrykacyą aktów pu-
blicznych skonfiszkowanego i za infa-
misa publikowanego. A któż to był przy-
czyną nie trzymania się i rozłączenia się

że nimą i JW. W. Sławskimi? Gdyż mię w Litwie oddali Senm z JW. Pacowi i innym Marszałkom regimentów kawalerji dwa, piechoty jeden, pułków Korytckiego i Zinczaka dwa, znaków pancernych cztery i innego skonfederowanego wojska od tysięcy dwóch, armat spiżowych sztuk 12 z wszelkiem oporządzeniem i zaprzężeniem. Kto przyczyną ordynansów JW. Szycowi dawania, aby mię odstąpił dwa wozy pocztowe i ludzi kilkunastu z milicyi Xcia Radziwiłła mnie oddanéj, gwałtownie wziął i podstępnie? Kto na tyle perswazyj i obligacyi naszéj i innych dobrze życzliwych, aby się nie roztączać, nieuważania? Kto nakoniec stracił tak wiele i pięknego ludu, armat, broni, ammunicyi i wszystkiego jest okazyą? że po niedziel ledwie dwóch przeciągu nie wystrzeliwszy ani nawet nie przyjaciela nie widząc, dowiedziawszy się tylko o będącym o mil dwie wojsku nieprzyjacielskiem, zaraz wojska jedne odstąpiły, drugie na łup nieprzyjacielowi

zostawili, a sami za granicę poszli i schro-
nili się? Kto mówię tak niecodziałowanej
krzywdy i szkody przyczyną? jeżeli nie
JW. Wojewoda Brzeski Litewski i inni?
jeżeli nie ich prywata, ambit i zadufa-
nie sobie. Sława na celu nieświeżka kon-
federacya przez usmyślne JW. Paca podda-
nie się, recessu bezwstydnego i szkarad-
dnego uczynienie do tegoż i sołtowego i
J. O. Xcia Radziwiłła i innych sollicytowa-
nie i namawianie. Któż nadzwyczajnie
pułkownikowskim patentom uczcił JMC
X.a Sołtyka? jeżeli nie JW. Pac.
Kto był przyczyną czynionych przez te-
goż JMC X.a Sołtyka bezwzględnie na cha-
rakter kapłański (pod imieniem już
Szczewskiego, już Huszkowskiego pułko-
wników) po kraju rabunków, exorbi-
tancyj, stawów spuszczania, szpikle-
rzów odbijania, zbóż zabierania, kontry-
bucyi nakazywania i wybierania, oby-
wateli uciemiężania, zamiast w Wojewódz-
twie Łóckie isia? jeżeli nie JW. W. Marszał-
kowstwo nadworni Koronni, Dzierżanowski,

Kalewski i inni mnie? Dania jeniuż kussa-
rów molestujących i składających. Kto okazyą
JW. Jaklińskiego Kasztelana Oświęcimskiego
wzięcia, koni i inwentarza mennu zabra-
nia? Kto do tego ordynanse JMPanu Kandro-
skiemu dawał i podpisywał? jeżeli nie JW.W.
Podskarbi W. i Marszałek Nadworny Koron-
ni.
A cóż dopiero mówić: Kto sam piwnice i se-
pety po obywatelach w Krakowie odbijał
i łupał? do skarbców jako to: w Pieskowej
Skale dobywał się? owóż z kretesem zabie-
rał i rabował? niemi dzielił się? jeżeli nie
JP. Dzierżanowski. Kto nienasycony krwi
tyran i absolut? Kto zabójca bez wszel-
kiej przyczyny, inkwizycyi, dekretu i
samej nawet spowiedzi, we trzech godzi-
nach ś.p. JP. Mikołaja Korsakowskiego?
którego krew niewinna z podłogi starta
być nie może. Kto instygatorem na śmierć
sędzią, oraz i exekutorem JP. Stanisława
Ruckiego Łowczego bydgoskiego? Kto in-
nych tak wielu przyczyną śmierci zgrają-
cą? jeżeli nie JP. Dzierżanowski. Kto czy-

rości mojej uzurpator i przywłaszczy-
ciel, gazet fałszywych ku sławie swej kom-
pozytor, w rzeczy samej za granicą tyle
kto siedzący i nieszkodzący? jeżeli nie W. Dzier-
żanowski. Kto pałaców w Kolbuszowej
łupieżca, kto drzewa Krzyża św. odzierca,
religii poniewieracz? jeżeli nie Kommeu,
da, jeżeli nie godny siostrzeniec W. Dzier-
żanowskiego. Kto teraz W. Dzierżanowskie-
go, wielkiego sprawiedliwości miłośnika,
wiary, zelanta ojczyzny i wolności obroń-
cę nazwie, niedawno książek przeciwko wie-
rze i nieśmiertelności duszy autora, że
raz nawet przeciwko Bogu i Matce Naj-
świętszej bluźniercy, wywołanego w Al-
zacyi, Francyi, Hiszpanii, oszusta i
zdrajcę.
Kto uniwersały i ordynanse województwa
i obywatelów uciemiężające wydawał?
Kto wybrane z nich kontrybucye na ban-
kiety, bale, swawole, rozpusty, stroje uży-
wał i obracał? nic dobrego z nich dla ojczy-
zny nie uczynił? jeżeli nie ciż, którzy
tam gorliwi za granicą Marszałkowie i

zastępcy.
Kto obywatelów i Ziemian w areszt brał i w nim trzymał, do rekognicyi i attestów przymuszał? jeżeli nie ciż Tetkowie w Pabutkowie? jeżeli nie osobliwiéj JW. Potocki Marszałek ruski JW. Podstolego Koronnego, Podkomorzego Lwowskiego i innych Obywatelów, dystyngwowanych w Ojczyźnie mężów w Sądowéj Więzni.
Kto przyczyną pod Krzyczanem polem tak wielu trupem położonych ludzi i oficerów innych w niewolę zabranych, armat 2 straconych, jeżeli nie JW. Potocki? przez odłączenie się i oddalenie, ani na kilkakrotne wzywanie niepowrócenie się i niezachowanie ostrożności, a potém niby gorliwie obowiązku swego dopełniający solennego przeciwko mnie manifestu autor
Kto moją rękę kwity i ordynanse zmyślał, podatki i moje własne nawet pieniądze, broń, sukna, przeszło na półkorakroć sto tysięcy (jako osobnym w czasie pokażę regestrem) odebrał? jeżeli nie JW. Morzkowski Sędzia Wielmiński i Marszałek. Kto hus-

sarów moich z bronią i Końmi zabrał, ich za ordynansami wyprawiał, potowę na pocztów pobrałał? jeżeli nie JW. Wielu
Lwiński?
Kto jak wiele szkodliwych Ojczyźnie i dobru pospolitemu podstępów, robót i intryg (któ,
re w czasie jaśniej i obszerniej pokażą się i wydadzą) czynił? jeżeli nie ciż Ich Mość,
przemoc mający. Komuż tak wiele w Oj,
czyźnie złego i nieszczęścia przyznać po,
trzeba? wszystkim zapewne i niezawo,
dnie; wyrażonym tu Ich Mościom, tak strasznie, tak zawzięcie, tak podstępnie,
na honor, substancyą i samo nawet ży,
cie moje następującymi.
Niechaj że już tedy najmniejszego nikomu nie czynią podziwienia te na mnie praktyki i wykonane przypadki, niechaj każdemu jawne i wiadome będą prawdziwe prze,
śladowania i gubienia mnie przyczyny.
Smierć moja potrzebna była JW. Bisku,
powi Kamienieckiemu, aby na prywa,
tach i jedynych tajemnictwach zasadzone roboty jego, a zawsze nieskuteczne, taj,

ne zostały. Śmierć moja ambitowi i ma-
zymom jego potrzebna, aby nikt żadnego
w ojczyźnie i u obywatelów nie miał kredy-
tu, żadnej władzy i wagi, tylko przy nim
i przez niego.
Śmierć moja potrzebna była JW. Podskar-
biemu, jakowe może przez swoje intrygi
zyskującemu supplementa, aby tych wy-
datek na mnie i wojsko moje złożył.
Śmierć moja potrzebna była JW. Mar-
szałkom Gabnikowskim, z Województw i
Komor podatki i prowenta Rzpltéj od-
bierającym i na swoje obracającym po-
trzeby i wygody, aby te expensa na
mnie być erogowane podali.
Nie dał przecież i nie dopuścił Bóg spra-
wiedliwy, abym z krwawemi zasługami
memi przez złość przyciśnionemi i ży-
cie tracił. Nie dopuścił aby z dokończe-
niem tegoż życia mego, wszystkie krzyw-
dy i szkody publiczne zapieczętowane
były. Nie dopuścił, abym ja niewinny przez
tak wielu winnych (jakom tu wyraził, po-
tém więcéj otwarciéj wyjawię) był zgubiony

i za ich odpowiedział przestępstwa i czyn,
nosić. Na mi się już nie zda JW. Biskupowi
głosić, żeby mi miał co dać z wszystych od
Dworu francuskiego 10m. luidorów. Na
nie się nie zda JW. Podskarbiemu rozsiewać
i udawać, że na dywizyą moją wszelkie
podejmował expensa, że ~~mię~~ wspierał,
że mi pieniędzy dawał, do utwierdzenia cze,
go, wiele by im były pomogły blankiety
odemnie wypuszczone. Wyznam ja sam
i pokażę, że oprócz broni starej na kawa,
leryą garniturów 20, piechotnych karabi,
nów 31, trzewików, butów, kamaszów
par kilkanaście i lębna, co mu się od nadwor,
nej pozostało milicyi, nie więcej pieniędzy
i szeląga nie wziąłem. Dowiodę i owszem,
że dane przezemnie 37 200 złotych polskich
na broń i mundury do tych czas w ręku
jego zostają, że przesłane do Bielska 5 m
złotych polskich na sukna przez JO. Kan,
dowskiego z przyczyny JW. Podskarbiego
zginęły. Na nie się nie zda JW. Marszałkom
Gabułtowskim i innym, uciemiężenia, po,
datków i prowiantów wybierania na mnie

składać, lub wydatki ich na wojsko moje re„
gestrować, bo ja dowiodę tego, że nietylko
od Ich Mciów nic nie wziąłem i żadnego wspar„
cia nie miałem, ale jeszcze broń tak ta od JW.
Podskarbiego, jako innej tak wiele ammunicyi,
armaty, sukna, mundury i inne różne po„
trzebne rzeczy przezemnie kupione i spo„
rządzone, z Rzeszowa, Bardyowa, Łabuszowa
za dyspozycyą genenaralności są mi zabra„
ne. Stanę kiedykolwiek w pośród ojczyzny
i dam z siebie te rachunki i explikacyą,
których mnie Ich Mość aby się tém le„
piej prywata i sztuki ich udały i utaiły)
nie słuchając o śmierć koniecznie mnie
przyprawić chcieli. Pokażę co wybrałem
z prowentów Rzpltéj, pokażę i to na co je
obróciłem, siła rekrutowałem wojska, siła
go trzymałem, siła broni, ammunicyi, su„
kien kupowałem. Dowiodę, że oprócz wy„
branych prowentów publicznych, z mo„
jéj własności, już to co od łaskawych rę„
dziców moich gratuito miałem, już to co
z azardem życia mego z nieprzyjacielem
zyskałem (wszak któż mię od tego spra„

wiedliwie odsądzić mnie) na kilkakroć stotysięcy łożyłem i wydatem. Stanąć i odpowiedzieć ojczyźnie będą i IchMość powinni, na co takwielkie obróciły się pobory. Będzie musiał i JP. Dzierżanowski za JP. Kossowskiego odpowiedzieć, który przez lat dwa za ordynansami mymi podatki wybierając, przez mię gwałtownie zgubiony żadnych nie zdał mi rachunków. Będą powinni wszyscy sprawić się za te wszystkie, które przez ich emulacye i prywaty ojczyzna ponosi zamięszania, uciemiężenia, zatargi i nieszczęścia. Ja jako trzechletnią i prawdziwą rzecz każdą i okoliczności wszystkie otwieram i wyrażam, tak jeżeli mi Bóg sprawiedliwy dalszego pozwoli życia, a zawziętych złości i prywata wyrwać mię z niego nie będzie mogła, dowodami i inkwizycyami prawnie wszystko dowieść i probować, niewinność moję odkryć, dekretu i kryzrecktu niesłuszności i nieważność okazać, ofiaruję się. Ostrze-

gam sobie tylko wszelkie regestra, dokumenta, listy i papiery moje jakiekolwiek tak przeze mnie JW. Morzkowskiemu zostawione, jako i odemnie i sekretarzów moich przez tych Mciów zabrane i miane, z których jednemi niewinność, drugiemi zawziętość przeciwnych, innemi prawość i bezinteresowanie moje wiernego służenia mego Ojczyźnie okazywać będę. Ostrzegam całość substancyi, honoru i życia mojego. Ostrzegam dochodzenie sum tak w gotowiźnie jako i w kartach, przez JJ. PP. Morzkowskiego, Walewskiego, Dzierżanowskiego i JMX. Sołtyka odemnie i od innych zabranych, tudzież rzeczy i mobiliów moich od każdego odzyskanie. Ostrzegam przyczynienie i explikowanie jaśniejsze rzeczy niektórych i punktów manifestu tego wyłożenie.

Uciekam się do prawa i sprawiedliwości względów. Oświadczam się przed Bogiem w Trójcy św. jedynym, któremu poprzysiągłem. Oświadczam się i przed Prześwietnym narodem, że jako dobrego

Katolika prawego i cnego obywatela zdobi; w tych i po tych praktykowanych na mnie nieszczęściach, obowiązki moje szczerze wypełniać, Ojczyźnie wiernie służyć, Wiarę, Wolność, Prawa i Swobody narodowe aż do ostatniej kropli krwi wylania, chować, zastępować i bronić będę.

Który to manifest mój i solenną protestacyą dla wszystkich uwiadomienia doskonałego roztrząśnienia i wznania do autentycznych Koronnych Aktów podając, ręką swą własną podpisuję.

Józef na Bierzynie Bierzyński
Podstoli Nowogrodzki, Marszałek
Województwa Sieradzkiego

Scripsit Komornicki

Lectum per Janiszewski

Najazd gwałtowny
na Dom JMł Państwa Komorowskich Małżonków, Starostów Nowosiołskich d. 13 Februarii 1771 w Nowym Siole popełniony.

JMł Pan Potocki Starosta Bełzki zostający w sąsiedztwie z JMł Państwem Starostwem Nowosiołskim, często dom Ich, ile dla wszystkich otwarty, w przytomności przyjaciół swoich odwiedzał, którego w początkach bytność nie więcej niedeterminowała, jak tylko przyjaźń i zażyłość sąsiedzką. Lecz gdy ten, że JMł Pan Starosta bełzki oświadczył swoje do córki JMł Państwa Starostwa zupełne do dożywotniej przyjaźni serce, JMł Państwa Starostwa nie zdając się rzeczy porywczo czynić, proponowali JMł Panu Staroście bełzkiemu, ażeby myśli tych ile mających wagę, powierzył rodzicom swoim JMł Państwu Wojewodztwu Kijowskim, który gdy się składał, że we wszystkiem winien jest posłuszeństwo rodzicom swoim, jedną tylko wolę postanowienia swojego na własną wkładając osobę, JMł P. P. Stwo Nowosiołscy

więcej niż przez półroku takowe zwło,
kali uskuteczniwanie, dając czas do zu,
pełniej odmiany i dostatecznego rozpa,
trzenia się. Lecz gdy żadne przeświad,
czenia, odmówienia i reflexye nie czy,
niły wstrętu JMć Panu Starościc bełzkie,
mu, owszem tem większe wzmagały się
i wzrastały nalegania i prośby, któ,
rym szczera JMć Pana Starościc bełz,
kiego stateczność nie pozwoliła dal,
szej zwłoki, nakłonili się JMć P.P. Nowo,
siedlcy przystąpić tylko do deklaracyi
córki swojej tym umysłem, aby zreflekto,
wanie się i uwagi tak dla JMć Pana Sta,
rosty bełzkiego, jako też i jego przyszłej
małżonki czas pozostał. Tędy w prze,
ciągu czasu też same trwały nalegania
dopominające się małżeńskich ślubów,
wprzód poprzedziły zaręczyny, po któ,
rych dopiero w niedziel kilka za wy,
danym od JMć Xiędza Officyała indultem
w przytomności własnego parocha
z wszelką przyzwoitością został ślub
dopełniony. Takowe dokonanie JMć P.P.
Starostwo Nowosiedlcy chcieli ogłosić
JMć P.P. Wojewodzicowa Kijowskim, o,

świadczając im że niezdrożnie w niczém i w równości zachowane śluby, ale JMć Pan Starosta Bełzki uprosił rodziców żony swojej o utrzymanie do Królskiego czasu sekretu, biorąc na siebie obowiązki za upatrzeniem sposobności odkrycia i zupełnego zaspokojenia.

W czasie niedziel kilku, gdy się JMć P.P. Województwo dowiadują, formują stratagemma wysyłając projazd i Komisarzego, jakoby od JMć Pana Starosty Bełzkiego był ordynowany po żonę jego, któremu gdy Starosta Nowosiedlski odpowiedział, że za wiadomością od JMć P.P. Województwa odebraną, sam w dom przywiezie, uformowana a niżej odkryta znikła planta, do któréj przywiedzenia list cały pisze swą ręką JMć Pan Wojewoda Kijowski do JMć Pana Starosty Nowosiedlskiego, zapraszając go z całą familią na dni ostateczne zapust, na które JMć Pan Starosta Nowosiedlski wyjeżdżając wysłał wprzód dworzanina swego dla najęcia i zamówienia stancyi w Krystynopolu, lecz gdy

nieże powracające już w drodze zdybał
pana swego i o rewizyi ścisłey do samey
koszuli (szukające jakowychsiś listów)
uczynił relacyę. Skutkiem takowém nie
praktykowaniem obeyściem się i nad
zwyczayną w kraju nieludzkością, wró
cił się do Starostwa swego o półtorey
mili do Lwowa leżącego, ile że i żonę
swoią w terminie porodzenia słabą
zostawił.
Drugiego dnia w dzień popielcu same
go o godzinie 10tey w nocy staje się tu
mult i najazd na własny dom JJMM. PP.
Starostwa Nowosiełeckich, który w
szczególności każdemu obywatelowi
było prawami ubespieczony, pomimo
wszelkie ludzkości i Boga przykazania
niepraktykowane i bezbożne a równoż
stanu obalające poniósł gwałty i na
jazdy, jakoż więcey półtorasta ludu
zbroynego pod hasłem niesłusznie
i fałszywie wziętym niby woyska ro
syjskiego dom cały obtoczywszy Mol.
Kurassu w stróy niezwyczayny przy
branych i twarze czernidłem odmienio
ne mające, wpadli do pokoju, i do sie

dzących przy stoliku JMć P.P. Starostwa No-
wosielskich i ich córki Starościanki bełzkiej
kulami ognia dali, czego świadkiem jest
wizya grodowa kule w ścianach znajdu-
jąca. Lokajów i hajduków, po ten czas stół
zastawiających bić i rozpraszać zaczęli.
Do chroniącego się JMć Pana Starosty Nowo-
sielskiego żonę swoję i córkę do drugie-
go pokoju ciągnącego, mimo samego
ucha lewego powtórnie strzelili, prze-
tomnego na ten czas JMć Pana Trzasko-
wskiego, tamuiąc ten w drugim poko-
ju przy drzwiach utrzymującego, za
wybiciem gwałtownym tychże drzwi
flintami okrutnie zbili, wołając w te słowa:
łomaty rubi wiaru Kotu. Samą JMć Pa-
nią Starościnę Nowosielską w słabości po-
rożenia na ten czas będącą na ziemię po-
waloną karabinami bić zapędzili się, któ-
rą ledwie własnem zastawieniem się JMć
Pan Trzaskowski od śmierci obronił. To
czyniące jedni, drudzy tylko pawilonem
zasłonięte bagnetami zdziurawili, a w tem
postrzegłszy Starościnę bełzką zalęknioną

w kącie wraz z kobietami innemi stoją-
cą, pytał się językiem moskiewskim
zawzięli, ktoby była? od której odebraw-
szy odpowiedź, że jest córką najstarszą
nie wam niewinna. krzyknęli po mo-
skiewsku: Weźmi ją z pokoju, ona zna-
jest o Konradach. W tym momencie gwał-
townie bez lutosa i najmniejszego opa-
trzenia na konia porwali i uciekli. Lu-
dzi w Kulikowie miasteczku pod pre-
textem domów podwody biorących okru-
tnie zabijali, samą fejllle rodzinę. Stawoś-
ny słowosidłsią słabą [illegible] po pas
w śniegu, przy kilkudziesiąt razach
upadnieniu na ziemię do ucieczki przy-
musili, która do bliższej podanego ma-
jego chałupy dostawszy się, ze strachu
przelękniona, w strój chłopski prze-
brawszy się w nim do Lwowa przyjecha-
ła. Zgoła dom cały mocą i siłą nieprzy-
jaciela rzeczywistego przewrócony i zaraż-
cony został. Oprócz tego po kilkadzie-
siąt ludzi zbrojnych na drogach po-
tem wiszących, równo na wzięcie sa-

nego JMM Pana Starosty Mowosiedzkie go tym sposobem jak córki jego czuwających. Po tym gwałcie podobnie z JMM Xiędzem Proboszczem, Pastę, rzem Damy, który ślub JMM Panu Starostie dawał, pościągniono i z domu zabrano. —

List Komorowskiego Kasztelana Santockiego do JMM Pa Potockiego Starosty Bełzkiego.

Wielmożny Mści Panie Starosto Bełzki!
i Kochany Synu!

Rozumiem, iż sprawiedliwie bym Synem mianować WMM Pana mogę, gdy z mojej strony nieodmienny ku osobie Jego docho wuję affekt, a od WMM Pana o wzajemnej ku nam i córce naszej stateczności nie wątpię.

Ubolewać mi przychodzi w śmierci J. W. Wojewody Kijowskiego straty Wielkiego WMM Pana ojca, ale też ubolewam i ztąd, że ten godny pamięci Pan, byłby nako niec nieuprzedzonym umysłem uznał, że jak chętne i prawne WMM Pana z córką

naszą zawarte małżeńskie były związ-
ki jak też i rozerwaniu ludzkiemu nie
powinny być podległe. Do tych przeko-
nania się, gdy już teraz od samego WMM
Pana zawisło staranności, więc nie ubli-
żam jak najusilniej onej domagać się,
która tym najpierwszym dowodem mi-
łości WMM Pana poślubionej osobie poprzy-
siężonej, a obowiązkom małżeńskim winna
okaże, gdy miejsca, w których dotąd ułożoną
była, dzieciakszy, sobie doświadczoną
tak natężonemi przeciwnościami w stan-
ku żoną, a nam ulubione wydoleżdziesz
z niego dzieciny. Nie chcę ja żadnych do te-
go dzieła poddawać WMM Panu pobudek,
bo wiem, iż doskonale dochodzisz i poznajesz,
jak wiele w tém strapione nasze
rodzicielskie boleją serca, jak wiele
skrzywdzony małżonki jego cierpi ho-
nor i affekt, a te razem jak wiele na
uczciwości i zacności charakteru WMM
Pana tém bardziej na poprzysiężonej
jego polegają cnocie. Itać to cnotliwość
skłoniła była naszą dla WMM Pana przy-
jaźń i szacunek, ta i teraz z temi w nas

dla niego trwającymi statecznie, pi-
sać mi się dozwala jeszcze

W. WWWW Pana

z serca Kochającym Ojcem
i życzliwym Sługą
Jakób Komorowski
Kasztelan Santocki

Opisanie

choroby ostatniej i śmierci X. Kajetana Sołtyka Biskupa Krak., z Kielc d. 30 Lipca 1788.

W Niedzielę przeszłą to jest 27 Xiążę Jmć
po godzinie 10 ranney dla torsyi żołądka,
wych brał na wymioty, które trzy razy
okazały się, ale torsye nie ustawały, po
południu między 3 kwadransami na 1
godzinę dawano Mu trzy razy lekarstwo
domowe i to żadnego skutku nie uczyni„
ło, tylko też Enemy wyszły. Po tych nastą„
piła febra. Daley dużo był słaby tak dale„
ce, że się już przejść po pokoju nie mogąc,
siedział na stolcu. Między czwartą i piątą
po południu tegoż dnia słuch utracił i
spał podobnie jak w letargu godzin 3, na
siłach wcale opadły. Ku wieczorowi żywot
cały zaczął puchnąć. przytomny doktor
zawoławszy felczera regimentowego pon„
nowali Xiążęcia poniżey boków dla ścią„
gnienia wody i uryny, ale tey mało wy„
ciągli, bo instrumentów nie miano, ale tyl„
ko takim pompowano, jaki ślusarz tutey„

szy na prędkości mógł zrobić. Po tym pom-
powaniu Xiążę usiadłszy na stołku spał
do samego mroku podobnie jak w letargu.
Puls bardzo miał słaby i prędki, dobudzić
się go nie można było, bo i nie słyszał
i bardzo tęgo spał. Przytomny Doktor Clos-
set jako i drugi Chaarlander z Miedzianej
Góry sprowadzony rokowali bliską śmierć
Xięciu, to jest, że do Dnia drugiego nie do-
żyje, jeżeli się stan jego nie odmieni. Ro-
zesłano po familię, przed samym zaś po-
łudniem posłano po JMPana Jaśkiewicza
do Pińczowa, aby zjechał na Konsilium,
ale odmówił, proszono o instrumenta
formalne do pompowania odpowiedział,
że tych nie ma.
Po godzinie 8 wieczornej ruszyła się ma-
terya stolcem po trzy razy, zaczął się
Xiążę trochę lepiej mieć, ale uryny
nie mógł upuścić przez co cały żywot
w puchlinie podnosił się w górę, przed
samą 9 położył się na łóżku i zaczął
znowu słabieć znacznie, poty (uderzywszy) stan tak
dalece osłabiły go, że doktor nie mogąc
się pulsu domacać Xiędza do dyspono-
wania wołał. Xiądz Charęziński przy-

biegłszy dał Xięciu ostatnią absolucyą z reflexyami, między którymi wołał na Xięcia, aby się rezygnował na Wolą Boską, nieprzyjaciołom darował, na co Xiążę JMć zawołał: Z całego serca! i znowu powtórzył: Z całego serca! Daléj usnął i spał z pół kwadransa. Obudzony pił lemoniadę, a gdy postrzegł, że mu dano gromnicę w rękę odebrawszy drugą świecę od lokaja zagasił obydwie. Przeniesiony potém na salę spał spokojnie. W Poniedziałek lepiéj się trochę miał. Po południu pokazało się uryny trochę ale ze krwią. We Wtorek znowu zaczął być słabszym, przed godziną drugą po południu miał febrę znaczną. Puchlina zdała się trochę zmniejszać, ale brzuch opadł na dół i wisiał jak wór opadły, a bardzo często tchnął. Ku wieczorowi znowu Xiążę dysponował się, ale zmysłów dobrych już nie miał, kapeli kazał grać pieśni nabożne. Kasztelan Zawichostski prosił go o błogosławieństwo, ale zwłoczył. Ludzie służący podobnież klęcząc prosili o błogosła-

wieństwa, ale w co innego obracał Xią
żę, dopiero o godzinie 11 w nocy kazał
przynieść święconej wody i kropił słu
żących. Doktor powróciwszy z Krako,
wa i Korde zastawszy Xięcia już
dużo słabego i usta otwarte mają,
cego a bardzo często oddychającego
i żywotem robiącego zaczęli robotę
circa naturalia końcem otworzenia
miejsca uryny, instrument długi
włożyli w członek, ale ten nic nie
pomógł, tylko bólu Xięciu narobił
niemało; potem chcąc pompować
Xięcia otworzyli dawniej zrobioną
dziurę po niżej boków i to mało
pomogło, nakoniec puścili krew
Xięciu z ręki, ale ta jeszcze go bar,
dziej osłabiła, dawali także proszki
do picia Xięciu, ale i te nie pomaga,
ły, nakoniec krew stolcem rzuciła
się znacznie, i tak Xiążę JMl całą noc
nie śpiąc, a żywotem robiąc o trzech
kwadransach na godzinę trzecią po
północy z Wtorku na Środę umarł.
JMl Pan Korde, który exenterował Xią,
żęcia, powiadał, że nie na puchlinę, ale

bardziej na tłuszcz zbyteczny, że takiego tłuszczu w żadnym człowieku nie widział, umarł książę, że znalazł na sercu dwa guzy czyli martwe wrzody, nazwane polipy, wychód krwi tamujące, w żołądku kamień duży, który mu wielkie torsye sprawiał. Żółci nic, tylko w niej kamień, dla tego też w ostatnich dniach był żółty jak wosk. Na śledzionie kilka polipów, pęcherz zaś tak skurczony, jak jaje gołębie, w nim ani [illegible] i wody, tylko kamyki.

Zapiska

X. Kazimierza Ostrowskiego Kanonika Krak: o śmierci X. Kajetana Sołtyka Biskupa Krak. r. 1788.

Xiążę Kajetan Sołtyk urodził się r. 1715, w Stanie duchownym przez różne urzędy postępował. W Katedrach gnieźnieńskiej i krakowskiej posiadał Prelatury; promocyą dalszą, uszczęśliwienie swoje, winien Kardynałowi Lipskiemu: lat kilka przy boku jego był domowym Prałatem. Z Biskupstwa Kijowskiego przeniósł się na Krakowskie, w r. 1759 od Augusta III nominowany. Przenikłość rozumu, wspaniałe serce, ambicya, żywość od natury zbyteczna, bez umiarkowania zapędów swoich, ukształciły charakter duszy. Dziwić się nie potrzeba, pędzony nagle w interessach politycznych, wpadł w odmęt nadzwyczajnych przypadków. Szczęścia i spokojności ducha mało zakosztował; reszta jego życia burzliwa w [illegible] zamyślaniu, częścią w niewoli moskiewskiej,

częścią zamknięciu się dobrowolnem pod Krzysz=
toforami w Krakowie, nakoniec w Kurateli w
Kielcach, r. 1788 komplikacyą różnych chorób, dnia
30 Julii z rana w pół do trzeciej wypełnił dług
śmiertelności.

Ks. Sołtyk Michał

prałat Dziekan Katedr. Krakowsk., koadjutor kantoryi Katedr. Krak. — W Seminaryum Ś. Krzyża odbyła się dysputa wielka naukowa — Sołtyk bronił uczenie: Selecta ex Theologia atque historia Ecclesiastica Thesis — przewodniczył w tejże Józef Mastkowski presbyter Misyonarski — opponowali Załuski biskup Kijowski i Czerny podskarbi kor. — Janocki Szczęt 109 str. Dziełko Nr. 52 jest to zebranie wyrobków znajdujących się w Katedrze Krakowskiej — Wszystkie Starożytności polskie w Wiedniu 1835. Kraj. str. 124. —

Umarł 1812. r. (w Krakowie) i referendarz W. Kor., Kawaler orderu polskiego, który wszystkie swoje obrazy, zbiór rycin przeszło 11,000 sztuk wynoszący, minerały, konchy, drogie kamienie i wiele innych rzeczy do instrukcyi służących zapisał testamentem Akademii Krak. z nazwaniem Museum Solticovianum. — Dz. Wil. 1815. T. II. 573 str.

w 1766 jeździł do Rzymu po naukę, w Warszawie odbył dysputę teologiczną publicznie ex theologia atque historia Ecclesiastica u S. Krzyża, w 1775 r. Archidyakon Zawichostski, w 1782 r. Dziekan Krak. w 1785 r. Prezydent Trybunału Gł. Kor. — Referendarz Kor. Umarł 20 paźdz. 1814 r. w Krakowie. Był synem Józefa miecznika Sandomirskiego i Katarzyny Lipowskiej. — Łętowski Katalog IV. 73 i 4 str.

Ogłosił około 1800 r. drukiem spis posiadanych osobliwości p.t. 6/ Kontoka na zbiór gabinetowy X. Michała Sołtyka w Krakowie w 4to 2 arkusze, w bardzo ogólnych wyrazach skreślił ten opis. Zbiór ten składał się z 10 oddziałów jak: 1/ Minerały, kamienie, skamieniałości, kosztowne kamienie, klejnoty. — 2/ Konchy i ślimaki — 3/ Bursztyny i kości rznięte. — 4/ Rzeźby starożytne i nowszych czasów w kamieniu, perłowej macicy, kości słoniowej i metalach. — 5/ Medale i monety dawne i teraźniejsze — 6/ Malowania i mozaiki. — 7/ Kopersztychy — 8/ Wyrabiania w drewnie

w drzewie i kamieniach w większych sztukach. — 9) Instrumenta fizyczne. — 10) Sztuczne mechaniczne wyroby. — najkosztowniejsze z tego zbioru przedmioty spadkobiercy przez chciwość wywieźli za granicę i tam zmarnowali. Grabowski w Bibl. Warszaw. 1859. T. 74. str. 182.

Pisma Ks. Sołtyka Michała

Nr 2004 m 1. Encyklopedya wiadomości elementarnych czyli pierwsze wyobrażenia rysy nauki Kunsztów dla użytku młodzieży przez X. Michała Sołtyka dziek. katedr. Krakow. w częściach dwóch w Krakowie w drukarni szkoły główney 1798. w 8ce 119 str. Bentk. kś. II. 63. str. Jocher I. 284 str.
Nr 2004

2. Ocalenie prawdy poświęconey przyzwoitości (6 Abbés 1790, p. X. Michała Sołtyka Dziekana) we 12ce 1 arkusz. Bentk. kś. II. 102 str.

m 3. Troski prywatne o dobro publiczne (przez X. Mich. Sołtyka Refer. Kor.) w Warszawie 1791. w 8ce 71. str. Bentk. kś. II. 104 str. —

Nr 7666. 4. List pasterski Elleona Biskupa Tulońskiego do wiernych swych dyecezyanów w roku 1790. pisany, przez X. Michała Sołtyka Ref. W. K. D. K. Krakowskiego wyłożony, z notami wykładem prawideł rządu Kościoła katolickiego tudzież stosownemi do listu politycznemi uwagami pomnożony pracą i kosztem tłumacza, w Krakowie w drukarni szkoły główney 1795 w 8ce 238. str. Bentk. kś. II. [illegible] str. 587. Jocher III. 324. Nr 7666.

Nr 8911. Jocher III. 488 str. 5. Series Monumentorum Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis, w 8ce bez m. dr. i r. (w Krakowie 1785.) 130. str. [illegible] opis 117 str. na wzór Starowolskiego Monumentów. —

m 4/ List pasterski Elleona Biskupa Tulońskiego do wiernych swych dyecezanów w roku 1790. pisany przez X. Michała Sołtyka Referendarza wielkiego Kor., Dziekana katedralnego Krak. wyłożony, przydatkiem not, wykładem prawideł, rządu Kościoła katolickiego i stałości duchowieństwa jego, tudzież stosowniemi do listu uwagami politycznemi pomnożony, pracą i kosztem tłumacza w Krakowie 1795. w drukarni Szkoły głównej Koronnej w 8ce 238. stron
Tek 1. K. viel —

Linowski Aleksander umarł d. 20 październ. 1820. r.

przyboczny Kościuszki, przebywał w jednym namiocie z Kościuszką) naprzód zastępca potem członek Rady Najwyższej – miał mowę na je-

m go pogrzebie Grzymała Wincentego kasztelana, wyszła z druk. K. r. Wszechnicy N. Glücksberga w 4ce 8 str. —

ni 2/ mowa przy trumnie ś. p. hr. Tomasza Ostrowskiego sędzi i prezesa senatu Kr. Pol. – umieszcz. w pismie: mowy na pogrzebie i obchodzie żałobnym ś. p. hr. Toma Ostrowskiego itd. Warszawa w druk. Rządowej 1817. w 4ce

m 3/ Mowa — przy oddaniu orszaku ciała JO. Xiążęcia Józefa Poniatowskiego ministra woyny i naczelnego wodza woysk polskich jako exekutora testamentu przez JW. Sokolnickiego Jenerała Dywizyi i Kawalera orderów woyskowych z Lipska do Warszawy przywiezionego d. 9 września 1814 roku, folio, 1 karta.

[redacted]

nienawidził Linowski Stanisława Potockiego ministra który odwdzięczając się za to, podał do jednego z pism periodycznych obraz pana Dumnopłaskiego, w którym wszystkie rysy charakteru Linowskiego, i podług swego zdania osądzonego starał się zohydzić, tak że publiczność w nim poznała i oryginał i chęć piszącego. —

pojąwszy żonę professora Lipskiego, rozwiódł ją i następnie z nią się ożenił.

Linowski 1816 r. mianowany był dyrektorem jeneralnym policyi w K. Pol. K., a później Wiktoryja został dyrektorem poczt.

wówczas

2/ wówczas urząd korzystny i znaczny, a nie mogąc się zgodzić z Ko-
szczewskim ministrem spraw wewnętrznych, utracił tę posadę i
przeniesiony został do Senatu na Kasztelana;

Urodzony w Krakowie, tamże odbył i nauki. Będąc posłem z wo-
jewództwa Krakowskiego na sejmie 4o-letnim odznaczał się na nim
niepospolitą wymową przemawiając często a dobrze, są jego głosy
drukowane w zbiorze mów mianych na tymże sejmie. Zbliżył się
do dworu króla Stanisława Augusta, gdy ten po zawarciu aliansu
z Prusami połączył się z narodem, wpływał do narad nawet do
żeniem ustawy z r. 1791. której gorliwym był stronnikiem. Po
upadku jej osiadł na wsi, znów okazał się czynny po rozpoczęciu
powstania 1794 r., i wychodziły z pod jego pióra odezwy ode-
[redacted]
pod Racławicami i Szczekocinami, [redacted] członkiem
rady najwyższej do województwa Sandomierskiego występował tam
głośno, a jako komisarz tejże rady zasiadał w sądzie, z którego
składu potem został wyłączony, będąc posądzony o stronność, (ciążące tej
czasie powiązany do Kościuszki i Kołłątaja, po upadku Koł-
łątaja ogłosił tłumaczenie Hisobay Mr J.), przedstawiając
jego czynność w najgorszym świetle, po podziale kraju o-
siadł w Krakowie i pozyskiwał sobie zaufanie u Rządu
Austryjackiego. Za Francuzów był zwolennikiem wiel-
kim Napoleona i z utworzeniem Księstwa Warszawskiego
osoba

roku 1807 został Referendarzem Stanu, a w roku następnym
radcą Stanu, broniąc energicznie na sejmie rządowego projektu ob-
stające przeciw większości; nieograniczone miał zaufanie u Księ-
Józefa, tak iż go naznaczył egzekutorem swego testamentu. Za
upadkiem Napoleona nową torował sobie drogę różnemi stosunkami;
do wyjednania sobie pewnych względów u nowego rządu —

Pisma Linowskiégo Aleksandra

m 1. List do przyjaciela odkrywający wszystkie czynności Kołłątaja w czasie Insurekcyi pisany roku 1795. bez m. dr. w 8ce 116 str. Wyd. 2gie przedruk niektórych materyałów do historyi polskiej z roku 1750. Zeszyt Iszy [illegible] druk W. Bekorna 1846. w 16ce 100. str.

Ostre i zjadliwe pisemko zarzucające tak Kołłątajowi jego Zajęczkowi demagogiczne i krwawe zamiary, którymi

[illegible]

X. Lubomlczyk Seweryn umarł 1612 r. w Krakowie i tamże pochowany — potem Lubomlius Roxolanus, nieporównany teolog i najdzielniejszy mówca kościelny za Zygmunta III^go, Chodykiewicz T. 2^gi 41 str. i nast. Literackich zbiorów T. I^y 290 str., obacz Jocher II. 58 str. — Lukasz Franciszek Jocher 1737 r. 238 str. Dzieło N° 7^e opisuje Janocki Nachricht T. I^y 114 str. Sieciński w Wyp. V^e 33 str. Ossoliński Wiadomości T. I^y — Tretterus Ana-lecta str. 541. — Dz. Nauk. 1820 T. I^y 194te 200 str.

Dzieło N^o I^e przedruk. w Wenecyi 1606 r. w 4^ce 72 str. pt. Thaumaturgus polonus. Wiszn. Wyp. VIIIe 176 i 7 str. z rodziców starozakonnych przeszedł na religię katolicką w Łucku i tam wstąpił do zakonu Dominikanów. — Był pilnym stróżem kanonizacyi S. Jacka w Rzymie. — z Chodykiewicza Kraszewski Okruszyny 1856 T. I. 224 i 5 str.

P. Severinus Zakonu OO. Dominikanów, wychrzta, rodem z Lubomla na Wołyniu, umarł w Krakowie 1476 r., pisał wiele ksiąg przeciw żydom i schizmatykom. Wiszn. Wyp. V^e 32 str. posiadał dowcip i wielkie pojętności, słuchał nauk w Salamance ... szedł do Szwecyi po Zygmunta III w poselstwie do [redacted] torni Grodzicki [redacted] przyznając [redacted] wychrzcił się już w dojrzałym wieku w Łucku u OO. Dominikanów, gdzie też przyjął habit, we Lwowie złożył śluby zakonne, a nauki odbywał w Salamance w Hiszpanii, zkąd wyszedł wykształconym i nieporównanym teologiem, w sprawach biegłym, zręcznym i dobrze zarządzającym. Melchior z Mościsk oceniając jego zasługi wyrobił mu na kapitule w Rzymie 1580 r. stopień mistrza, i zyskawszy wtedy u papieża Grzegorza XIII obietnicę podniesienia procesu kanonizacyi S. Jacka od pół wieku zarzuconego, zkąd zawezwał go z Gdańska gdzie mieszkał, na zjazd prowincyonalny do Przemyśla, na którym ustanowił go jej prokuratorem i regensem głównego Studium Krak. i kaznodzieją tamecznym. — Jeździł z po-

słami

staniu polskiemi po Zygmunta III do Szwecyi i zas powrotem do Krakowa po-
twierdzony został kaznodzieją od prowincyała Feliksa z Sieradza, a w r. 158?
mianowany był definitorem prow. na kapitule w Łowiczu, i tegoż roku wysłany
został do Rzymu opatrzony listami dla ukończenia processu kanonizacyi
S. Jacka, który w r. 1594. ukończył. — Barącz Rys dziejów zak. kaznodz. II 250—
Str. Kazań Lubomlczyka nie mamy, — większa także część dzieł jego zaginęła
lub też ukrywa się w rękopismach dotąd drukiem nieogłoszonych, jak między
innemi: Montessaron (ob. Nr 72) dzieło ogromnej pracy, w którem autor miał
objąć wszystkie zdania sporne i rozprawy teologiczne o tajemnicach
wiary, nauce i słowach pisma S., a którego wyszła tylko z druku część jedna
p.t. Introductorium generale Crac. 1607. podaje tu autor metodę ogólną
rozumienia i opowiadania nauki z dzieł wymowy świętej. — Wisz.
Rzypiski historyi lit. pol. T. II str. 50 i 1. —

[redacted]

to samo o nim Sobieszczański Encykl. Orgelb. T. 17 str. 371 i 72. —

1/ De vita, miraculis et actis Canonisationis Sancti Hyacinthi Confessoris
w. ordinis fratrum prædicat. libri quatuor, authore R. P. F. Severino Cracoviensi
Magistro sacræ theologiæ ejusdem Ordinis (pod tem herby Korony i Litwy)
Romæ ex typographia Gabiana Anno 1594. Superiorum permissu w 8ce
z przodu 15. kart nieliczb. i 399. stron — przypisał przez Łac. Zygmuntowi 3ciemu królo-
wi pol. autor datując z Rzymu d. 28 maja 1594 r.

...ima X. Lubomierzyska drukarnia

Nr 8401. Jocher III: 431. str. Nr 4417. 1. De vita, miraculis et actis Canonizationis S. Hyacinthi Confessoris Ord. FF. Praedicatorum, 1594. Romae 8o in typogr. Gabiana, Wiszniewski Hist. I: 103. str. 399 str.

2. Theatrum seu potius officina Concionatorum etc. 1597. Venetiis fol. ap. Societat. Minimam, fol. 225. str. i 2. ark. Jocher III: 370. Nr 4417. tamże II: 622. str.

3. Genealogia Christi a primo parente Adamo praefigurata et producta, aenea tabula depicta ... Ad Sixtum V. ... Romae ...

Nr 2574. i Nr 4418. 7. Monotessaron Evangelicum seu Catena ex 4. Evangelistis etc. Cracov. 1607, fol. in off. typogr. Basil. Scalicii 1020. str. Jocher II: 35. Nr 2574. tamże II: 370. Nr 4418.

8. Carmen heroicum hexametrum super nobile et insigne stemma Rdi Dni Josephi Noronii Abbatis Cladrubiensis etc. 4o bez r. i m. dr. — 3 arkusze —
(a Dorndorph et Biskupow) (suorumque amicorum autore Fr. Severino polono conv. Cracov. Ord. praedic. w 4o 24 pl. bez r. im. druku, na odwr. str. tytułu herb świeżo nadany od Cesarza Opatowi, dalej przypis datowany Pilzna 24 Aprilis 1570. —

Sołtyk Kajetan b. Sołtyk

4

Nr 9693. Józef II 581. str.

Trzy mowy jego miane na sejmie warszawskim 1766. r. przeciw Dyssydentom i ich wiary wdzięki: Dowody gorliwości polskiej o wiarę S. katolicką itd w 4to. 1. arkusz

Obrazuje jego życie Rzali Żytowski Kat. II 242 do 257 str. i Rzepnicki Vitae praesul I. 382-4. str.

4to 12) Mowa JO. Xcia Jmci Kajetana Sołtyka Biskupa Krakowskiego, księcia Siewierskiego na sejmie ordynaryjnym warszawskim miana d. 27. 9bris 1766. folio 1. arkusz — przytem są jego mowy miane d. 28 i 29. listopada 1766. r.

4to 13) Mowa — , na sejmie ordynaryjnym warsz. miana dnia 12. 9bris 1766. folio 2. arkusze —

4to 14) Mowa — , na sejmie ordynaryjnym warsz. miana d. 21. 8bris 1766. folio 1. arkusz. —

4to 15) Mowa — , na sejmie ordynaryjnym warsz. miana d. 30. 8bris 1766. fol. 1. arkusz

4to 16) Mowa — , na sejmie ordynaryjnym warsz. miana d. 28 Novembris 1766. fol. 1. arkusz

4to 17) Mowa JO. Xcia Jmci Kajetana Sołtyka Bisk. Krak. miana na sejmie extraordynaryjnym d. 5. 8bris 1767. roku folio 1. arkusz —

Podczas koronacyi obrazu N. Maryi P. w Berdyczowie w kościele OO. Karmelitów w 1753. r. miał Kazanie polskie na cześć Najśw. panny, które wraz z innemi zostało wydrukowane w dziele pod t.

Nr 8759. Józef III. str. 470. 18) Aniota z obronną ręką t. j. prześwietnego województwa kijowskiego wprowadzającego Koronę od Ojca Świętego Benedykta XIV. wiernym Jum... ptem konferowane, na ukoronowanie obrazu Najśw. Panny Maryi do Kościoła OO. Karmelitów bosych Konwentu Berdyczowskiego, relacya, roku MDCCLIII. we Lwowie w drukarni bractwa SS. Trójcy folio 10. arkuszy.

Janocki Lexicon T. I. str. 195. —

Visconti nuncyusz papieski żądał na sejmie warsz. 1766. r. aby nie dozwalano dawnych wolności dyssydentom, i z tego powodu była opozycya na konstytucyą z d. 24. listopada 1766. r. przeciw dyssydentom, która wywołała dwie konfederacye w Koronie pod Goltzem, w Toruniu, a na Litwie.

6/

Litwie pod Grabowskim w Słucku. Na czele oppozycyi przeciw dys-sydentom stanął Kajetan Sołtyk B. Krakowski. papież Klemens XIII wydał bullę niepublikowaną, rozkazującą klątwę na każdego polaka, któryby radą, głosem lub czynem wspierał dyssydentów, i nadesłał przez nuncyusza swego Visconti breve zakazujące duchowieństwu przystępować do Konfederacyi Radomskiej 1767 r. popierającej sprawę dyssydencką, pomimo pogróżek posła rossyjskiego Załuski B. Kijowski i Szeptycki B. płocki ogłosili breve.

Adam Moszczeński w swoich pamiętnikach (poznań 1858 r. w 8ce) tak mówi: jednego wieczora 1767 r. Biskup Sołtyk w obec Biskupa Załuskiego, Rzewuskiego hetmana polnego kor. i synosty dolińskiego i posłów Golejewskiego dworzanina hetmana Rzewuskiego mówiąc o interessach dyssydenckich miał się odezwać, iż podniesie krucyatę ubrawszy się pontificaliter w processyi, Golejewski nie miał nic pilniejszego, jak o tem donieść Królowi, którego został dworzaninem, przestraszony tem Król zaprosił księżnę Czartoryską Jeneralową ziem podolskich, a przez nią Księcia Repnina do francuskiej Julii, u której obyt często bywał. w tak dobranem kółku sam Król opowiadał rzecz jako już zdecydowaną i nazajutrz nastąpić mającą, wystawiając stąd wielkie dla siebie i Repnina niebezpieczeństwo przez poruszenie pospólstwa fanatycznego, osobliwie że w tej chwili był tylko jeden pułk wojska rossyjskiego, nastąpiła tedy rada między królem, Repninem, dwoma kobietami i stanęło na tem, aby natychmiast rozesłać pułkowników, dodawszy im po kilkunastu grenadyerów, po pałacach i stancyach Biskupa krak. Sołtyka, Biskupa Kijowskiego Załuskiego hetmana i syn Rzewuskich a pobrawszy ich w nocy z łóżek, popakować na kibitki i wysłać za pragę, a potem nadalszą wyprawić ich podróż wgłąb Rossyi dla osadzenia ich w miejscu przez Katarzynę oznaczonem, a tem była Kaługa. To wszystko uskutecznił pułkownik Igielström z pułkownikiem

Kar-

108

Kał z rozkazu księcia Repnina, który to sam opowiadał 1771. r. we włości humańskiej, żałując tego bardzo i zwalał całą winę na trwożliwość króla i decyzyą rady zrobioną u pani Julii. – Co jednak zastanowienia godne, że tejm wcale o tem gwałt się nie upomniał
dotyczy A. W. Na instancyą nuncyusza Garampi i staraniem Stackelberga potem powrócił z Kaługi 1773. r. biskup Sołtyk osłabiony na umyśle i odbył wjazd tryumfalny do Warszawy mając obok siebie nuncyusza Garampi, a na przodzie siedzieli biskupi Ostrowski i Młodziejowski. –

W kościele farnym Stawkowskim o dwie mile od Olkusza mieszczanie postawili Sołtykowi pomnik zbudowany w kształcie ołtarza z różnobarwnego marmuru pod paludamentem uwieńczony mitrą książęcą, ma u góry herb Sołtyk, a w środku mieści wizerunek w całej postaci siedzącego na krześle Biskupa z papierem w ręku, bardzo dobrego pędzla. U dołu tego portretu jest wyrobiona z marmuru trumna mająca na wierzchu mitrę i godła biskupie, u podstawy zaś na sarkofagu z czarnego marmuru na dwoje przedzielonej tablicy, naczelny jest napis: „Książę Kajetan Ignacy Sołtyk, książę Siewierski, B. O. B. K." po 2ᵉʲ stronie: „Wielki człowiek, ale nieszczęśliwy, czeka wyroku godnej siebie potomności. Na„rodzony 1716. r. umarł 1788. r. – Artyści obywatele Stawkowscy r. 1789. wykonali rysunek tego nagrobku z krótkim opisem jest w tygodniku illustr. 1862 Rocz. T. 5. str. 216. –

Szyt liszę wiadomości podał Wójcicki do Encyklopedyi Orgelbr. T. 23. str. 822.

List X. Kajetana Sołtyka Biskupa kraf. wydany w Warszawie d. 7. kwietnia 1771. r. do pisarzów prowentowych i ekonomów wyznaczenia wartości niektórych ówczesnych monet srebrnych w obiegu będących. – List ten najdowodniej zbija zdanie Lelewela, który w rozprawie swojej o monecie polskiej (pomni 1862 r. w B. str. 43) mylnie dowodzi, że za Augusta 3ᵒ króla X. Kajetan Sołtyk B. Kraf. nie przestawał zasilać swych posiadłości monetą, posługując się prawem Księcia Siewierskiego, albowiem żadnych monet – bić

8/ nat bić nie kazał. – List ten Sołtyka cały jest wydrukowany w Roczni-
ku Tow. nauk. Krakowsk. poczet III. Tom 9. str. 179. i nast.

Pisma odnoszące się do sprawy Księcia Biskupa Krakowskiego Sołtyka z kapitułą i jego uwięzienia przedrukował Baliński w dziele: Pamiętniki o Janie Śniadeckim Wilno 1865, tom 2. od str. 22 do 47, a mianowicie:

a/ Kopia listu albo raczej głupiego, nierozumnego, ze wszech miar niegodziwego a odcałego świata z wielką wzgardą i urąganiem się nad temi głupcami, co się ważyli podpisać go/, paszkwilu, kapituły krakowskiej, do J.O. Księcia Imci Kajetana Sołtyka Biskupa Krakowskiego de die 8. Februarii anno 1782. in stuba capitulari – folio 1 arkusz – druk –

b/ Decretum Capituli Generalis die 8va Februarii latum contra Coadjutorias per inscriptas, –

8/ c/ List J.O. Pasterza cum Monitione ad Capitulum. – Cajetanus Ignatius Sołtyk Dei et Apostolicæ sedis gratia Episcopus Cracoviensis, dux Severiæ, – dat. Cracoviæ die 11ma Februarii 1782. – drukowane fol. 1. karta nieliczb.

9/ d/ Interdictum et inhibitio contra V. Capitulum Cathedrale, – Cajetanus etc. dat Cracoviæ die 11ma Febr. A.D. 1782 – druk. folio 1. karta nieliczb. –

e/ List Anonima pisany z Warszawy o uwięzieniu Biskupa Krakowskiego, i o tem co w tej okoliczności zaszło w Warszawie i w Krakowie. Dnia 24. Marca 1782. r. z Warszawy. –

f/ Część listu Kołłątaja do Jana Śniadeckiego z Warszawy o uwięzieniu Biskupa Sołtyka, – bez daty –

g/ Dyaryusz, wzięcie J.O. Księcia Biskupa Krakowskiego, z zamku do Kielc, o. pisujący. –

h/ Urywek listu Kołłątaja do Jana Śniadeckiego z Warszawy d. 6. Februarii 1782. pisanego, wyjaśniający stan interessu Biskupa Sołtyka na dworze Królewskim i niektóre szczegóły życia jego i sprawy. –

i/ List Kołłątaja do Jana Śniadeckiego w tej samej materyi dnia 27. Februarii 1782 z Warszawy datowany, –

k/ Urywek

9/

1) Urywek listu Kołłątaja do brata (-skiego) Starosty Trześniowskiego pisanego o sprawie Biskupa Sołtyka, — bez daty, —
dotąd. ---

10 2) Instruction du prince Sołtyk Evêque de Cracovie à son neveu Stanislas Kastellanic de Varsovie, écrite à Kaluga dans la detention du dit prince l'an 1771. — w 4ce 10. kart nieliczb. — bez roku i miejsca druku. — przedruk. w Balińskiego pamiętnikach o Janie Śniadeckim T. 2. od str. 47 do 57. —

10 19) Instructio super Jubilaeo magno per Sanctissimum Dominum nostrum Pium PP. VI ad universum orbem catholicum in anno 1776 extenso ad parochos, concionatores et Confessarios dioecesis Cracoviensis — w 4ce 8. kart nieliczb. — na czele jest list pasterski Kajetana Ign. Sołtyka biskupa krakowsk. dat. w Krakowie d. 11. marca 1776, a na końcu: Romae 1776. ex typographia reverendae Camerae Apostolicae, rebusque Cracoviae typis Seminarii Episcopalis academici dioecesani — [BR]

10 ~~przedr~~ jest przedruk tytułu tenże w 4ce 4. karty nieliczb. bez wyrażenia miejsca druku na końcu. [BR]

Mowa

X. Kajetana Sołtyka Biskupa Krak. miana na Sejmie ordynaryjnym warszawskim d. 6 Novembris 1766.

Przysłowia i przymowiska polskie (Ign. Piotra Legatowicza r. 1865 w Mińsku)
Mscr. in 4to No 950.

Legatowicz Ignacy Piotr ur. 30 Lipca 1796 we wsi Mała Kaplica pod Grodnem na Litwie Dozorca Szkół Lepelskich

1) odlat

str. 49–51
112

List

x. Wacława Sierakowskiego Kanonika Katedr. Krak. do pewnego Kanonika Łuckiego pisany w ostatnich dniach miesiąca Maja 1782.

Wybaczysz mi WCPan łaskawie, iż . . . .

}

(aż do)

wyprowadzić raczył. Polecam mnie etc.

D. 12 Novembris 1781a. zasiadł X.że Bisk. Krak. cum adjunctis a Rev. Capitulo delegatis Judicibus do sądzenia sprawy X. Krzanowskiego Proboszcza S. Floryana z X. Hugonem Kołłątajem Kanonikiem Krak. który też Dekretem jako culpabilis skazany został.

str. 63 – 65.

113

Ordynans

Kommissyi Woyskowey Urodzonemu Marci:nowi Wierzbowskiemu Majorowi w Regi:mencie Gwardyi Konney, Komendantowi Zam:ku Kieleckiego, dany z Warszawy d. 2 Wrześ:nia 1782.

Według Raportu który nam Wasza Wierność uczyniłeś, Nayjaśnieyszy Pan i Przeswietna Rada Nieustająca przez Nas Departament Woys:kowy

z

(aż do)

Ten Ordynans wydany z Kancellaryi Depar:tamentu Woyskowego, z pieczęcią i podpisem Prezydującego Die 2 Septembris 1782.

List

do X. Kajetana Sołtyka Biskupa Krak.
pisany z Warszawy d. 13 Października 1782

Jaśnie Oświecony JMci Xiążę Dobrodzieju!
Dawne moje przywiązanie do osoby J. O. W. X.
JMci Dobrodzieja, bo przeszło

}

(aż do)

Który z najgłębszym jestem respektem J. O.
W. Xiążęcej JMci Dobrodzieja z najwierniejszych
najobowiązańszy sługa
J. C. S. B.
z Warszawy, 13 Octobris 1782.

9
9) 17
8
4 | | 6½

15

6½

25

1/58

30
6
180
15
1,95

115 str. 14–16.

List

x. Franciszka Ossowskiego Kustosza Katedr. Krak. do x. Andrzeja Gawrońskiego Kanonika Katedr. Krak. Lektora Krolewskiego, pisany z Krakowa d. 26 Februarii 1782.

Z rozkazu J. O. Pana pierwszy punkt: papierów drukowanych posyłam W. Panu Dobrodziejowi; drugi punkt, abym opisał tę wszystkę awanturę, jak wiem.

Ja dopiero dnia wczorajszego wyszedłszy z rekollekcyj, nigdzie . . . . . .

(aż do)

piszę się z głębokiem uszanowaniem.

116 str. 20–22.

List przyjacielski
w sprawie X. Kajetana Sołtyka Biskupa Krak.
z Krakowa do Warszawy pisany 1782.

Wpośrzód rozmaitego gadania i pisania o terazniejszym stanie

}

(aż do:)

szerokie otworzy się pole.

A. 1781 die 7 Decembris, Benedictus Trzebinski
post privationem Reverendissimi Hugonis Kołłątay
olim Visitatoris Almae Universitatis Cracoviensis,
per Plenipotentem suum Reverendissimum Ignati=
um Skarbek Woyczyński Canonicum Crac. instal=
latus est pro Canonicatu Cracov. Sed Anno 1783
ex appellatione per Decretum Primatiale Reveren=
dissimus Hugo Kołłątay restitutus est ad pris=
tinum statum et omnia beneficia.

118

dał Adamowi Brzezbskiem

Michał Poniatowski d. 30 maja 1789
dał Kustoszowi Koron. plenipotencyą
do rządu dóbr biskupstwa Krak. i Xięstwa
Siewiersk. i do interessów z sukcesso-
rami biskupa

nayprzod podzielił klucze i dobra
Biskupstwa między wybranych
z Kapituły aby na Poniatowskiego
takowe odebrali i Inwentarze
spisali d. 1 Sierp. 1788

5e [illegible] [illegible]
[illegible]

XIV Décembre 1878
Romeo
3 mois [illegible]
[illegible] [illegible] Juliette
[illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
VI [illegible] [illegible]

113

Mowa na Sejmie extraord. w Warszawie d. 12 Octobr. 1767 miana

Jako wszystkie na świecie państwa

p. 34.

broszura. Hist.

Zwierkowski Walenty.

Głos obywatela Zwierkowskiego. Versailles, 1835. 8o.

2568.

Sołtyk bisk. kijowski pomagał Brühlowi za Augusta III do indygienatu i genealogij Ocieskich. Wiersz satyryczny: „Stan Polski teraźniejszy „z Konjekturą przez pewnego szlachcica „polskiego krótko opisany r. 1763" tak o tem pisze:

W te szachy grając Biskup niby na jarmarku
Wytargował infułę i zażył frymarku
Za kijowską wziął pierwszą i z xięstwem krakowską
Trwożę się by tej tylko zażył z chwałą boską.

Przezdziecki: O Łasku
Księga zbiorowa dla Wojcickiego

Sołtyk biskup. krak. na sejmie d.
7 Grudnia 1764 wnosił aby uchwalono
konstytucyję która by skasowała i de-
negowała abusum praerogativarum
wzniecone Akademii lwowskiej
jezuickiej.
Król w lipcu 1765 poleca Sołtykowi
zwizytować Akademię

Sołtyk w mowie na sejmie d. 12 Novembr.
1766 wyjaśnia że Krzysztof Mirszewski
(w konstytucyi r. 1676 i 1677 approbo-
wane) miał zamiar przy Akademii
Krak. fundować i dotować szkołę ry-
cerską, że zmarł nie uczyniwszy roz-
porządzenia a sukcesorowie posiedli
cały majątek. – wstawia się za Akade-
mią Krak.: „powinienem donieść, iż
„ta Szkoła Królestwa, która światło nauk
„krajom naszym przyniosła, która tak
„przedtym w liczbie najcelniejszych Aka-
„demii wstawiona, naród nasz ex omni
„gena literatura w obcych wielbiła,
„dzisiaj tak w swoich fundacyach ukrzyw-
„dzona i uszczuplona, że dziwić się praw-
„dziwie należy jak dotąd subsistere może.
... do niemożności zubożona, po stare-
„mu ma wielkie ingenia, ma wielką ap-
„plikacyą, wielką usilność w uczeniu i pra-
„cowaniu pro publico, lubo xiąg dobrych

„dzisieyszych, lubo instrumentów
„nie maiąca ani mieć dla niedostatku
„mogąca." Wzywa Króla aby pomyślał
nad sposobem poprawienia jéj losu.

Stanisław Xże Poniatowski podskarbi lit. generał lejtn. w. Kor.
ur. 1754 + 1833

Elżbieta z Poniatowskich Branicka
kasztelanowa Krak.

Salomea z Wielopolskich Mostow.

List do Wacława Sierakowsk. (do pewnego Kanonika Tuck.)
w ostatnich dniach Maja 1782 pisany
Kolat. „Wybaczysz str. 49–51.

List do X. Kajetana Sołtyka pisany
nie kolat. z Warszawy d. 13 Października 1782
„Dawne moje przywiązanie
J. C. S. B. str. 65–66.

Ordynans Komissyi wojsk. Kr. Marcinowi
Wierzbowskiemu dany z Warszawy
nie d. 2 Septemb. 1782.
Kolat. „Według Rapportu str. 63–65

Recess Obywateli województwa krak. od
Manifestu przeciw Kapitule d. 25 Lipca 1782.
„Zapatrzywszy się na czyny str. 56.

Dowody gorliwości polskiej 123

(1766)

A. d. 11 Each. „Przymawiając się ad pauta d. 11 Octob.
(Dyaryusz K 2) (Kart 5) ... zawsze umiłowany

B. 2. " " " Kontynuując głos mój
(Dyaryusz K. 2) (Kart 2.) d. 11 Octobr.

M. 4 „ 22 Novemb. „Ponieważ Xiążę JMć. Pry-
(Dyaryusz u) mas (Kart 4) d. 22 Novemb.

K. 3. " " „Zbieram in compendium
(Dyaryusz y) " (Kart 1/2) d. 22 Novembr.

A. 1 „ 21 Octobr. „Widziałeś W.K.M. dnia onegdaj
(Nasciwie 12 Octob.) (Kart 2 1/2)

A. 4 12 Novemb. „Szczęścia powtórnego nie
(Dyaryusz 4) zabierał (Kart 4) d. 12 Novemb.

T. 4 „ 20 Novemb. „Jak żaden naród
(Kart 2 1/2)

T. 2 „ 27 Novembr. „Rozumiem że ciekawa potom-
(Dyaryusz bb 2.) ność. (Kart 1/3) d. 27 Novembr.

T.3. d. 28 Novemb. „Zwija żagle żeglarz
(Dyaryusz ee) (Kart 3/4) d. 28 novembr.
T.4. d. 29 Novemb. „Bogu niech będą należni
(Kart 1/2) d. 29 Novembr.
(Dyaryusz ff.) żone
„Projekt wprowadzenia
umiejętności cywilnych do
Y.i. Akad Krak „Szkoła ry-
cerska od Najjaśn. Króla
(Kart 2)

o szkole rycerskiej co inne
podany na sejm ordyna-
ryjny warsz. d. 24 Novemb.
1766 podane za pośrednictwem ~~przez~~ Łosia
pisarza podolsk. podobno
przez ~~Górzskiego wojewo-
de podlask.~~ Wojewode Ruskiego Czartoryskiego

Dyaryusz Sejmu electionis 1764 124

Hh: D. 26 Sept. 1764 Recess
Sołtyka bisk. krak. w grodzie
chełmskim (Tomasz wojew. Trzeck.
Maciej kaszt. warszaw. Józef miecz:
nik sandomir. Sołtykowie czynią recess)

Dyaryusz sejmu coronationis 1764

H. 2. D. 7 Decembr. Mowa x. Sołtyka
„Pierwszy głos na uszczenie"

przepis

Dyaryusz Sejmu Convocationis 1764
3. Manifest X. Bisk. Krak. i innych podpisany fer. 6ta
post dom. misericordiae przez Macieja Sołtyka
Kaszt. warsz. ad acta capturalia ze Krakowskiego
[illegible] .. „ My ... wylewamy z tak największ[illegible]

Dyaryusz I i 2. d. 6 Novembr. 1766„ Dwie cnoty najbardziej Tron Królów…

gorzkością żalu nasze… rękami włas-
nemi podpisujemy. Działo się w Warsza-
wie d. 10 Maja 1764. Kajetan…
J. Załuski Arcanum personarum ini mium
modus agendi
A. Krasiński
I
m } Sołtyk

125

Zbiór Piotra Małachowskiego starosty oświecim (Sylva rerum) - Mscr. in fol. Nr 101.

IX Vol. pag. 57 Projekt uformowania Komisyi boni ordinis w Krakowie 1787.

pag. 940 Testament Kajetana Sołtyka (z d. 17 Decembr. 1781)

pag. 945 Testament Szczęsnego Potockiego (w Petersburgu d. 18 Maja 1793)

(Miscellanea polityczne z r. 1786-1793)

z Szembeków
Krystyna Czerna Kasztelanowa
wojnicka + 1762 w Maju
Anna z Rostworowskich Załuckowska
Krajczyna w. Kor. + 1755 w Grudniu

127

List Anonima z Warszawy
24 Marca 1782.

z pism przytaczonych pozna każdy...
... czas pokaże. p. 29

Część listu Kołłątaja...

Lubom WMPana zbyt długo nemi
... O astrofiatach, kalendarzach i
propozycyach teolog. głupich przypomi-
nam" p. 30

Dyaryusz wzięcia

„Niechcąc JO Xiąże Biskup Krakowski
przyjąć Kuratoryi od Króla... już
aktualny warjat." p. 32.

Urywek listu Kołłątaja do Śniadeckiego z Warsz. d. 6 Febr. 1782.
„Dnia onegdajszego przygotowana Komissia … które mu swoje winny szczęście p. 34.

List Kołłątaja do tegoż w podobnej materyi d. 27 Febr. 1782
„O Boże cóż to za tragedya …. zawsze będą złemi." p. 38

Urywek listu Kołłątaja do brata w sprawie Sołtyka
„Że on wcale nie znał związku robót …. Do Śniadeckiego nie mam czasu tą pocztą pisać." p. 43.

dummodo tres... więc nie masz
tam sprawę .... aby papiery
(przy Końcu) 128

Zbiór Piotra Małachowskiego starosty oświecim. (Sylva rerum) Mscr. in fol. Nro 101.

II Vol. Miscellane z lat 1666–1691.

III " Miscellanea z r. 1738–1741 Testament Teodora Potock. arcyb. gniezn. – Erotica wierszem

IV " Miscellanea z r. 1735–1736 Listy historyczn.

V " Miscellanea z r. 1735 – Spis starostw w całej Polsce – Spis wsi należących do starostw – Taryffa W. X. Lit. z r. 1700. i z r. 1745 Varia – Testament kardynała Jana Alex. Lipskiego 1746.

VI " Miscellanea z różnych lat (paginacya u dołu)
p. 437 Stanislaus Orzechowski haeres villae Żurawice et Bazenczyce uxori suae Magdalenae filiae Joannis Chełmski pro recepta dote 1400 flor. totidem reformat. In terminis terrestrib. Przemysl. cen. fer. 3a post f. S. Sophiae 1552
p. 422. List Kajet. Sołtyka bisk. do magistratu Krak. z Stanu d. 22 Junii 1759. wyrzucający że pozwolili akatolikom do asysty w procesyi Bożego Ciała
p. 424. List Klemensa XIII do Kajet. Sołtyka bisk. Krak. (Romae d. 3 Martii 1759) dedit.

szący mu że go ~~[illegible]~~ potwierdził na biskupstwo Krak. za nominacyją Króla, zwłaszcza że się wykształcił w Rzymie in Seminario.

p. 503 [514] Mowa Sołtyka bisk. na Senatus Consilium d. 13 Maji 1761 "Nie tajno całemu światu"

p. 394 Mowa Biskupa Kijow. (Sołtyka) na Senatus Consil. d. 31 Octobr. 1758. "Rzecz nieomylna"

p. 419 Powitanie Sołtyka bisk. od Kapituły Krak. przez Lipnickiego Kanon. 1759 i odpowiedź

p. 685 List Sołtyka bisk. Krak. do Małachowskiej starościny warwolnickiej i Odpowiedź 1762 (bez daty)

Dyaryusze Sejmu 1761 [p. 614] i 1762 [p. 694] (pag. 147 Diariusz Sejmu r. 1730.

VII Vol. Acta do bezkrólewia po Auguście III

pag. 1–8 Mowa Sołtyka bisk. Krak. sejm. d. 2 marti 1763 (w spraw. Kurlandyi)

p. 10 List Karola królewic. polsk. do Sołtyka bisk. z Drezna d. 7 Octob. 1763 donosząc o śmierci Króla i odpowiedź Sołtyka d. 15 Octob. 1763 z Krakowa d. 15 Octob. 1763 (pag 100)

p. 112. Sołtyka bisk. list do Królewicza Fryderyka z Krakowa d. 15 Octob. 1763. Pierwszy głos

p. 210 [214] Mowa Sołtyka bisk. na sejmie d. 7 grud. 1764

p. 223 List biskupa Krak. Sołtyka do Króla d. 13 Julii 1765 i Odpowiedź Króla

p. 224 List Króla do bisk. Sołtyka d. 24 Julii 1765 i Odpowiedź

p. Sołtyka d. 27 Jul. 1765 (o przewiezieniu Archiwum z Krakowa)

p. 225 List Sołtyka bisk. do Podkancl. Kor. d. 27 Julii 1765 (o otwarciu Archiwum)

p. 226 List Sołtyka bisk. do Króla d. 1 Augusti 1765 – Odpowiedź Króla d. 3 Augusti 1765 – i List Sołtyka bisk. do podKancl. Kor. d. 3 Aug. 1765 130

p. 251 Uniwersał (Proces) bisk. Sołtyka przedsejmowy do dyecezyi w Borzęcinie d. 8 Lipca 1766

p. 255 List podskarb. Kor. do bisk. Krak. z Warszawy d. 23 Jul. 1766 (zalecające mu moderacyję na sejmie) i odpowiedź z Biskupa d. 1 Augusti 1766.

p. 256 List Sołtyka bisk do Króla d. 1 Aug. 1766 (skarży się że Repnin groził mu więzieniem) i drugi do Podskarbiego Kor.

p. 258 List Podkancl. do Sołtyka d. 5 Aug. 1766 (tłomaczy że nieprawda jakoby Repnin mu groził) – List Króla do Sołtyka – List Podkancl. do Sołtyka i Odpowiedź Sołtyka d. 16 Augusti 1766 – List Sołtyka do Podkancl. z Borzęcina d. 25 Aug. 1766 (z Glossą)

p. 263 (269) List Sołtyka bisk do Województwa Krak. na sejmik poselski z Borzęcina d. 18 Aug. 1766 „Dziełem jest

p. 289 Mowa Sołtyka na sejmie d. 11 Octobr. 1766 „Przymawiając się ad pacta... – i dalszy ciąg tej mowy pag. 298 (drukow. w Dowodyzgod.) „Kontynuując etc. mpi

p. 322 Mowa Sołtyka na sejmie d. 21 Octob. 1766 „Widziałeś WKM dnia onegdajszego i druga mowa tegoż d. 30 Octobr. 1766 „Nie jestem cudzoziemiec pag. 330 – i trzecia mowa d. 6 Novembr. „Dwie cnoty najbardziej, pag. 332.

druk w Dowody

druk w Do: wody — p. 387 Mowa Sołtyka na sejmie d. 12 Novembr. (1766 r.) 1768 „Ażebym powtórnego nie zabierał
(1766 r.) druk w Do: wody — i druga mowa tegoż d: 20 Novembr. (1766 r.) 1768
druk w Dowody — „Jak żaden naród... pag. 388. (w rękopisie 1766) — i trzecia mowa tegoż d. 22 Novembr. 1768 „Ponieważ dziś JMci Zrymadź... pag. 391 — i czwarta
druk w Do wody — mowa tegoż, dnia: „ Zbieram in compendium ... p. 395. — piąta mowa d. 27 Novembr. 1766 1768 —
druk w Do wody — „Rozumiem że ciekawa... p. 396. — szósta mowa
druk tamże — d. 28 Novembr. 1766 1768 „Zwija żagle... p. 397 — siódma mowa d. 28 Novemb. 1768 „Nieskorzy
druk tamże — sił w explikacyi... p. 398. — ósma mowa d. 29 Novembr. 1766 1768 „Bogu niech będą... p. 399

„ p. 463 Mowa Sołtyka na sejmie d. 5 Octobr. 1767 „ Lubo by należało

p. 531 Mowa Sołtyka na sessyi prowincyonalnej w Warszawie d. 13 Octobr. 1767 „ Słyszany tylko po zagajeniu... podany"

p. 540 Pożegnanie Sołtyka dyecezyi przy wzięciu go w niewolę w Warszawie d. 13 Octobr. 1767 „ Odzostałem jego w aktualnym...

p. 563 546 Oda Sołtyka bisk. Krak. z niewoli do ziomków d: 20 Januar. 1768 pisana: „ Niech to w żadnego.

„ 607 Proces Franc. Podkurfskiego do dyec. Krak. nakazujący suplikacyje za Sołtyka Kraków d. 21 Marca 1768

i Akta Konfederacyi Barskiej z r. 1768.

Huber – Böhmer – Regesta.

Potockiego mowy

Mowa d. 21 Paźdz 1782
Jeżeli w powierzeniu Radzie Nieustającej. II p. 10 – 52

" d. 25 Paźdz 1782 w izbie pos.
Gdzie prawo tylu obrońców
non II p. 53 – 90

" Przymówienie d. 31 Paźdz 1782
non w izbie pos.
Mówił w tem miejscu
II p. 91 – 102.

Numerus currens	Litera Z	
		Historische Zeit geben von Hei Erster Jahrgang, 18 1 Band. 1 Heft " 2 " 2 Band. pg. IV Zweiter Jahrgang, Hist.

132

		Forma	Armarium	Forulus	Series
	München J.G. Cotta'sche Buch= handlung 1859 –				
Zeitschrift, herausge= Heinrich von Sybel. …, 1859. Heft. pg. VII. 1–268. " " " IV. 269–576. …g. IV. 540. 61. …ng, 1860.		8vo			

